

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

7. BIND HEFTE 1

INDHOLD

Viggo Kampmann og
Chr. V. Madsen:
Georg Ferdinand von Duckwitz 1

Erindringer om et hus i Lyngby 3
af G. F. Duckwitz

Frederik Lange Grundtvig:
Folkeminder fra Lyngby Sogn
1864–70 10
af Iørn Piø

Hvad Lyngby sognefolk ejede 28
af Kai Uldall

Var det mig, der myrdede
Lyngby Station? 83
af Erik Kjersgaard

Beretning om selskabets
virksomhed 1965/66 93

Omslagsbillede:
Ejendommen Friboeshvile, Lyngby Hoved-
gade 2A.

LYNGBY-BOGEN

UDGIVET AF

HISTORISK-TOPOGRAFISK SELSKAB

FOR LYNGBY-TAARBÆK

KOMMUNE

7. BIND HEFTE 1

1966

LYNGBY-BOGEN

LYNGBY-BOGEN

UDGIVET AF

HISTORISK-TOPOGRAFISK SELSKAB

FOR LYNGBY-TAARBÆK

KOMMUNE

7. BIND HEFTE 1

1966

Georg Ferdinand von Duckwitz

»Friboeshvile« gjorde sit navn ære, skriver Duckwitz ved omtalen af begivenhederne under folkestrejken i 1944. Han siger intet om, at det var, fordi han allerede havde gjort det til et fristed, og efterhånden blev det et mødested af væsentlig betydning for Danmarks historie under besættelsen.

Her levede den tysker, der kan tillægge sig en væsentlig del af æren for, at det lykkedes for danskerne at redde så mange jøder fra lidelser og død. Den mand, som bidrog til, at folkestrejken kunne afsluttes uden at få uoverskuelige følger for de mange danske, der ligeså lidt som jøderne kunne fatte, at man ville dræbe mennesker, der ingen skyld var sig bevidst, og som endelig var med til at hindre, at Danmark blev den sidste krigsskueplads for de fanatikere, som intet syntes at kunne tabe ved at fortsætte til det sidste.

Det kræver mod at være menneske, selvom man tilhører besættelsesmagten i et besat land. Ikke det dumdristige mod, der ofte kan skyldes uvidenhed om faren, der i øvrigt, som vi kan læse, var åbenlys nok. Nej det mod, som nazisterne slet ikke forstod og ikke kunne fatte. Det er sjældent, og det reddede verden fra deres vanvid.

Når Duckwitz nu besøger Danmark, er mange af vennerne borte. Vi skylder ham tak, fordi han har villet fortælle om begivenheder, der også har været med til at fæstne troen på et Tyskland, der kan udvikle sig på en sådan måde, at små naboer i tillid vil kunne samarbejde med det.

Viggo Kampmann.

Chr. V. Madsen.
Kriminalkommissær

København, den 26. oktober 1966.

Ambassadør G. F. Duckwitz. (Foto udlånt af forfatteren.)

Sidefløjen af Friboeshvile – ambassadør G. F. Duckwitz's hjem i 12 år. (Foto: Sv. Erik Tarp.)

Erindringer om et hus i Lyngby

AF G. F. DUCKWITZ

Diplomaten har, som alle andre, sine rødder i hjemlandet, men han har intet hjemsted. Han ser meget af verden, men er ikke hjemme nogetsteds. Det hører til undtagelserne, at en diplomat tilbringer mere end fire år i et fremmed land – og dette tidsrum er for kort til, at han kan komme til at føle sig hjemme i landet, og for langt til, at han forbliver uinteresseret. Jeg har altid følt det som et usædvanligt held at kunne tilbringe mere end tyve år af mit liv i Danmark, et fremmed land, der dog snart ikke var spor fremmed for mig. Og et endnu større held var det, at jeg i dette land, der blev mit andet hjem, har boet ikke mindre end 12 år i samme hus, en drøm af et hus i Kongens Lyngby.

Skråt over for Sorgenfri Slot, på den anden side af vejen, ligger Friboeshvile, der er bygget i det 18. århundrede af den danske konges generaladjutant, von Friboe. Et lille, ligesom fortryllet palæ under gamle ege og bøge, noget forvitret og med al den charme, som nu engang kun gamle bygninger har, der er skabt med stor kærlighed. Overleveringen vil vide, at der her på bygherrens galante tid holdtes muntre fester, fandt mangt et rendezvous sted og udspillede mangan en romance i forbindelse med hoffet, der residerede på den modsatte side af vejen. General von Friboe skal ingeniunde have savnet hjerte, når han kunne stille sit hus, der lå så smukt tilbagetrukket, til rådighed for dem, der søgte et ensomt og diskret sted, hvor de kunne få frit løb for deres følelser og lidenskaber . . . En af forfædrene til ejerne af Friboeshvile, ægteparret Georg og Agnete Bruhn, var så fremsynet at ombygge en sidefløj af hovedbygningen, der oprindeligt tjente som hestestald, til en femværelses bolig, der var lige så hyggelig som upraktisk. Den blev vort dejlige hjem i tolv år, og endnu i dag, 25 år

senere, kan vi længes sørgmodigt efter den. Den blev også vort første hjem, efter at vi var blevet gift i 1941. Når de politiske begivenheders tryk i de kommende år ofte blev næsten uudholdeligt – og vi mærkede i høj grad følgerne heraf og måtte finde os i mange slags overlast –, så fandt vi ro her i Friboeshvile, som var et tilflugtssted med fred og harmoni. Ikke alene for os, men også for vore danske venner. Her fandt mangan en samtale og drøftelse sted, og mange fandt husly her. Der blev truffet ikke så få beslutninger af betydning for det lands skæbne, hvor vi følte os hjemme, og som havde vor sympati og vort venskab. En sådan metamorfose havde general von Friboe nok ikke kunnet forestille sig selv i sine dristigste fantasier!

Det var i 1941 ikke let for en rank dansk patriot som kontorchef Georg Bruhn, et af de mest elskværdige mennesker, min kone og jeg nogensinde har truffet, at leje ud til en tysker, en person tilhørende besættelsesmagten. Efter hvad han senere fortalte mig, anstillede han omhyggelige undersøgelser – der heldigvis fik et positivt resultat –, før han blev klar over, at denne tysker tilsyneladende ikke hørte til de species af »herrefolket«, der havde ansvaret for den ulykke, der var kommet over hans land. Trods al kritik og alle de angreb, han kom ud for fra venner og bekendte, fordi han besluttede sig til at leje os boligen, forblev han trofast mod os og tog os i forsvar. Han var et nobelt menneske. Da han døde, mistede vi i ham en virkelig ven.

Erindringerne myldrer frem, når jeg tænker tilbage på de år, hvor Friboeshvile var vort hjem og midt i ufreden et fredens sted for vore venner, både danske og tyske. Det lyder, som om der kun herskede den rene idyl hos os. Det var imidlertid ikke tilfældet, ofte gik det mere end dramatisk til. Jeg husker den nat, hvor overfaldet på Sorgenfri Slot skete, hvor kongen jo boede. På kun 100 meters afstand udspillede en scene, der for den tyske værnemagt ikke var nogen ærefuld episode. Påskuddet var afvæbningen af

den danske hær, og målet fjernelse af den besværlige regering og isolering af kongen. De tyske civile myndigheder var sat ud af spillet, der herskede militær undtagelsestilstand. Aftenen før denne begivenhedsrige nat rullede værnemagtens køretøjer forbi vort hus med tropper fra Nordsjælland til København. Der herskede fuldstændigt mørke, og mørket forøgede uhyggen ved kolonnernes støj, køretøjernes raslen og officerernes halvhøje kommandoråb. En aktion blev gennemført, der lod hånt om løfterne fra tysk side, førte til helt nytteløse ofre og var politisk meningsløs. – Da Sorgenfri Slot i den tidlige morgen blev taget »med storm«, blev den tyske emissær modtaget af en konge, hvis værdighed og hele holdning gjorde ham til dette natlige »slag«s sejrherre. Og han var efter denne »isolering« mere konge i sit land end nogensinde før. De aktive elementer inden for de danske værn gik imidlertid under jorden for at kæmpe, hvor de endnu havde muligheden for det.

Også deporteringen af de danske jøder skulle gennemføres i ly af militær undtagelsestilstand. Heldigvis fik jeg i tide kendskab til, hvad der forestod og kunne advare mine danske venner. I disse dramatiske dage befandt vort hjem sig i døgn drift. Telefonen stod ikke stille, og der blev uafsladeligt ringet på dørklokken. Det var ikke alene vore jødiske venner, der kom for at søge råd og hjælp, men alle vore danske bekendte og venner havde forbindelse med en eller anden jødisk familie, der måtte hjælpes. Det var – trods al den fortvivlelse og nød, vi var vidne til – et i højeste grad tilfredsstillende arbejde, omend det bragte min kone og mig på randen af fysisk udmattelse. Mest bekymrede var vi for de mennesker, der ikke ville tro på, at dette kunne være rigtigt. Vi måtte tale indtrængende og tålmodigt til dem, for at de skulle forstå situationens alvor, fordi vi jo vidste, hvad der ventede dem, hvis de ikke flygtede. Det var bitre dage for en tysker.

Den begivenhed, der måske var den farligste under besættelsen, generalstrejken i København, forvandlede til tider vor fredelige

idyl til en veritabel lejr. København var »belejret« af de tyske tropper, det vil sige, der var lagt en spærring omkring byen, som ingen fik lov til at komme igennem, en spærring, der løb et kort stykke fra Lyngby. Alle ude fra måtte vende om ved forsøg på at komme til byen, til familien eller til kontoret. For vore venner lå vort hus så at sige på deres vej. De kom til os i håb om, at jeg kunne hjælpe dem. Alt, hvad vi kunne gøre, var imidlertid at sætte dem i forbindelse med familie eller forretningsforbindelser over min tjenestetелефон og i øvrigt ved forfriskninger af enhver slags, navnlig stærke drikke, at søge at få dem i bedre humør. Det lykkedes da også. Friboeshvile gjorde sit navn ære. – Hvorledes det derefter lykkedes at afværge den dødelige fare for København og at bringe både strejken og belejringen til ophør uden altfor stor blodsudgydelse, er et andet kapitel. Vore uforglemmelige hjælpere, overbetjent (nu kriminalkommissær) Christian Madsen og hans skygge Dinesen, sørgede ikke alene for, at ledende danske politikere kom til Friboeshvile til natlige drøftelser, men hjalp mig også med at komme til de tyske myndigheder i Dagmarhus. *Hvorledes* de klarede det, er en anden historie; de gjorde det, for dem var intet umuligt.

Da situationen i foråret 1944 blev kritisk til det yderste, og der måtte regnes med yderst skarpe foranstaltninger fra tysk side, hvilket jeg under alle omstændigheder ønskede at forhindre, var vort rolige hus i Lyngby ramme om et selskab, der rummede en hel del politisk sprængstof. Aldrig før havde huset været så godt bevogtet fra begge sider som hin aften, da den Rigsbefuldmægtigede, dr. Best, mødtes med Hans Hedtoft, H. C. Hansen og Alsing Andersen hos os. Det havde kostet en del besvær at overbevise de enkelte deltagere om mødets nødvendighed, og det taler for alles store ansvarsbevidsthed, at de lagde berettigede betænkeligheder til side og sagde ja til denne samtale. Aftenen blev lang. Der faldt hårde ord. Men resultatet var godt. Dr. Best lod sig overbevise om,

Erindringer om et hus i Lyngby

at enhver tysk foranstaltning ville udløse reaktioner, der ville gøre situationen endnu farligere. Det var ikke ligefrem som venner, man skiltes, men som mænd, der havde sagt deres mening åbent og uforbeholdent.

Og endnu en gang blev drømmehuset Friboeshvile centrum for store politiske begivenheder. Dr. Best sendte mig i slutningen af april 1945 til Hamburg for med den derværende Gauleiter Kaufmann at aftale den kapitulation for hele Nordtyskland og Danmark, der i betragtning af den håbløse situation var blevet tvungende nødvendig. Det var en højst risikabel opgave, hvis heldige udfald jeg den dag i dag ikke kan begribe. Alle var imod mig. I Roskilde blev min vogn taget under ild af modstandsfolk, og i Schleswig-Holstein blev jeg beskudt af de allieredes lavtgående fly; desuden var der værnemagten, specielt den stadig krigslystne befalingshaver i Danmark, der absolut ville gennemføre krigens sidste slag i Danmark og nærrede mistro over for Best og mig, og som derfor lod os overvåge, og dertil kom Gestapo, der allerede længe havde krævet mit hoved på et fad og fulgte hvert af mine skridt. Under disse noget vanskelige vilkår kørte jeg til Hamburg og kom efter 36 timers forløb uskadt tilbage til København uden at have fået hverken søvn eller mad. Det eneste faste punkt, min kone – der ikke gjorde sig illusioner om risikoen ved denne ekspedition – havde i disse dage, var vort hjem – hvor hun ikke kunne gøre andet end at vente – og desuden den trofaste kontorchef Bruhn. Min tilbagevendende afventedes af de indviede – foruden dr. Best, Hans Hedtoft og H. C. Hansen – med den største spænding. De kom til Friboeshvile, denne gang hver for sig, for at høre min rapport. Herfra udgik derefter de ordrer, der tog sigte på de kommende begivenheder, og som sluttelig efter mange vanskeligheder førte til det ønskede resultat. Det var store dage for Friboeshvile.

Få dage senere kørte jeg til Stockholm, hvor jeg havde en

dramatisk samtale med Per Albin Hansson – atter et kapitel for sig – uden at ane, at jeg ikke skulle gense Friboeshvile med det første. Da jeg kom tilbage – min kone var i mellemtiden af gode danske venner blevet bragt til et sanatorium for at undgå en truende fare for at blive arresteret af Gestapo –, erfarede jeg, at mine tyske »venner« bevogtede Friboeshvile for at arrestere mig ved min hjemkomst. Jeg fandt et andet opholdssted. Vort fravær fra Friboeshvile forhindrede imidlertid ikke to andre besøg, der også hører med til dette hus' historie og skal med for fuldstændighedens skyld. Begge fandt sted efter kapitulationen.

Den 6. maj indfandt der sig to civilklædte medlemmer af Gestapos Sikkerhedstjeneste, der på det tidspunkt endnu drev sit uvæsen i Nordsjælland, for at gøre et gammelt regnskab op med mig. Da de blev klar over, at jeg ikke var til stede, forsvandt de igen. Senere erfarede jeg, at de to gangstere havde den opgave – som for at indhente noget forsømt – at »likvidere« min kone og mig. – Det andet besøg kom nogle dage senere – fra den anden side. Da alle tyskere efter opfattelsen på det tidspunkt mere eller mindre var forbrydere, mente de allierede, at man ikke kunne give afkald på en så værdifuld fangst som mig. En bil kom kørende, og en englænder, en dansker og en nordmand steg ud. Da de ikke traf mig, tog de for en sikkerheds skyld nogle sølvting med sig, som vi dog senere har fået tilbage, og nogle personlige erindringsgenstande, hvis tab vi i mellemtiden har affundet os med i håbet om, at de har fundet en ærefuld plads i disse »krigere«s hjem, samt min gode, gamle rødvin, hvis tab jeg kun med besvær har kunnet forvinde, fordi jeg omhyggeligt havde holdt den i beredskab med henblik på en fredens fest med vore danske venner. Nuvel, vi har afskrevet dette tab som en tribut til skæbnen, der har været os så nådig. – Da englænderne alligevel arresterede mig på et senere tidspunkt, passerede vognen, jeg sad i, på vejen fra Nordsjælland til Kastellet meget betænksomt Friboeshvile. Jeg

kunne imidlertid kun utydeligt skelne omridsene af huset gennem vognens ruder.

24 timer senere var min kone og jeg atter sammen i vort hus. Vi gik gennem stuerne, fejrede gensynet med de gamle møbler, vi havde fået kær, og hilsende billederne som gamle bekendte. Vi betragtede fra vinduerne den store gamle blodbøg på plænen, gården med dens grønne døre og vinduesskodder og den gamle eg uden for porten, hvis tunge grene måtte stives af for at kunne klare efterårsstormene, samt parken ved Sorgenfri hinsides vejen. – Og derefter gik vi gennem vor egen lille park, forbi general von Friboes forvitrede gravmæle, ned til søen, Lille Lyngby Sø, hvor de to svaner kom sejlene, som de plejede, for at få et stykke brød og for at snappe efter os, når de ikke fik mere. Vi havde døbt dem Castor og Pollux, hvad der imidlertid var en biologisk fejltagelse, thi år efter år kunne de fryde sig over en statelig børneflokk, hvilket også glædede os meget. Da vi kom tilbage til huset, vidste vi, at vi igen var rigtigt hjemme. Murene røbede ikke noget om de tunge, men dejlige år, der nu lå bag os. De fortalte heller ikke noget om den uvisse fremtid, der lå foran os. De sagde kun ganske ligetil: »Velkommen hjem«.

Er det så mærkeligt, at vi i alle årene, siden vi forlod Danmark, hvor vi også var ude omkring i verden, med længsel har tænkt på dette hus, som var vort hjem, og at vor vej, hver gang vi kom til Danmark, førte os til Lyngby Hovedgade nr. 2? I Friboeshvile tilbragte vi de dejligste år i vort liv.

*Oversat af Oluf Carlsson, statsautoriseret translatør
og tolk i tysk.*

Frederik Lange Grundtvig: Folkeminder fra Lyngby sogn 1864-70

VED I ØRN PI Ø

I 1854 udsendte dansk folkemindeforsknings grundlægger Svend Grundtvig, N. F. S. Grundtvigs søn, det første hefte af »Gamle danske Minder«, en materialesamling, som snart skulle vise sig at få den allerstørste betydning for den første store systematiske indsamling af folkeminder over hele landet. Før den tid havde indsamlingen været mere spredt, og den unge Svend Grundtvigs appel fra 1843 i »Dansk Folkeblad« drejede sig udelukkende om folkeviserne. Nu opfordrede han derimod alle til at indsamle alle slags folkeminder, og det vil med hans egne ord sige »Minder i Folkemunde: Folkeeventyr, Folkeviser, Folkesagn og andre Rester af Fortidens Digtning og Tro, som de endnu leve i det danske Folks Erindring.«

I heftet fra 1854 skrev Svend Grundtvig, at »Der er ikke et Sogn, ikke en By, ja vel neppe et Hus i hele Danmarks Rige, uden at der jo bor et eller andet Minde fra gamle Dage.« Og da det nu er således, fortsætter han, »skulle det dog være sært, om der ikke i hvert Sogn var i det mindste een Mand eller een Kvinde, der kunde og vilde gjøre sig den Umage eller snarere den Fornøjelse at huske sig godt om og høre sig godt for og skrive op hvad de huskede eller hørte af slige gamle Sager.«

Således skrev Svend Grundtvig i det år, hvor hans halvbroder Frederik blev født, og Frederik - med mellemnavnet Lange - blev allerede som barn en af broderens mest energiske optegnere.

10 år gammel begyndte han at optegne efter alle, han kom i nærheden af: efter familien - iøvrigt ikke mindst efter sin gamle

Frederik Lange Grundtvig som 10-årig. Dansk Folkemindesamling.

PLANCHE 4

Familien Grundtvigs huslæge, dr. Sparrevohn og hustru. Det kgl. Bibliotek.

far N. F. S. Grundtvig - efter venner og bekendte, efter tjenestefolkene og efter folk, han opsøgte. Hvad han indsamlede, indførte han i renskrevet form i en række stilebøger, hvor han på titelbladene skrev »Gamle danske Minder«, og på hvert af hefterne tilføjede han: »Til Broder Svend, Hovedsamleren af Minderne«.

Tjenestepigen Nikoline Eriksen fra Virum

En af de første, han optegnede efter, var en af tjenestepigerne i barndomshjemmet, Nikoline Jeppine Eriksen eller Nico, som Frederik kaldte hende. Hun var blevet fæstet i foråret 1859, da familien Grundtvig flyttede ind i den store villa Christianshvile - af N. F. S. Grundtvig i skrift og tale, men dog uofficielt kaldet Gladhjem. Villaen lå på gammel Kongevej 148. Nikoline kom fra Børnely i Virum, og de første folkeminder, Frederik fik fra Lyngby sogn, nedskrev han efter hende i 1864 og i 1865 i hjemmet på Frederiksberg. Nævnes kan det iøvrigt, at Frederik i 1867 også har optegnet efter Nikolines kæreste. Det var familien Grundtvigs kusk Peter Andersen Hansen, der kom fra Skaarup på Fyn, men det meste stof fik han fra Nikoline, nemlig følgende rim og remser (nr. 1-6 og nr. 8) og sanglege (nr. 10-11), et enkelt ordsprog (nr. 7) og en talemåde (nr. 9). Dertil kommer to bogstavremser (nr. 12 og 13), som han ikke har renskrevet til sin storebror.

1. Klappe Klappe Kage
Imorgen skal vi bage
Söde Julekage,
En til Fa'er og en til Mo'er,
En til Söster en til Bro'er,
En til lille

2. Ro, ro til Fiskeskjær,
Hvor mange Fiske fange vi der,
En til Fa'er en til Mo'er,
En til Söster en til Bro'er.

3. Der boer en Bager paa Nörregade,
Han bager Kringler og Julekager,
Han bager store han bager smaa,
Han bager nogle med Sukker paa.

4. Der var engang en Galt,
Som vilde röre Malt.
Saa brændte han sin Snude,
Og löb saa til Jomfru Drude,
Og fik en heel Pose Klude,
Til at lægge paa sin Snude.

5. Det regner!
Sa'e Peer Degner.
Kryb i Skjuul!
Sa'e Peer Juul,
Nei! Jeg vil ikke!
Sa'e Peer Nillikke.
Du skal gaa!
Sa'e Peer Graa,
Hvorhen?
Sa'e Peer Jen.
Til Lars Trone!
Sa'e Peer Rone.
Hvad skal jeg der?
Sa'e Peer Lær.

Hente Lög!
Sa'e Peer Giög.
Hvormange?
Sa'e Peer Lange.
Tre! Fire!
Sa'e Peer Lire.
Ikke fleer?
Sa'e Peer Meer.
Det er nok!
Sa'e Peer Kok.

6. Mis

Hvor var du forgangen Nat?
Jeg var nede i Möllerrens Huus,
Der var hverken Rotter eller Muus. -
»Hvad var der da?«
En lille bitte, bitte, bitte, Vov, Vov, Vov!

7. Mange Munde gör tomme Fade.

**8. Adam fik en Hak, og Eva fik en Rok,
deraf er al vor Adels-Flok.**

9. At være vild paa Karetten.

10. SKÆRE, SKÆRE HAVRE

Naar man vil lege »Skære Havre« maa man være et ulige Antal.
Man dandser i en Rundkreds, og holder hinanden i Hænderne,
naar man har gjort det lidt, skiller man sig ad, og saa gælder det
om hver at faa sin.

Man synger:

Skære skære Havre,
Hvem skal Havren binde,
Det skal allerkiærest min
I hvor jeg han kan finde;
Jeg saae ham i aftes,
I det klare Maaneskin,
Hver taer sin
saa har jeg min
saa har de andre ingen.

11. NAPPE BJØRNESKIND

[Børnene dandse rundt i en Kreds og synges:

Nappe, nappe Bjørneskind!
Bjørn er ikke hjemme,
Bjørn er gangen i Kongens Gaard,
nappe fire og tyve Faar,
fire og tyve Heste]
36 Præste.

[Nappe, nappe tag mig ind.

Den ene, som under Sangen staar midt i Kredsen, skal nu i en Fart nappe en anden ud af denne, som da kommer ind i hans Sted.]

12. Vi vaske vore vide Veste ved Vestervolds varme Vand.

13. Hans havde hundrede hvide Heste
Hver Hest havde 100 hvide Haler
Hver Hale havde hundrede hvide Haar
Hvormange Haar var der.

Fredag den 26de April, 1861.

Blaaiv.

I dag stod jeg og Sparrevohn, Løgen
 som jeg ~~Fligger~~ ligger hos, op Kl. 5 om
 Morgenen, og gik en Tour, til Fure-
 søen, hvor jeg ved Levingerne af
 Hjortholm Slot, fandt et Sjøpind:
 svin, og til Jegerbakken. Efter Fro-
 kost gik jeg igjen en Tour til
 Furesøen, hvor jeg fandt endel
 Forsteninger. Kl. 2 gik jeg ned til
 Fr. Mølle, hvor jeg traf en ^{fra Grøn} Dreng,
 der var ved at stange Geder,
 han fortalte mig endel.

Reuser.

1. Eine, Mene,	} uier, veier, væk.
ming mang,	
Kling klang,	
Ose, bese bakadi	
	2. Min Mave,
	Brande Kave,
	Lille Poul,

Frederiksdal.
 Gode Mene
 Mængning mang,
 kling klang
 Oss bosc bosc
 kadi oier
 vror vrok
 etin Mave;

Boravde Rose
 Lille Poul
 Skulde ud
 i Skoven, + han
 kom hjem med
 Sækken tom.
 + pille oss.
 Tageren Star
 og vror ham oss.

I en lille notesbog har Frederik i 1867 i al hast nedskrevet disse to tælleremser efter en dreng fra Virum, der stod og fiskede geder i Furesøen ved Frederiksdal.

Gårdmandssønnen Kristen Jensen i Virum

I 1866 har Frederik ingen optegnelser fra Lyngby sogn, men det har han til gengæld i 1867. Det var det år, hvor hans far led af sin alvorligste og længste sindssygdom. Det var den 15. april (palmesøndag), sygdommen brød ud under den fem timer lange gudstjeneste i Vartov kirke.

Mellem faderen og sønnen bestod der i denne periode et meget nært forhold, og da faderen blev overflyttet til en villa i Frederiksdal, kom drengen med, skønt distriktslæge J. Blicher i Lyngby understregede den store fare derved for begge parter. Da de imidlertid skulle bo sammen, foreslog Blicher dr. Sparrevohn, familien Grundtvigs huslæge, der tog med og passede Grundtvig, at han skulle sende Frederik ud på jævnlige udflugter fra Frederiksdal.

I en dagbog, som Frederik har ført, og som man nu kun har nogle ganske få blade af, skriver han fredag den 26. april 1867, efter først at have noteret at det havde været »Blaaveir«:

»Idag stod jeg og Sparrevohn, Lægen som jeg ligger hos, op Kl. 5 om Morgenens, og gik en Tour, til Furesöen, hvor jeg ved Levningerne af Hjortholm Slot, fandt et Söpindsviin, og til Jægerbakken. Efter Frokost gik jeg igen en Tour til Furesöen, hvor jeg fandt endeel Forsteninger. Kl. 2 gik jeg ned til Fr[ederiksdals] Mölle, hvor jeg traf en Dreng fra Virum, der var ved at stange Geder, han fortalte mig endeel.«

I fortsættelse af denne dagbogsindførsel, der er den eneste bevarede fra hans ophold i Lyngby sogn, har han derefter skrevet en række optegnelser nedskrevet den dag. Det er renskrifter af de originale optegnelser, som han foretog på stedet, mens drengen, der stangede geder i Furesöen, fortalte løs. To af disse originaloptegnelser er bevarede. De er skrevet med blyant på to små lapper papir, og de bærer netop præg af at være skrevet i al hast. I dagbogen renskrev Frederik disse og de øvrige originalopteg-

nelser, og senere renskrev han det altsammen til sin storebror i de omtalte stilehefter. I virkeligheden er det ganske spændende, at man således kan følge den lille alvorligt arbejdende optegner på så nært hold. Ingen andre af Svend Grundtvigs optegnere kan man på samme måde følge. Derfor har jeg nedenfor valgt den lidt omstændelige fremgangsmåde: at gengive alle optegnelserne fra fredagen den 26. april 1867 i deres forskellige faser.

Da Frederik var færdig med at indføre de første renskrifter af fredagens høst, skrev han om lørdagen:

»Natten ikke god, Faders Tilstand ligesom igaar.«

I dagbogen finder man de følgende optegnelser (nr. 14-20), hvoraf nr. 14, 15 og nr. 20 ifølge renskriften til storebroderen er meddelt af gårdmandssønnen Kristen Jensen fra Virum. Frederik har altså senere fået at vide, hvad den fiskende dreng hed, og han kan yderligere fortælle sin bror, at Kristen har lært nr. 20 (eventyret om Heksen og harerne) af sin mor.

Sagnene om Hjortholm slot (nr. 16-19) hidrører ifølge den senere renskrift fra »2 Gamle fra Virum«. Da nu de andre meddelelser er nedskrevet efter drengen Kristen Jensen, er jeg mest tilbøjelig til at tro, at sagnene nok stammer fra »2 Gamle fra Virum«, men det er fra Kristen, at Frederik har dem. Når man nu ved, hvor omhyggelig Frederik var, er der al mulig grund til at antage, at han også havde husket at få navnene på de »2 Gamle«, hvis han selv havde besøgt dem. Men de er anonyme.

Grupperingen af materialet fra den 27. april 1867 og overskrifterne er Frederik Lange Grundtvigs. *a* angiver, at det er den originale optegnelse, *b* at det er den første renskrift (d.v.s. i dagbogen) og *c* at det er den anden renskrift (d.v.s. i stilehefterne til storebroderen).

Man bemærker, hvordan Frederik på forskellig måde tilrettelægger optegnelserne til brug for Svend:

b: REMSER (*c*: I BRUG VED UDTÆLLING TIL LEGE)

14 *abc*.

1. Ene Mene,
ming mang,
kling, klang,
Ose bose
bakkadi,
eier veier (*bc*: vaier)
væk.

15. *abc*.

2. Min Mave,
Brænde kave,
Lille Poul,
skulde ud i Skoven, (*bc*: skuld' i Skov)
pille Mos.
Han kom hjem med Sækken tom.
Tag en Stav og riv ham om.

b: SAGN

bc: Hjortholm Slot

16 *b*. 1. Der var engang en rig Herremand, som var meget storagtig, han byggede Hjortholm ude i Furesö, og sagde, at »för skulde Stjerner med alle, end Hjortholm falde«, og, at om end Bölgerne gik aldrig saa höit, skulde Hjortholm dog ikke falde. Det skete dog imidlertid, efter en Tids Forlöb, Vandet skyllede hele den stolte Borg væk.

16 *c*. 1. Hjortholm blev bygget af en rig og storagtig Herremand, som sagde, at om end Bölgerne gik aldrig saa höit, skulde Hjort-

holm dog ikke falde. Det skete dog imidlertid, efter en Tids Forløb, Vandet skyllede hele den stolte Borg væk.

17 b. 2. Der var engang to Brødre, den ene eiede Dronninggaard, og den anden Hjortholm, men da de blev uenige, beskiød de hinandens Borge, og ham paa Dronninggaard, skiød Hjortholm ned, men til Straf herfor sank hans eget Slot i Havet.

17 c. 2. Et andet Sagn fortæller, at der var to Brødre, der eiede Dronninggaard, men da de blev uenige, beskiød de hinandens Borge, og ham paa Dronninggaard (eller rettere ved Dronninggaard paa en Ø i Furesö, hvor der nu staaer nogle selvlavede Ruiner) skiød Hjortholm ned, men til Straf herfor, sank hans eget Slot i Söen.

18 b. 3. Hjortholm blev skudt ned af Svenskerne da de laae ved Fiskebæk, for 200 Aar siden.

19 b. 1, 2 og 3. Hjortholm laae i Furesöen, nær ved Land, og de Levninger af Mure man seer paa Land var kun Staldbygninger. (Dette stadfæstes derved at jeg der har fundet Jernsager til Ride-töi.) Noget fra Land staaer nogle svære Egeblokke, og der har Borgen hvilet paa. Noget fra Land er to Stendysser, og der laae Kanonerne paa.

19 c. 1. Hjortholm laae i Furesö, nær ved Land, og de Levninger af Mure man seer paa Land, var kun Stalbygninger. (Dette bekræfter sig derved, at jeg der har fundet Jernsager til Ridetöi.) Noget fra Land staaer nogle svære Egeblokke, og der har Borgen hvilet paa. Derved ligger to Stendysser, og der har Kanonerne hvilet paa. + **16 c.**

c. 2. = 17 c.

20 b.

FORTÆLLINGER

Der var engang en Mand, som havde tre Sønner, og da de var voxne vilde de ud at tiene. Først gik den ene ud, han gav sig i Tieneste hos en Mand, for hvem han skulde passe Harer. Da han kom ud med dem i Marken, sad *der* en gammel Hex, som bad om et Stykke Mad, men han sagde nei, alt hvad Hexen endda bad ham derom. Saa da han skulde hjem, kunde han ikke faae Harerne med sig, og maatte lade Manden skære Næse og Øre af ham, og saa gik Drengen hjem. Nu skulde den anden ud, men ham gik det ikke bedre, han kom til den samme Mand, negtede at give Hexen et Stykke Mad, fik Øre og Næse skaaret af, og gik hjem dermed, Saa skulde den tredie Søn da ud, han kom til den samme Mand, skulde ogsaa passe Harer, og kom ogsaa ud til Hexen. Hun bad ham ogsaa om et Stykke Mad, hvilket hun ogsaa fik, og gav til Gien-gæld Drengen en Flöite, som naar han flöitede i den ene Ende, kaldte Harerne [. . . .] og bad ham vise sig hvordan han kaldte Harerne sammen, men Drengen sagde, at nu var det ikke værdt, da de græssede saa godt, og dermed red Manden da hjem. Nu gik der godt et Aar, og saa fik Drengen en Skeppe Smaapenge af Manden for sin tro Tjeneste.

20 c.

HEXEN OG HARENE

Der var engang en Mand som havde tre Sønner, og da de var voxne vilde de ud at tiene. Først gik den ældste ud, han gav sig i Tieneste hos en Mand, for hvem han skulde passe Harer, men naar han ikke kunde faa dem drevet hjem, skulde han have Øre og Næse skaaret af. Da han kom ud med Harene i Marken, sad der en gammel Hex paa Gröfttekanten, og bad Drengen om et Stykke Mad; men han sagde: nei, han havde lidt nok til sig selv, og endnu mindre til andre, og hvormeget Hexen end bad ham derom blev han ved det samme. Saa om Aftenen, da han skulde have Harene drevet hjem, kunde han ikke faae dem med sig, maatte gaae allene

hjem, lade Øre og Næse skære af sig, og drage saaledes til sin Fader. Nu vilde den næstældste Søn ud at forsøge sin Lykke, men ham gik det ikke bedre end den forrige, han gav sig i Tjeneste hos den samme Mand, som hans ældste Broder havde været hos, og han maatte gaae ind paa den samme Betingelse, at lade Øre og Næse skære ad sig, hvor han ikke kunde drive Mandens Harer hjem. Da han kom ud i Marken med Harene, fandt han Hexen siddende paa Gröftekanten, nægtede hende et Stykke Mad, og kunde om Aftenen ikke faa Harene drevet hjem. Saa maatte ogsaa han gaae hjem til sin Fader med Øre og Næse afskaarne. Nu vilde Faderen ikke have at ogsaa den yngste Søn skulde komme saadan afsted, og derfor holdt han længe Sönnen tilbage, men da denne tiggede og bad om han ikke ogsaa maatte komme ud at forsøge sin Lykke, saa maatte Faderen dog endelig give sit Samtykke dertil. Han kom i Tjeneste hos den samme Mand, skulde ogsaa passe Harene, og maatte indgaae den samme Betingelse som de forrige. Da han kom ud i Marken med Harene, sad den gamle Hex igien paa Gröftekanten, og bad ham om et Stykke Mad, hvilket hun ogsaa fik, og forærede ham til Giengæld en Flöite, der havde den Egenskab, at den, naar der flöitedes i dens ene Ende, kaldte Harene sammen, og naar der flöitedes i dens anden, skræmte dem bort. Dette var nu Drengens Lykke, for ellers havde det gaaet ham ligesom hans ældre Brødre, nu flöitede han, om Aftenen, bare i den ene Ende, saa samledes Harene, og han kom godt hjem med dem. Herover blev Manden meget forundret, og næste Morgen da Drengen var drevet i Marken med Harene, kom Manden ridende ud til ham, og bad om han ikke vilde vise ham hvordan han fik Harene samlet, men det sagde Drengen nei til, da de nu gik og græssede saa godt, og med den Besked maatte Manden lade sig nöie og ride hjem. Da Drengen nu havde tjent Manden i eet Aar, fik han en Skjeppe Smaapenge for sin tro Tjeneste. Og han kom hjem som en rig Karl.

Husmandssønnen Hans Nielsen i Virum

På en af sine andre udflugter i 1867 fra Frederiksdal mødte Frederik husmandssønnen Hans Nielsen i Virum by. Efter ham nedskrev han følgende eventyr, som Hans Nielsen »har hørt det af en gammel K[one]«:

21. STÆRKE HOLM GAASEÆG

Engang i gamle Dage levede der i en lille By et Par fattige Folk, der havde været længe gifte, og som dog ikke havde faaet nogle Børn, hvor over de var meget bedrøvede. Engang gik Manden ud i Skoven at samle Brænde, og da fandt han paa Hjemveien et Gaaseæg. Det tog han med sig hjem, og lod sin Kone ligge paa det, til der, nogen Tid efter kom en stor Dræng ud af det. Han spiste [. . .] om Dagen, og da han var to Aar gammel, vilde han ud at tjene. Det sagde Forældrene heller ikke Nei til, for de havde meget ondt ved at föde ham, da de var saa fattige. Nu kom han da hen at tjene hos en rig Mand, der lovede at give ham alt hvad han kunne spise, naar han saa vilde arbeide i Forhold dertil, hvilket Stærke-Holm ogsaa lovede. Först skulde han og en anden Karl tærsk Korn, Karlen tærskede, og Stærke-Holm smed Knipperne ned. Men det vilde imidlertid ikke gaae, Stærke-Holm smed meget mere ned end den anden kunde faae tærsket. Saa maatte de bytte, Karlen kom op paa Loftet og smed ned, medens Stærke-Holm skulde tærsk. Men Stærke-Holm blæste bare til Knipperne, saa fløi Avnerne bort, og Kornet blev liggende, og paa den maade blev de snart færdige. Saa skulde de en anden Gang i Skoven efter Brænde, men da Stærke-Holm blev forsinket, og ikke kom afsted før længe efter at de andre var kiört, saa havde de allerede læssed da han kom tilskovs. Han skyndte sig lidt, rykkede to Træer op med Rode, brækkede dem over Knæet, og smed dem paa Vognen og da det blev for tungt for Hestene at trække, satte han dem oven

Iørn Piø

paa Læsset, og trak selv Vognen. Da han nu kom til Gaarden, var imidlertid Porten lukket. Han dundrede lidt paa den, men da det ikke hjalp, smed han Træet over Huset, spændte Hestene for Vognen, og kiørte, da Taget paa Laden gik helt ned til Jorden, op ad det, og ned i Gaarden. Herover blev alle meget forskrækkede, og Manden pönsede paa hvordan han skulde faae Stærke-Holm ryddet afveien.

Nogen Tid derefter skulde der mures en Brönd, og saa spurgte Manden Stærke-Holm om han enten vilde mure, eller kaste Sten ned i Brönden. Stærke-Holm valgte at mure, og da han var gaaet ned i Bröndgraven, kastede Manden store Steen ned paa ham for at slaae ham ihjel, men ingen af dem ramte Stærke-Holm. Saa tog Manden en stor Møllesten der lige passede til Hullet, og smed den derned, men Stærke-Holm stak Hovedet op igiennem Kværnhullet, kom paa den Maade op af Graven, og reiste Verden rundt som Præst.

Lindormen ved Lyngby kirke

Efter 1867 har Frederik ikke flere optegnelser fra Lyngby sogn, men som 16-årig - i 1870 - var han en tur i Farum, hvor han først besøgte gårdmand Nils Hansen, som fortalte det bekendte sagn om lindormen ved Lyngby kirke. Også i dette tilfælde har man både Frederiks originaloptegnelse (nr. 22*a*) og hans renskrift til storebroderen (nr. 22*b*).

Efter at have besøgt Nils Hansen gik Frederik til husmand H. Larsen, som også kendte sagnet, men da han lige havde skrevet det ned efter Nils Hansen nøjes han med at nedskrive den tilføjelse, husmanden havde at gøre (nr. 23*a*). Denne tilføjelse renskrev han imidlertid ikke til sin storebror.

22 a. LINDORMEN SOM LAÆE OM LYNGBY-KIRKE

Der er et Billed afridsed paa Lyngbykirke som skal forestille en Tyr. Derom siger Sagnet, at da der engang laae en Lindorm om-

Gamle danske Minder.

Samlede af

Frederik Lange Grundtvig.

9de Samling. H.

Til Broder Svend Floedsamboren af Minderne.

Begyndt Løvedagen den 26de, endt Løvedagen den 26de O.

Aar: 1864,

Sang-lege. 3. 3 B 2.

(M. Erikson. Lyngby. (Hjertuly.))

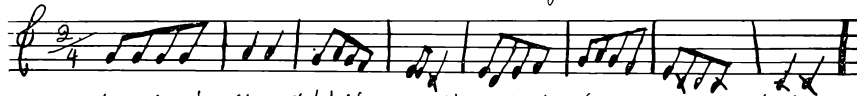
Hvad skal skæres?

Man dandser i en Rindskveds, og holder hinanden i Håndlørne, naar man
 har gjort det lidt, skiller man sig ad, og ~~saa~~ ^{saa} gælder det om hver at ga
~~der~~ ^{der} som den, ~~der~~ ^{der} man

~~der~~
 synger:

Den skal skæres, skærsk skærsk, I et sked det skærsk et min' her og den som gi' stole;

By, naar han i aften, I det skal skærsking, den skal skærsk den har de andre synger.

Förstrup (G. Larsen) Skæres skæres. s. yngesfordet: 339.

Skære skære skære,

Hvem skal skæren lunde,

Skære, skære Havre. Frederiks renskrift af tekst og melodi i et af stiklefterne.

kring Lyngbykirke, opfødtes der en Tyr til den var tre Aar gammel, for at rive Lindormen ihjel som den da ogsaa gjorde, og til Minde derom blev Tyren afbilled paa Kirken, ligesom paa andre Kirker.

22 b. Der er et Billede indridset paa Lyngby Kirkemur, det skal forestille en Tyr, Derom siger Sagnet, at da der engang laa en Lindorm omkring Kirken, opfødte man en Tyr til den var tre Aar gammel, for at den skulde rive Lindormen ihjel, som den da ogsaa gjorde. Til Minde derom afbildede man Tyren paa Kirken.

23 a. Lindormen laae i Kirketaarnet og hvergang der kom nogen forbi, faldt den ned paa dem, og slog dem ihjel. Tyren blev opfødt med Mælk.

Noter

Om Frederik Lange Grundtvig, den senere så kendte præst i Clinton, U.S.A., kan læses i Henning Høirup: *Fr.L.Gr.* Kbh. 1955, hvor Inger M. Boberg har skrevet et kapitel om *Fr.L.Gr.* som folkemindesamler. Om familien Grundtvigs hjem, da Frederik var barn, kan læses i Steen Johansen: *N. F. S. Grundtvigs bopæle (adresser)* i København (*Grundtvig-Studier* 1963). Om *Fr.L.Gr.* i U.S.A. kan yderligere henvises til J. Christian Bay: *Frederik Lange Grundtvig. Hans Dag og Daad.* Kbh. 1954.

Fr.L.Gr. er den yngste optegner i 1800 årene, der greb sin indsamling systematisk an. Den næst yngste var iøvrigt Jeppe Jensen Aakjær, der begyndte som 16-årig, og hvis optegnelser er udgivet af Bengt Holbek: *Jeppe Aakjær, Jyske folkeminder.* 1966 (= *Danmarks Folkeminder* nr. 76).

Fr.L.Gr.'s optegnelser findes i *Dansk Folkemindesamling: renskrifterne* i stilehefterne i Svend Grundtvigs samling under arkivnr. DFS 7, *Fr.L.Gr.*, dagbogsbladene, de første renskrifter og ori-

ginaloptegnelserne i Frederik Lange Grundtvigs samling under arkivnr. DFS 1904/36 f. Denne sidste gruppe optegnelser blev foræret Dansk Folkemindesamling i 1954 af Fr.L.Gr.'s datter fru Marie Lorange.

Det at eventyr og sagn, rim og remser, sanglege, ordsprog og talemåder er traditionsstof indebærer, at det er tekster, der undertiden kan være højst forskellige fra fortæller til fortæller - i modsætning til litterære tekster, et rim af Halfdan Rasmussen eller et eventyr af H. C. Andersen, der er ens, hvergang man hører det læst op eller ser det på tryk. Man kan således ikke sætte fingeren på én bestemt form af en traditionsoptegnelse og sige, at det er *rimet*. Det regner sa' Per Degner eller det er *eventyret* om Heksen og harerne. *Rimet* Det regner er en *remsetype* og *eventyret* om Heksen er en *eventyrtype* - og det er de skiftende tiders fortælleres personlige udgaver af dette rim og af dette eventyr, som tilsammen udgør den pågældende *remsetype* og *eventyrtype*. En traditionstype er altså noget abstrakt, og det oprindelige udgangspunkt for traditionsdannelsen - urformen - kan man kun i sjældne tilfælde finde frem til. For at give et indtryk af hvordan traditionsstof så at sige lever som varianter i den mundtlige tradition, er der derfor i det følgende lagt vægt på at give henvisninger til let tilgængelige både ældre og nyere udgaver og samlinger, hvor læseren kan finde andre versioner af de traditionstyper, som er repræsenteret i Frederik Lange Grundtvigs traditionsoptegnelser fra Lyngby sogn.

Følgende forkortelser er anvendt:

Danske Börnerim = Evald Tang Kristensen: Danske Börnerim, Remser og Lege udelukkende efter Folkemunde samlede. Århus 1898.

Danmarks Sanglege = S. Tvermose Thyregod: Danmarks Sanglege. 1931 (= Danmarks Folkeminder nr. 38).

AT (Aarne & Thompson) = The Types of the Folktale. A Classification and Bibliography. Antti Aarne's Verzeichnis der Märchentype. Translated and Enlarged by Stith Thompson, Indiana University. Second Revision. Helsinki 1961 (= FF Communications 184).

Nr. 1. Alm. børnerim, jfr. f. eks. Danske Börnerim nr. 219-251 og nr. 2922.

Nr. 2. Alm. børnerim, jfr. f. eks. Danske Börnerim nr. 95-100.

Nr. 3. Alm. børnerim, jfr. f. eks. A. P. Berggreen: Danske Folke-Sange og Melodier. 3. udg. 1869, nr. 213, hvor man finder den ældst kendte optegnelse af dette rim. Berggreen oplyser i en note til melodien, at det er et barndomsminde. Det vil sige, at Der bor en bager i al fald har været kendt lige efter året 1800. Berggreen var født i 1801 i København. Rimet findes ikke i Danske Börnerim.

Nr. 4. Fr.L.Gr. bemærker, at han har optegnet dette rim i helt den samme ordlyd efter sin mor. - Alm. børnerim, jfr. f. eks. Danske Börnerim nr. 1303-1304 og nr. 1307-1314.

Nr. 5. Alm. børnerim, jfr. f. eks. Danske Börnerim nr. 976-996 og Erik Kaas Nielsen: Det lille folk. 1965, s. 102.

Nr. 6. Svend Grundtvig har med blyant efter *Mis* tilføjet: *,Miskat.* - Alm. børnerim, jfr. f. eks. Danske Börnerim nr. 725-738 og nr. 2945.

Nr. 7. Fr.L.Gr. bemærker, at han har optegnet dette ordsprog i den samme ordlyd efter sin far. - Alm. ordsprog, jfr. f. eks. E. T. Kristensen: Danske ordsprog og mundheld, skjæmetsprog, stedlige talemåder, slagord og samtaleord. 1890, nr. 5833.

Nr. 8. Dette rim kendes kun i denne optegnelse.

Nr. 9. D.v.s. køre eller gå vild; være forkert underrettet (om

vejen eller i anden henseende), også være forstyrret (i hovedet). Se Ordbog over det danske Sprog under Karet.

Nr. 10. Alm. sangleg. Se herom Danmarks Sanglege nr. 58 (Thyregod anfører iøvrigt fejlagtigt, at Fr.L.Gr.'s optegnelse er fra Lyngby ved Grenå).

Nr. 11. Egentlig skriver Fr.L.Gr. blot: I »Nappe Bjørneskind« staaer 24 Præste, N. Eriksen (Lyngby. Börnely.) synger 36. Præste. - Han har således sammenlignet Nicoline Eriksens version med den hans storebror har trykt i Gamle danske Minder. II. 1857 som nr. 281. Det i [] gengivne er derfor aftrykt derfra. - Alm. sangleg. Se herom Danmarks Sanglege nr. 69.

Nr. 12. Alm. bogstavremse, jfr. f. eks. Danske Börnerim nr. 951-952.

Nr. 13. Alm. bogstavremse, jfr. f. eks. Danske Börnerim nr. 927-937.

Nr. 14. Alm. tælleremse, jfr. f. eks. Danske Börnerim nr. 1748-1756, Erik Kaas Nielsen: Det lille folk. 1965, s. 96 og Chr. Lisse: Danske tælleremser 1944 (Folkeminder 1962), s. 141.

Nr. 15. Sjælden tælleremse. Er tidligere trykt i Danske Börnerim som nr. 3057 (= renskrift 15 c).

Nr. 16, 17 og 19. Disse sagn er tidligere trykt og kommenteret af Hans Ellekilde i Svend Grundtvigs Danske Folkesagn 1839-83. II. 1946 (= Danmarks Folkeminder nr. 53) nr. 123 (= renskrift 19 c + 16 c + 17 c).

Nr. 18. Et ikke tidligere kendt sagn. At en del af Hjortholm blev skudt ned – tårnet, vægtergangen og den ene side af slotsmuren – er rigtigt, men det var i 1535 under Grevens fejde. Om svenskerne ca. 100 år senere også har været i Fiskebæk ved jeg ikke, men det er vel sandsynligt. Anledningen til sagntraditionen

er sikkert netop svenskernes ophold i Fiskebæk. De var begribeligvis upopulære, og de har da også i den senere tradition trukket den delvise nedskydning af Hjortholm til sig. Næsten overalt i landet kan man gøre den iagttagelse, at svenskerne efter krigen 1657-60 optræder som »sagnmagneter« i traditionen.

Nr. 20. I det første renskrift (nr. 20 *b*) betegner [. . .] en lakune i manuskriptet. Knappt halvdelen er klippet af den ene af de bevarede dagbogssider, og det vil sige, at der mangler ca. 50 ord. Denne renskrift har Fr.L.Gr. iøvrigt gjort en lang række blyantstilføjelser i. Den fremtræder således som et direkte udkast til den endeligt tilrettelagte renskrift, som Svend fik (nr. 20 *c*). – Alm. eventyr, jfr. f. eks. E. T. Kristensen: *Jyske Folkeminder V* nr. 10 og 11 og *Skattegraveren* 1888 nr. 497. I Svend Grundtvigs utrykte register over eventyrtyper har det nr. 18B. I det nu brugte internationale typeregister har det betegnelsen AT 570 *The Rabbit-herd*.

Nr. 21. [. . .] angiver, at Fr.L.Gr. har sat plads af, således at han senere kunne tilføje, hvad det var Stærke-Holm spiste. – Alm. eventyr, jfr. f. eks. E. T. Kristensen: *Jyske Folkeminder XIII*. Århus 1897 nr. 82 og *Skattegraveren* 1887 nr. 671. I Svend Grundtvigs register har det nr. 5B (af Axel Olrik ændret til nr. 143). I det internationale register AT 650A *Strong John*.

Nr. 22. Dette sagn er tidligere trykt og kommenteret af Hans Ellekilde i Svend Grundtvigs *Danske Folkesagn 1839-83*. I. nr. 557 (= renskrift 22 *b*).

Nr. 23. Motivet: at lindormen lod sig falde ned på kirkegængerne kendes ellers kun fra et i 1870 også af Fr.L.Gr. nedskrevet sagn om en ikke nærmere angivet kirke på Fyn, jfr. Hans Ellekilde: *Svend Grundtvigs Danske Folkesagn 1839-83*. I. nr. 569.

Hvad Lyngby sognefolk ejede

Fra dødsboskifter 1669-75

VED KAI ULDALL

Indledning

Under titlen »Hvad Lyngby-Taarbækfolk ejede« udgav jeg i Lyngby-Bogen 1965 taksationer fra dødsboskifter 1718-20 fra Lyngby og Taarbæk, idet jeg i indledningen nævnte muligheden for at udgive tilsvarende skifter fra andre tidsperioder, således at der efterhånden kunne foreligge en oversigt over de vekslende økonomiske og sociale forhold, hvorunder befolkningen havde levet gennem tiderne. I overensstemmelse dermed udgives nu taksationer fra dødsboskifter indenfor tidsrummet 1669-75, og da der denne gang også foreligger skifter fra andre af sognets landsbyer, f.eks. fra den under Dyrehaven nedlagte landsby Stokkerup, ændres artiklens overskrift til ovenstående (Skifteprotokol for Sokkelund herred, Landsarkivet for Sjælland).

Der henvises til indledningen til artiklen i Lyngby-Bogen 1965, hvor mange i den nu foreliggende udgivelse forekommende udtryk og forhold allerede er forklaret, således f.eks. vedrørende bondegårdenes rumfordeling og møblers og andet indbos traditionelle anbringelse deri m. m., hvilket kun undtagelsesvis fremgår af skifterne. Ligeledes at gårdene før de store landboreformer i 1700-tallets slutning kun havde lille høst og små besætninger, bortset fra heste og stude til at trække de tunge hjulplove og besørge pligtkørsel, hvorfor bygningerne gennemgående var mindre, end de senere blev. Der blev også gjort opmærksom på, at skifterne fra 1718-20 afspejlede en særlig ulykkelig tid med meget stor fattigdom.

De nu udgivne ca. 50 år ældre skifter fra 1669-75 vidner om gunstigere økonomiske forhold, selvom sognet endnu ikke var kommet helt over de foregående årtiers ulykker, fremkaldt af far-sot, misvækst, tyngende ekstra skatter og afgifter samt Svenskekrigen med besættelsen af Sjælland, udplyndringer og den afslåede storm på København 1659, forhold som A. C. Tandrup's artikel: »Lyngby Sogn i Modgangs Dage. Pest og Krig i 1650erne« (Lyngby-Bogen 1949) giver et fortræffeligt indtryk af. Gennemgår man skifterne fra 1669-75, må man snarest undre sig over, at Lyngby sogn så hurtigt nogenlunde havde rettet sig i løbet af den halve snes år og havde fået suppleret besættninger og beholdningen af såsæd. Men forståeligt er det, når adskillige af de afdøde efterlod sig gæld bl. a. efter køb af manglende husdyr og såsæd.

Disse skifter viser også, at indboet og klædedragterne var ikke så lidt rigere og rigeligere end i 1718-20. Meget må være gået tabt i de mellemliggende ca. 50 år. Hjemmene havde 1669-75 flere og delvis bedre møbler, og der er eksempler på ret store beholdninger af tin-, kobber- og messingtøj og tilmed af sølvtøj og kontante midler hos de mest velhavende. Der var i adskillige hjem store forsyninger af sengetøj, undtagelsesvis endda vår med kniplinger, og garderoberne af kvinde- og mandstøj var ikke små. I dem forekom ikke alene dragter af landsbyvævede stoffer af uld eller hør, men meget var af indkøbte stoffer som klæde eller af kostbare udenlandske vævninger af silke eller fløjel med fremmede betegnelser, som skifteskriveren ikke forstod og ikke kunne stave. Besættninger af guld- og sølvgaloner samt sobelskind forekommer undtagelsesvis, silkefrynser ligeledes. Det giver et andet indtryk af »folke-dragter«, end vi har i dag. Men man må ikke glemme, at et sogn som Lyngby med beliggenhed nær ved hovedstaden havde en gunstigere placering end sjællandske landsbyer i almindelighed, og at sognets folk må have været påvirket af københavnske forhold og tjente gode penge ved handel med hovedstaden.

Men i skifterne ser man også, at en betydelig del af de finere dragter betegnes som gamle. Sådant tøj arvedes ofte ned gennem generationer, og der kan ikke være tvivl om, at de fleste af de nævnte dyrere beklædningsgenstande var nedarvet fra en tid, der lå forud for de ovennævnte svære år. Den del af den danske bondestand, der levede på givtig jord som selvejere eller som fæstere under en ordentlig godsejer, var ikke så elendig stillet, som det i almindelighed berettes, fordi de fleste skildringer især tager sigte på århundredet før landboreformerne. 1500-tallet var en rig tid, og nedgangen satte ind i løbet af 1600-tallet for at kulminere i 1700-tallets første halvdel. De nu aftrykte skifter er fra tiden omkring 1670 og viser som sagt bedre forhold end 1718-20. Kunne man oplede endnu ældre skifter, ville de vise endnu bedre forhold.

Dygtige og energiske bønder kunne undertiden drive det vidt, og herpå er den i 1670 afdøde sognefoged Sylvester Jacobsen i Lyngby et sent og for sin tid et sjældent eksempel. Hans bo havde et overskud på godt 4040 rigsdaler, dengang en betydelig formue, hvis størrelse man får et begreb om, når man ser, at han havde solgt en gård med bryggeri i København for 2500 rigsdaler. Han besad en usædvanlig stor gård, Fogedgården, og flere huse i Lyngby, havde rigt indbo, derunder meget sølvtøj - noget, der i ældre tid var kapitalanbringelse, stort folkehold og stor besætning, især af heste og stude, som han rimeligvis har handlet med eller lejet ud af til andre, der i disse år efter krigen måtte supplere deres besætninger. Hans store beholdning af korn og især af malt kunne tyde på, at han drev ølbryggeri og måske også brændevinsbrænderi på sin gård. Man kan betragte ham som på engang en foregangsmand i en nedgangstid og et relikv fra en lykkeligere fortid.

En fordel for Lyngby bys bønder var det, at de var Kronens fæstere, d.v.s. at kongen ejede jorden, men de selv bygningerne. Det sidste var forøvrigt også tilfældet med andre fæstere i sognet, som havde privat godsejer, eksempelvis Ørholms ejer Albret Hein

og senere hans enke Magdalene Klingenberg, der ejede fæstegods i Lundtofte. I skifterne mangler derfor kun værdiansættelse af bygningerne, hvis den afdøde arbejdede på en af Mølleåens fabrikmøbler og havde en slags tjenestebolig der.

Ved taksationerne af bygningerne anføres ikke sjældent, at de er noget forfaldne, men det er naturligt så kort efter de svære krigsår, og det stod langt værre til mange andre steder i landet. – Vi får ikke at vide, når de i skifterne nævnte bygninger er opført, men adskillige har sikkert været gamle, d.v.s. at de stammede fra bedre tider, således at de trods forfaldet oprindeligt var bygget godt og måske tilmed for en del med vægfaste paneler og skabe i dagligstuen med eller uden dekorativ udskæring og bemaling. 1670 kan der meget godt have været en del af den slags tilbage i Lyngby sogn, og det kan være grunden til, at visse møbler, især madskabe, undertiden savnes i taksationerne, fordi vægfaste møbler utvivlsomt har været takseret under ét sammen med bygningerne.

En mindelse fra ældre og bedre tider var det sikkert også, når i det mindste stuehuset i Jacob Jensen Smeds gård i Lundtofte havde tegltag og ikke stråtag. I øvrigt giver skifterne kun sparsomme oplysninger om bygningerne, hvoraf de fleste må have været af lerklinet bindingsværk. Vurderingssummen oplyses og undertiden tillige antallet af fag, men intet om grundplanen eller opdelingen i længer. Den firlængede gård var dog dengang idealet. En statistik over bøndergårde i Københavns amt 1690 viser, at knapt 50 % af bygningerne var firlængede, ligeså mange trelængede, men kun få tolængede, alt bestemt efter deres areal i den daværende hartkornsberegning, nemlig henholdsvis syv, seks og fem tdr. hk. – Gårdene lå som bekendt tæt ved hinanden i byen, og enkelte var måske sammenbyggede tvillingegårde, som Jacob Jensens gård i Lundtofte og nabogården synes at have været.

Sylvester Jacobsens gård, Fogedgården, i Lyngby havde langt større bygninger end de andre, og de var takseret til 240 dl. uden

opgivelse af fagenes antal, men derimod med tilføjelse, at tag og lofter var noget medtagne. For andre bygninger i sognet sættes prisen for et fag, der på egnen må have været ca. 1,60 til 1,70 m langt, til højst 2 dl., kun for en enkelt lidt højere. Fogedgården må derfor have haft usædvanlig udstrakte bygninger. Men det er muligt, at den, eller i alt fald dele af den, i modsætning til de lerklinkede bindingsværksbygninger har været muret med mursten imellem højere og bredere bindingsværkstømmer, og der har måske også været mere end een skorsten og desuden værdifuldt nagelfast panelværk og indbo, således at prisen pr. fag har været mere end 2 dl. Iøvrigt brændte denne Fogedgård og en anden stor nabogård, Brydegård, hvorefter familien Bryde havde navn, begge 1696.

De andre bygninger i Lyngby sogn var betydeligt mindre, og de af dem, der vurderedes højest, stod til 48 dl., 45 dl., 40 dl. og 32 dl. Niels Pedersen og Søren Olufsen, begge i Lundtofte, havde henholdsvis 41 fag samt et hus på 7 fag og 28 fag. Mindst plads havde de fattige fiskere i Taarbæk, hvoraf en kun ejede 4 fag.

Skifterne giver som sagt også utilstrækkelige oplysninger om stuehusenes opdeling i rum og slet intet om udhusenes, men de gamle bygninger var næsten altid så smalle, at de enkelte rum indtog hele husets dybde. Når der oplyses, at et kammer ligger »oppe«, betyder det ikke, at det ligger på et loft, men derimod på den anden side af stuen, modsat indgangen og køkkenet.

I Sylvester Jacobsens store gård nævnes dagligstuen, den grønne stue og korsstuen, og denne sidste har ligget i en kort, vinkelret fremspringende fløj. Jernkakkellovn var der kun i dagligstuen, men i en så rig gård var det måske ikke umuligt, at en af de andre har haft kamin eller en nagelfast ovn af glaserede lerkakler. I alle tre stuer var der himmelseng, bord og bænke, og korsstuen har vel nok svaret til, hvad man kalder øverste- eller storstue. Desuden var der et kammer med himmelseng og et gæstekammer med to primitive senge, jordkælderen, fade- eller tøndekælderen samt ste-

gers, og der må have været bryggersindretning. Et eller andet sted lå et oplagsrum kaldet jernkammeret, og der må have været andre, f.eks. salte- og spisekamre, huggehus eller værksted og drenge- eller karlekammer. En særlig fløj kaldtes havehuset.

Fra de andre gårde, hvor der ikke kan have været storstue, hører vi kun om dagligstue, kammer og stegers; dog må der have været bryggersindretning, da de ligesom en vaskekedel indmurede bryggerkedler »i leret« nævnes i de fleste gårde. Som omtalt i indledningen til skifterne 1718-20 i Lyngby-Bogen 1965 s. 161-62, var de gamle sjællandske gårde, man nu kender til, indrettet således, at der imellem dagligstuen og bryggeret lå et skorstensfag, hvis halve dybde ud mod haven opfyldtes af den åbne skorsten, stegerset eller køkkenet, hvorfra der fyredes gennem vægåbninger i bagerovnen bagtil, i bilæggerovnen i stuen og i grue- eller bryggerkedlen i bryggeret, medens skorstensfagets anden halve dybde ud mod gården gerne var afdelt som en forstue eller entré, men her kunne i stedet for være et spisekammer. På Sjælland var der normalt kun een skorsten i hver gård. Nu viser skifterne fra 1669-75, at der stod flere ting i »stegerset«, end der var plads til, såfremt dette køkken blot bestod af den formentlig ca. 1,60 x 2 m brede bund af den fortil åbne skorsten med en smal passage foran. I Sylvester Jacobsens gård i Lyngby sov nemlig en tjenestepige i en slagbænk i »stegerset«, i Jens Bendsens gård sammesteds og i Peder Pedersens i Lundtofte stod ølkarret der, i Jacob Jensen Smeds gård i sidstnævnte by var der både den ret store håndkværn, bryggerkar m. m. i det såkaldte stegers, og alt, eller i det mindste en del af, det bryggersinventar, som i skifterne opremses straks efter, synes også at have hørt til i stegerserne. Der gøres åbenbart ikke forskel på stegers eller køkken og bryggers.

1669-75 er man nede i en tid, da skorsten i vor forstand, nemlig med pibe op over tagryggen, ikke altid var at finde hos sjællandske bønder og slet ikke hos små og fattige. Mange havde blot »es-

ser«, der ligesom åbne skorstene havde væg på de tre sider op til loftshøjde, måske med et røgfang derover, men esserne var i alle tilfælde indrettet således, at røgen trak op på en del af loftet, kaldet røgloftet (Lyngby-Bogen 1934 s. 122, 127), og derfra ud gennem en lyre eller røgåbning i taget. Et sådant indrettet ildsted kunne nok samle flere fyrsteder om sig som bagerovnen, bilæggerovnen i stuen og bryggerkedlen, men denne planmæssige koncentration af flere fyrsteder omkring en skorsten var dog en relativ sen opfindelse. Der var en tid, da bagerovnen som en røgovn stod frit i rummet og sendte røgen op under den åbne tagstol, og da bryggerkedlen satte i kog under åben ild og ikke var lerklinet i en grue. Dette ses at være tilfældet i Jens Bendsens gård i Lyngby, hvor bryggerkedlen ikke stod »i leret« men kunne vejes, som det endnu kan ses i enkelte gammeldags gårde på Sønderjyllands vestkyst og øerne ud derfor. Skifterne 1669-75 nævner dog oftest bryggerkedler »i leret«, d.v.s. bygget op til og med indfyring fra en åben esse eller skorsten; men selvstændig bryggers nævnes i intet tilfælde. Vi hører kun om stegerset, og dette som sagt nærmest på en måde, så man får indtryk af, at dette rum omfatter både bryggers og køkken. - I senere sjællandsk sprogbrug er det snart køkkenet, d.v.s. den åbne skorsten, og snart det selvstændige bryggers, der betegnes som stegers. I øvrigt gik skorstensfag eller køkken og bryggers i ét i gamle lollandske bøndergårde, og dette kunne også træffes i Syd-sjælland, hvor man fra visse egne kender en betegnelse: ildhuset. Her ligger et problem for udforskningen af vore gamle bønderbygningers udviklingshistorie.

I de fattigste boer som fiskernes i Taarbæk nævnes ingen jernkakkelovn. Dette betyder, at man enten har opvarmet stuen ved et åbent ildsted, snarest en esse uden skorsten, hvorpå maden samtidig blev tillavet, eller at man har haft en eller anden primitiv kakkelovn, opbygget af ler, tagsten eller kakkelpotter, som ikke er takseret for sig selv.

Møblerne har været opstillet som forklaret i Lyngby-Bogen 1965 s. 161-62. Vi træffer nu enkelte finere møbler end i 1718-20, f.eks. bordet med hollandsk udtræk og et tresur hos den rige Sylvester Jacobsen. Tresur var et stort skab med flere mindre rum, ofte prydet med udskæringer og broget maling og med en klap eller hylder, hvorpå hjemmets finere bordtøj kunne stå til skue, således de mange sølvdrikkekar hos Sylvester Jacobsen og andetsteds tintøjet. Skiftet efter herredsfoged Jens Mogensen og hustru i Lyngby 11. november 1676 har et »tresur med billedsniderværk på med 3 døre og låse« til 12 dl. De fleste senge var himmelsenge med omhæng og kappe, og der nævnes ikke alkover; dog kan alkover i væggen som nagelfaste have været takseret sammen med bygningen. Der forekommer møbler af eg og fyr, sjældnere af asketræ. Når der noteres et sort eller hvidt møbel, skal det vel nok forstås som umalede møbler af eg eller fyr, men omkring 1670 har kakkellovne været så almindelige, at man undgik røgsværtning fra stuens ildsted og ofte har ladet møblerne og eventuelle paneler male, måske med brogede ornamenter. I skifterne træffer man dog kun hovedfarverne grønt eller rødt.

Der nævnes mange bænke- og agehynder; de sidste var til at lægge på vognenes træsæder. De mere velhavende ejede flamskvævede hynder med brogede figurer eller blomsterornamentik, og da den slags hynder især og senest blev vævet i Skåne, var de snarest importeret derfra. De gammeldags læderdyner eller -hynder var der endnu nogle af ligesom enkelte dragtdele af skind. Sylvester Jacobsen i Lyngby og Niels Pedersen i Lundtofte havde bordtæpper og ikke blot bordduge. De tre lærredsgardiner hos kobbersmedemester Vigant i Brede var en sjælden ting, da de måske har været brugt til vinduer; sengeomhæng kaldtes nemlig altid spærlagen eller omhæng. I nogle boer var der »hængeklæder«, nemlig de med brogede broderier smykkede håndklæder, der ophæftedes til pynt på sengeomhængene og andetsteds.

De fleste hjem har tekstilredskaber, først og fremmest rokke, der betegnes som hjulrok eller spinderok og vurderes til omkring 1 dl. stykket, hvis den da ikke er gammel og medtaget. Hos Sylvester Jacobsen i Lyngby var der tre af dem men desuden en såkaldt »håndrok« til kun 4 sk, endda sammen med en skættefod. Det er ganske interessant at se, at vi åbenbart her træffer en særlig primitiv og gammel form af en rok, der egentlig hørte til, før de mekaniske rokke kom til. Disse, måske til at dreje med hånden, var ellers stærkt udbredt allerede tidligere i 1600-tallet og nævnes på Malmøhus slot 1541. Hvis man kan dømme efter billeder på middelalderlige kalkmalerier, bestod de ældre, primitive rokke blot af en stang op fra en fod på gulvet og med et rokkehoved til hør eller blår foroven; desuden af en lille løs håndten. – I skifterne 1718-20 forekommer ingen væve hos bønderne, og det gør der heller ikke i de her aftrykte fra 1669-75. Blot er der en hos Hans Nelausen i Lyngby Valkemølle, og det er vel ganske naturligt, at han ved siden af sit professionelle arbejde med valkning af uld for egnens folk også har ladet væve for dem. I øvrigt finder vi i skifterne væver Jens Smed i Lyngby og Jens Væver i Lundtofte, som enkelte af de afdøde skyldte for vævning af hør- eller blårlærred. Der er mærkværdigvis nok i intet tilfælde nævnt vævning af vadmæl eller hvergarn, som dog må have fundet sted.

Når man ser bort fra staldene hos den rige Sylvester Jacobsen i Lyngby, så er besætningerne 1669-75 ikke væsentligt større end de ca. 50 år yngre, men man ser dog lidt fremgang for stude, der jo anvendtes som trækdyr. Biholdet var bedre end senere. Bønderne kunne have indtil 3 à 4 bistader og Sylvester Jacobsen endda 8. Han havde blandet festdrikken mjød af sin honning og havde en tønde deraf i sin kælder, vurderet til hele 10 dl.

Høns er overhovedet ikke vurderet i skifterne, men man må have haft dem. Det samme gælder visse småredskaber og ting, som ikke kunne undværes, men som det åbenbart ikke har været skik

Hvad Lyngby sognefolk ejede

at taksere i dødsboerne, f. eks. bageovnsredskaber som gresel til at sætte brød i ovnen med og rage til at trække asken ud af ovnen med, andre redskaber til tekstiler som banketærskler, mangletræer og valkebrætter samt ting som malkestole, river, kedelkroge m. m. Fraværelsen kan dog i nogle tilfælde nok skyldes, at visse redskaber tilhørte tjenestepigerne og var foræret dem af karlene som det, man senere så romantisk har kaldt kærestegaver.

Blandt landbrugsredskaberne bemærker man især »kroge«, de primitive plove uden muldfjæl, som kun frembragte riller, og man får at vide, at jernbeslaget til krogens spids kaldes »vogense«. Det fremgår klart af et skifte ii september 1679 fra Husum, hvor der anføres »2 kroge med vognser på«. Leer kaldes ofte høleer, og mejerede til kornhøst nævnes kun i et enkelt tilfælde, men må have været almindeligere. Segl til kornhøst var naturligvis lagt af i disse egne. - Der forekom adskilligt værktøj i gårdene til skovhugst, tømrer- og huggehusarbejde, og der har til huggehusene været oplag af særlige træstykker, der var udvalgt til at lave vogne, plove og redskaber m. m. af, således de blot groft tildannede »hjulbænke«, som man kunne lave hjulnav af.

Af kornsorter var der hos bønderne byg, rug, havre og lidt boghvede. Flere havde en portion malt til at hjemmebrygge øl af. I modsætning til de 50 år yngre skifter nævnes nu også hør og halm, men mange af beholdningerne var naturligvis afhængig af, på hvilken årstid skiftet fandt sted. Det er ligeledes i modsætning til skifterne i 1718-20, når hørsæd findes 1669-75, og man ser af bøndernes tekstiler, at alle havde hør- eller blårlærred. Andre havde oplag af hør og blå eller af tråd, der var spundet deraf. Hamp til grovere vævning og rebslagning nævnes hos Simon Olufsen i Lundtofte. Det var i øvrigt ved lov påbudt at dyrke det for helgårdes vedkommende.

Af særlig interesse er oplysningerne om, hvad Jens Bendsen 1671 havde sået i sine 23 forskellige agre eller jordstykker, som var

spredt rundt omkring på Lyngby bymarker, hvad hans udsæd vurderedes til og hvad disse forskellige jordstykker dengang kaldtes. Herom henvises til note 5.

Hvad de fattige fiskere i Taarbæk angår, da får vi besked om, hvilke fiskeredskaber den enkelte fisker ejede og om de ting, fiskerne havde i fællesskab, nemlig båd, anker og ankertov samt små fiskerboder, hvori bådenes sejl og andet udstyr opbevaredes. Fisker Niels Christoffersen skyldte 1675 for »hold«, vistnok en afgift af stedet, som hans hus lå på, en afgift som har erstattet jordbrugerens landgilde. De andre fiskere har sikkert svaret samme afgift, men havde desuden som boende på kongens jord i Taarbæk hoveripligt til det kongelige slot Ibstrup (Jægersborg). Den såkaldte Bendt Olsen Skomager i Taarbæk havde mange fiskeredskaber og var derfor afgjort fisker; selvom der ikke takseres skomagerredskaber i hans bo kan han måske også have drevet skomagerhåndværket. – Jacob Jensen Smed i Lundtofte efterlod et bo, som viste, at han var landbruger men tillige drev smedehåndværk.

Den store kulbeholdning og sigten til at rense småt kobbermalm (»kratz«) hos kobbersmed Vigant i Brede viser os, at man på kobberværket dér begyndte arbejdet helt fra grunden. Men de fleste redskaber må have tilhørt værkets ejer Henrik Ehm.

Dødsbotaksationernes opremsninger lyses undertiden op af små kulturhistoriske billeder, når man forstår at tyde dem. Hos Sylvester Jacobsen i Lyngby og hos Peter Pedersen og Simon Olufsen, begge i Lundtofte, var forskellige møbler beklædt med lagener eller duge. Dette hentyder til den gammeldags skik at »drage« sørge-stuen ved begravelsen med hvide stoffer som dække over møblerne og eventuelt også over væggene, hvis de ikke var hvidkalkede. Når der også nævnes sådant dække »over« bordet, har det ikke blot betydet, at der lå dug på bordet, men vistnok, at der var ophængt en såkaldt bordhimmel oven over under bræddeloftet. I disse hjem

Hvad Lyngby sognefolk ejede

havde man altså endnu ikke fået fjernet »dragningen«, da boet blev vurderet. - Hans Skolemester i Lyngby fik betaling for at undervise kobbersmedemester Vigants børn i Brede, og han havde skrevet breve og testamenter for ham. Ved testamenter forstod man vist dengang pæne mindevers eller papirindskrifter, der ofte indrammedes af ornamenten, og som blev hæftet på ligkisten før begravelsen og derefter gerne blev indrammet og ophængt i hjemmet. Endnu i langt senere tid var det over hele landet skik, at især de skrivfærdige degne fik en lille ekstraportjeneste ved at levere sådanne mindevers.

Med hensyn til skifternes mål og vægt kan oplyses, at 1 skip-pund var 20 lispund a 16 skålpund eller blot pund. Pundet vejede dengang 496 gram og ændredes først 1839 til de nuværende 500 gram. - Kornet måltet såvel i rummål som efter vægt, men målene varierede efter landsdele og for øvrigt også efter, hvad det var man målte. 1 pund korn var dog ikke det samme som et skålpund à 496 gram, men mange steder 4 tønder korn. - 1 tønde korn deltes i 8 skæpper (tidligere 6 skæpper) à 4 fjerdingkar à 8 ottingkar.

Taksationernes vurderingssummer, opdelt i daler, mark og skilling, er her medtaget, og man ser, at der regnedes med de såkaldte sletdaler à 4 mark i modsætning til rigsdaler à 6 mark. - 1 mark var 16 skilling.

De nedenfor aftrykte skifter fra 1669-75 giver udførlige oplysninger om, hvilken myndighed der optrådte som skifteforvalter, om hvem der foretog vurderingerne, samt, sidst i hvert protokol-lat, hvorledes dødsboet var afsluttet ved fordeling af indbo og andre værdier til de forskellige arvinger. Ved denne udgivelse er redegørelsen for skifteforvaltningen med dens ret lange, ligegyldige formularer forkortet og blot refereret og arvingerne er nummereret. Skifternes afslutning ved arvefordelingen udelades helt eller begrænses til en enkelt oplysning, da disse arvefordelinger optager megen plads og blot gentager, hvad allerede taksationerne

har anført. Enkelte andre forkortelser eller sammentrækninger er foretaget, men det vil ikke falde læserne vanskeligt at skelne mellem udgiverens referat og oprindeligt protokollat. De forskellige ting er her anført i samme rækkefølge, som skifteskriveren har anvendt, men ved udgivelsen er indført ny linie, når der er grund til at markere et skel.

Som allerede anført er ved udgivelsen brugt de samme principper som i Lyngby-Bogen 1965. Af hensyn til læserne er også nu givet afkald på at gengive skifternes oprindelige bogstavering, bortset fra person- og stednavne, der i øvrigt ofte er stavet meget uensartet. Når den oprindelige stavemåde i andet tilfælde er benyttet, er ordet sat i gåseøjne.

Der skal sluttelig gøres opmærksom på, at denne artikel er en fremlægning af kildestof med en orienterende indledning. Artiklen har kun til hensigt at belyse det forhold, som er udtrykt i overskriften: Hvad Lyngby sognefolk ejede.

Skifterne

Datum angiver dagen, da taksationen blev foretaget eller skiftet afsluttet. Derefter følger navnet på den afdøde med bopæl, eventuelle arvinger, skiftemyndighedens repræsentant og skriver samt sluttelig de udvalgte vurderingsmænd.

23. august 1669. Giertrud Rasmusdaatter i Stocherop. Efterlader a) manden Lars (eller Laurids) Pedersen og deres fælles barn b) Marenn Lauridzdaatter, 5 år gammel. Da datterens beslægtede formynder, Peder Nielsen i Herløff, ikke ville møde, udtoges Anders Nielsen i Stocherop til hendes formynder. – Skifteretten repræsenteredes af kongens ridefoged i Københavns amt, Thomas Holck, ved dennes tjener (d.v.s. medhjælper) Peder Selgensenn, samt skifteskriver Povell Nielsen i Liungbye (d.v.s. Lyngby). – Vurderingsmænd: Lars Pedersenn og Hanns Nielsenn i Stocherop.

Hvad Lyngby sognefolk ejede

Levende kvæg:

1 sortdraget ko 11 dl. - 1 grå ridehest 8 dl. - 1 brun gilding (d.v.s. vallak) 9 dl. - 1 grå hoppe 9 dl. - 1 sosvin 1 dl. 2 mk. - 4 grise 1 dl. Korn og foder i strået (d.v.s. utærsket) af den halve gårds grøde: 13¹/₂ travet rug 16 dl. 3¹/₂ mk. - 15 travet byg 18 dl. 3 mk. - 4 travet havre 3 dl. 2 mk. - Høet som fandtes på boligen 2 dl. 1 mk.

1 gl. vogn med tre hjul på 1 dl. - 2 gl. jern og noget gl. plovredskab 1 dl.

Sengeklæder og trævarer, [som] salig Rasmus Larsen formand (d.v.s. konens fader og den tidligere fæster af gården) tilhørte, som berettes at være udvurderet (d.v.s. pantsat) til Jacob Eylerssen, amtstueskriver, for resterende landgilde: 11¹/₂ dl., hvilke efterskrevne varer nu »effter mand« (d.v.s. efterfølgeren) Lars Pedersen begærer at måtte igen påny vurderes til boets bedste, og anlovede Jacob Eylerssen herefter til samme krav for dets vurdering at ville svare:

2 gl. underdyner 3 dl. - 1 gl. hynde 1 mk. - 1 gl. underdyne og 1 gl. hoveddyne 1 dl. - 3 gl. hoveddyner 6 mk. - 1 gl. blågarns lagen 1 mk. 8 sk. - 1 gl. sengested med skammel (d.v.s. skammel eller lav bæk stod ofte foran en seng) 1 dl. - 1 gl. slagbæk (d.v.s. bæk at slå ud og rede seng i) 1 mk. 8 sk. - 1 gl. gåsebæk (d.v.s. med rum under sædet til rugende gæs eller høns) 2 mk. - 1 gl. kistebæk uden lås 1 dl. 1 mk. - 1 gl. fyrreskive (d.v.s. bord af fyr) 1 dl. 2 mk. - 1 håndkværn 1 mk. - 1 gl. fyrrekiste 2 mk.

Ellers befandtes Lars Pedersen tilhørende:

2 gl. høleer, 1 gl. underdyne og 1 overdyne 1 dl. 2 mk. - 1 gl. fyrresengested 2 mk.

Gårdens halve bygning [bestående] udi 16 vægge (d.v.s. fag) hus foruden portrummet, hver binding 6 mk.: 24 dl. (Den anden halvdel har rimeligvis tilhørt nedennævnte Ole Jensen i Stokkerup).

Kai Uldall

Boets formue (d.v.s. aktiver) 120 dl. 1 mk. 8 sk.

Bortskyldig gæld af Lars Pedersen:

Jacob Eylersen, amtskriver, på hans formand salig Rasmus Larsenns vegne . . . , 11 dl. 2 mk. - Ellers skyldig til bemeldte Jacob Eylersen på sine egne vegne 4 dl. - Jens Smed i Stocherop for en grå hest 7 dl. - Jenns Hansen nu boende i Liungby . . . 8 dl. - Olle Jennsenn i Stocherop landpenge (d.v.s. landgildepeng?) 7 dl. - Lars Nielsen ibidem (d.v.s. sammesteds) for en hoppe 7 dl. - Niels Saugscherer i Thorbeck for en brun gilding (d.v.s. vallak) 9 dl. - Baldtzer Siekmand i Kiøbenhaffnn resterende landgilde 7 dl. 2 mk. 12 sk. - Hanns Phillip, viintapper i Kiøbenhaffn, for 1 tønde sædekorn nok (d.v.s. samt) 3 tdr. havre 6 dl. 3 mk. - Mogens Jakobszen inden Nørreport for adskillige varer 1 dl. 1 mk. - Spillemandens kvinde der i byen 3 mk. - Peder Kromand i Stocherop 1 dl. 2 mk. - Dette års resterende landgilde af den halve gård 3 dl. 2 mk. 8 sk. - Lars Nielsenns hustru 1 dl. 1 mk. - Anders Schomager der i byen 2 mk. 8 sk. - Ingeborg salig Rasmus Larsenns for 5 skæpper »landt« sædebyg 1 dl. 1 mk. - Andrees Thiemmer [og] Lars Pedersen for 4 skpr. sædebyg 1 dl. - Boell Lars Nielsenns for 4 skpr. sædebyg 1 dl. - Rettens betjente og vurderingsmænd og hvis (d.v.s. hvad) ellers til skiftet er blevet anvendt 4 dl. 7 mk.

Bortskyldig gæld 85 dl. 2 mk. 12 sk. - Boets overskud 35 dl. 2 mk. 12 sk.

23. august 1669. Fisker Peder Hansen og ligeledes afdøde hustru Boell . . . daatter (navnets forled står in blanco) i Thorbeck. Arving på mandens side: Olluff Mortensen i Stocherop. På kvindens side vidstes ingen arvinger, eftersom hun for rum tid siden var kommet fra Jylland. - Skifteretsbetjente og vurderingsmænd som i foregående skifte af samme datum.

Hvad Lyngby sognefolk ejede

1 hvid gl. brudden (d.v.s. itu) sengedyne 2 mk. 8 sk. - 1 gl. pude med vår 3 mk. - 1 anden gl. blårandet (d.v.s. blåstribet) pude uden vår 1 mk. 8 sk. - 1 anden gl. »forslet« (d.v.s. flad, forslidt) pude med vår 12 sk.

Den salig mands gangklæder:

1 gl. rød ulden skjorte (ved uldenskjorte forstodes skjortens form, ikke stoffet) 2 mk. - 1 par gl. blårlærreds bukser 8 sk. - 1 gl. blårlærreds skjorte 1 mk.

1 gl. blårlærreds dug 8 sk. - 1 gl. hørlærreds forklæde 1 mk. 4 sk. - 4¹/₂ pund blårgarn 2 mk. 3 sk. - 1 gl. sort kvindeklædestrøje 3 mk. - 1 gl. rødt bai kvindeskørt (bai, d.v.s. et nupret groft klæde) 1 mk. - 1 gl. klædekåbe mange hul på 1 mk. - 2 gl. spærlagen trykt på blårlærred (d.v.s. sengeomhæng med påtrykt mønster) 1 mk.

1 gl. hugøkse, 1 ditto, 1 anden mindre økse 8 sk. - 400 gl. fiskekroge med »theller« (d.v.s. line til krogene) tilsammen 1 mk. 8 sk. - 1 gl. hjulrok 2 mk. 8 sk. - 5¹/₂ pd. gl. messing (d.v.s. messingtøj) à 8 sk.: 2 mk. 12 sk. - 1 liden kobbergryde 1 mk. - 2 krus, det ene uden låg, 12 sk. - 1 gl. fiskerflyndergarn 3 mk.

Husets bygning, som er små (d.v.s. dårligt) både i tømmer og i væggerum (d.v.s. fag) 18 dl.

Boets formue (d.v.s. aktiver) 27 dl. 13 sk.

Bortskyldig gæld:

Lauries Nielsen i Stocherop fordrere efter en over den salig mand forhvervet dom dat. 5 marti 1668 formeldende på penge 12 dl. - Ellers fordrer Lars Nielsen, som han havde forstrakt til de salige folks begravelse og jordefærd, til adskilligt udlagt 8 dl. - Blev fordret for resterende hovarbejde af huset (d.v.s. afdødes) til Ibstrup hofgaard (d.v.s. Jægersborg) 3 dl. - Rettens betjente . . . 4 dl.

Bortskyldig gæld 27 dl. 13 sk.

[Underskud] 13 sk. - [Det] vurderede gods såvel som husets bygning er udlagt til Lars Nielsen i Stocherop for sin fordring i

boet, hvorimod han anlover så mange, som her i boet haver og er indført, for deres fordring enhver nøjagtig at kontentere (d.v.s. tilfredsstille ved betaling) uden nogen modsigelse

14. juni 1670 Johanne Andersdaatter i Luntoffte. Arvinger: Den efterladte mand, a) Jacob Jensenn Smed, og deres fælles barn b) Hans Jacobsen, ved 13 års alder, hvis formynder og beslægtede var Peder Bendsen i Luntoffte. - På skifterettens vegne vel-fornemme mand Albert Heins (d.v.s. Ørholms og Lundtofte bys ejer) såsom husbond over stedet hans skriftlige befuldmægtigede skifteskriver Povell Nielsen i Liungbye. - Vurderingsmænd: Niels Pedersen og Andrees Pedersen i Luntoffte.

Levende Kvæg:

1 blakhjelmet stud 10 dl. - 1 kulsort stud 10 dl. - 1 sorthjelmet ko 6 dl. - 1 bla..rød ko 6 dl. 2 mk. - 2 fjorkalve 4 dl. - 2 små spædekalve 2 dl. - 1 rød hest 7 dl. - 1 skimlet hest 5 dl. - 1 gl. hvid hoppe 1 dl. 2 mk. - 12 får 12 dl. - 4 galtesvin 12 dl. - 4 fastefødninge (d.v.s. grise, født i fasten inden påske) 2 dl. - 1 sortskjoldet stud 10 dl. - 1 sorthjelmet ko 7 dl. - 1 blegrød ko 6 dl. - 1 rød studling (d.v.s. ungstud) 3 dl. - 2 mindre fjorkalve 3 dl. - 1 grå hest 12 dl. - 1 gl. brun hest 7 dl. - 1 skimlet hoppe 6 dl. - 1 gl. rødblisset hest 3 mk. - 3 lam 1 dl. 1 mk. 4 sk. - 5 sosvin 5 dl.

Trævarer [og] adskilligt:

1 trævogn med hammel og ledder (d.v.s. sidefjælle) 5 dl. - 1 anden gl. trævogn 4 dl. - Andet vognredskab 2 dl. - Harve, plov og kroge (d.v.s. en slags plove uden muldfjæl) og adskilligt behør (d.v.s. tilbehør) 4 dl. - 2 slæder 1 dl. 3 mk.

1 bryggerkar i stegerset 3 dl. - 2 gl. tønder og 1 skab 2 mk. - 1 andet gl. bryggerkar 1 dl. - 1 gl. kværn i stegerset 1 dl.

1 gl. grøn fyrreseng 2 dl. - 1 gl. fyrrekiste uden lås 2 mk. - 1 gl. bæk under vinduerne 8 sk. - 3 høje bagstole (d.v.s. stole med ryg) 3 mk. - 1 askeskive (d.v.s. bord af ask) med skuffe og lukket fod

Hvad Lyngby sognefolk ejede

(d.v.s. med flad trækasse under ved gulvet) 6 dl. - 1 gl. fyrreskab i stuen 1 dl. - 1 anden fyrrekiste med lås 1 dl. 2 mk. - 1 gl. slagbænk [og] 1 gl. skab i kammeret 1 mk. - 1 liden jernkakkelovn, som det ene sidestykke er revnet, 9 dl.

4 jernvægger (d.v.s. kiler til kløvning) 4 mk. - 1 skæresav 3 mk. - 1 naver (d.v.s. bor) 1 mk. 8 sk. - 1 jernstang 1 dl. - 3 ökser 1 dl. - Hvis (d.v.s. hvilket) smederedskab, som fandtes i smedien, samt bælg, slibesten og ellers alt hvad forefandtes, 16 dl.

1 bryggerkedel i leret (d.v.s. omgivet af lerklining i en såkaldt grue som en vaskekedel) ungefær (d.v.s. omtrent) 1 td. stor 6 dl. - 1 mindre trind kobberkedel vog (d.v.s. vejede) 6 pd. a 14 sk: 1 dl. 1 mk. 4 sk. - 1 stor jerngryde 1 dl. - 1 mindre jerngryde 1 mk. - 1 jern over førnævnte kedler (rimeligvis vandret jernstang i skorstenen til ophængning af kedlerne over ilden) 2 mk. - 3 gryder 4¹/₂ dl. - 1 liden messinglysestage 8 sk.

Sengeklæder i mandens, karlenes og pigernes senge med ellers hvis klæder, som på stedet fandtes, som var af ringe værdi 16 dl.

1 gl. sadel, bidsel og tømme til samme 2 dl.

1 skærekniv med kiste (d.v.s. hakkelsesmaskine 3 mk. - 1 gl. høle 8 sk.

Sæden i marken:

3 pund rugsæd a skæppen 3¹/₂ mk.: 52¹/₂ dl. - 4 tønder havresæd a 6 mk.: 6 dl. - 5¹/₂ pund bygsæd a skp. 3 mk.: 27 dl. - 3 skæpper boghvedesæd a 2 mk.: 1 dl.

Gårdens bygning, som på adskillige steder findes mangel på tagsten og somme steder ringe på tømmeret, kunne derfor ikke »schatteris« højere end 31 dl. Hvis bygning, som findes på den anden ¹/₂ (d.v.s. halve) gårdsplads, og som Jacob bruger avlen til 9 dl., ¹).

¹) Gården må have været en såkaldt tvillinggård, nemlig to gårde eller halv-gårde, hvis bygninger var sammenbyggede. Jacob Jensen Smed må have drevet begge gårdes jorder.

Kai Uldall

Rug på loftet (d.v.s. aftærsket, som lå på stuehusloftet) 5 skæpper 1 dl. 1 mk. - 2 skæpper byg 2 mk. - Malt 3 skæpper 3 mk. - Boghvede 2 skæpper 2 mk.

1 gl. hjulrok 1 mk. - 10 alen vadmel a 4 sk.: 2 dl. 12 sk. - 1 gl. sort klædeskåbe 8 dl.

Boets formue (d.v.s. aktiver) 370 dl. 4 sk.

Bortskyldig gæld:

Anders Pedersen i Luntofft fordrer på sin myndling Peder Pedersens vegne, som var salig Peder Ibsenns søn her ibidem (d.v.s. sammesteds), hans resterende mødrearv, som bedrager sig til kapital 22 dl., resterende 2 års rente 2 dl. 3 mk. - Niels Pedersenn tjener (d.v.s. karl) i Luntofft fordrede hans mødrene[arv], som her i boet efter beretning er inde, bestående [af] kapital 16 dl. 2 mk. - Skyldig til salig Sylvesters bo i Liungby hovedstol og rente 12 dl. 1 mk. 8 sk. - Til Mette salig Aage Jørgensens [enke] i Kiøbenhaffn for en ambolt 7 dl. 2 mk. - Til Mogens Jøede for sild 4 dl. 3 mk. - Skyldig til Jens Pedersenn, brygger i Kiøbenhaffn, for øl 21 dl. - Torsten Lauridsen, portner i Vesterport, fordrede som haver forstrakt til mandens bryllup 11 dl. - Jacob Pedersen, tjener i Luntofft, 10 dl. - Peder Schreder ibidem for arbejde 3 dl. - Lars Nielsen i Stocherop 1 dl. 2 mk. - Gudmand Bendsen i Schodsborg 3 dl. - Birgett Boedelsdaatter i Buddinge resterende tjenesteløn 5 dl. - Biørn Andersenn, [som] forhen tjente i gården, resterende løn 8 dl. - Hans Sild (Söld?) 1 dl. - Boell Hosszekonne (d.v.s. hosekone) for arbejde 1 dl. 4 sk. - Karen Simonns for øl 1 dl. 1 mk. 8 sk. - Niels Tiennistekarl fordrer løn, som han haver fortjent til den dag, 8 dl. - Ellenne Thiennestepige løn til denne tid 4 dl. - Anders Thiennestedreng til denne dag 5 dl. - Skiftet 11 dl.

Bortskyldig gæld 159 dl. 3 mk. 4 sk. - Boets overskud 210 dl. 1 mk.

31. maj 1670 samt tidligere vurdering af 3 maj s.å. Sognefoged Sylvester Jacobsen i Liungby og efterladte, men nu også afdøde hustru Elisabeth Hansdaatter²). Arvinger: a) Niels Sylvestersen, »den salig mands stedsøn, som nu sin salig faders gård haver ud i fæste og den næst Guds hjælp herefter beboer«, b) Sophia Sylvestersdaatter, »forhen udi Herren hensovet og haver efterladt sig et barn navnlig Peder Larsen«, 4 år (formynder Johan Knudtzen Wormb af Vallensbech), c) Valborg Sylvestersdaatter, 17 år (formynder herredsfoged i Sochelunds herred Jenns Mogensen i Liungby). Endvidere de salig folks sammen havende børn nemlig d) Karen Sylvestersdaatter, 13 år (formynder kongl. visiterer (d.v.s. kontrollør) i Kiøbenhaffn Clemed Lambredtzen), e) Maren Sylvestersdaatter, 11 år (formynder Kongl. Majs. materialsmed Jens Søegaard, boende inden Kiøbenhaffns Østerport), f) Ellenne Sylvestersdaatter, 8 år (formynder brygger Jenns Jensen boende på Nørregade i Kiøbenhaffn), g) Anna Sylvestersdaatter, 4 år (formynder Machusz Nielsenn i Virumb), h) Hanns Sylvestersen, 2 år (formynder farbroderen Peder Jacobsenn i Liunge (d.v.s. Lyng) på Frederichsborg len). - På skifterettens vegne var tilstede Kongl. Majs. ridefoged over Kiøbenhaffns len (d.v.s. amt) Thomas Holck samt skifteskriver Povell Nielsen. - Vurderingsmænd: sognefoged Hans Pedersen i Brønshøy, Jenns Pedersenn i Gladsaxe, Niels Larsenn Bryder og Rasmus Hansenn i Liungby.

²) Den usædvanlig velhavende sognefoged S. J. i Lyngby havde været gift tre gange, og når hans først anførte arving, a) Niels, betegnet som hans stedsøn, men ikke destomindre fortsætter som fæster i gården og tilmed bærer navnet Sylvestersen, må han være adopteret af S. J. og søn af dennes første kone Valborg Jensdatter, med hvem S. J. utvivlsomt overtog gården. De to næste arvinger, ovenfor betegnet b) og c), var ligeledes børn af tidligere ægteskab, og først arvingerne d) til h), »de salig folks sammen havende børn« er født af den tredje kone Elisabeth Hansdatter, som S. J. ægtede 1656. (Lyngby-Bogen 1949 s. 199).

Kai Uldall

Dette skiftes usædvanlige lange fortegnelse over gårdens besætning, hvori hvert dyr betegnes med farver som i de foregående og efterfølgende skifter, skal her forkortes, således at blot antallet og priser anføres:

Stude 20, vurderet fra 8 til 13 dl. stk. - Studlinge eller ungstude 3, vurderet fra 3 dl. 2 mk. til 7 dl. - Køer og kvier 13, fra 4 dl. 2 mk. til 8 dl. - 8 kalve a 2 dl. - Heste og hopper 13, fra 5 til 15 dl. - 1 brun ridehest sattes dog til 16 dl. og 1 gl. hest, der manglede det ene øje, og 1 anden gl. hest kun til 2 dl. - Der var desuden 2 foler eller plage til 6 dl. stk. og 5 føl, hvoraf de 3 var fra det foregående år og ansat til 10 mk. stk. - Desuden følgende: 10 gl. svin a 6 mk.: 15 dl. - 5 små pattegrise a 12 sk.: 3 mk. 12 sk. - 11 får a 1 dl: 11 dl. - 15 ungsvin a $4\frac{1}{2}$ mk.: 16 dl. 3 mk. 8 sk. - 1 gl. gås med sin grøde (d.v.s. gæslinger) 3 mk.

Adskillige trævarer [m.m.]:

1 beslagen kurvevogn (d.v.s. med kurveflettede sider) med sit tilbehør 18 dl. - 1 trævogn med hammel 2 dl. - 1 trævogn 1 dl. 2 mk. - 1 tromle 1 mk. - 4 kroge (d.v.s. en slags plove uden muldfjæl) 3 mk. - 2 slæder 1 dl. - 2 plove 3 mk. - 1 jernharve 3 mk.

1 bryggerkar med jernjord 2 dl. - 1 andet bryggerkar 1 dl. 2 mk. - 1 støbekar (d.v.s. hvori byg udblødes til malt) 2 dl. 2 mk. - 1 lidet kar 1 dl. 2 mk. - 1 gl. kar 1 mk. - Brændeved på stedet 4 dl. 2 mk.

Den grønne stue:

1 grøn fyrrehimmelseng med skammel 4 dl. 2 mk. - 1 anden seng ditto med skammel 5 dl. 2 mk. - 1 fyrreskive (d.v.s. bord af fyr) med skuffe under 2 dl. 2 mk. - 1 gl. ørk (d.v.s. særlig stor lågkiste) 1 dl. - 2 bænke med skamler (d.v.s. bænke uden ryg) 5 dl. 2 mk.

Kammeret over kælderens:

1 himmelseng 2 dl. - 1 sort beslagen kiste 5 dl. 1 mk.

Hvad Lyngby sognefolk ejede

Udi den daglige stue:

1 himmelseng 3 dl. 2 mk. - 1 rød kistebænk med skammel 1 dl.
2 mk. - 1 slagbænk 2 mk. - 1 sort kiste 2 dl. - 1 liden kistebænk
1 mk. 4 sk. - 1 udtrukken egeskive (d.v.s. egebord med udtræk)
3 dl. - 1 gl. bænk 12 sk. - 1 bænk ditto 1 mk. 8 sk. - 1 fyrrekiste
3 mk. - 1 høj stol (d.v.s. med ryg) 8 sk.

Udi korsstuen:

1 grøn himmelseng 2 dl. 3 mk. - 1 sort beslagen halvkiste (d.v.s.
kort kiste) 6 dl. - 1 egeskive 2 dl. - 1 rød kiste 1 dl. 3 mk. - 1 tresur
(d.v.s. stort skab med flere rum, ofte prydet med udskæringer og
med klap til udstilling af fint bordtøj) 4 dl. 1 mk. - 1 rød kiste
1 dl. - 1 rød bænk 1 dl. 2 mk. - 1 gl. skrin 1 mk. 12 sk.

I gæstekammeret:

2 gl. sengesteder, er sammenslagen af fjælle, 2 mk.

Udi jordkælderen:

19 tomme tønder a 22 sk.: 6 dl. 2 mk. 2 sk. - 1 tønde mjød 10 dl.

Udi fadekælderen:

7 øltønder a 22 sk.: 22 dl. 1 mk. 10 sk. - 2 »øllhoffuer« (d.v.s. øl-
hov, stort kar til ølbrygning).

Tin (d.v.s. forskelligt bordtøj af tin):

50 skålpund (1 pund a 496 gr.) manggods tin (d.v.s. billigere tin
med ret stort blyindhold) a 12 sk.: 9 dl. 1 mk. 8 sk. - 28 skålpund
ubrugeligt (d.v.s. kassabelt) tin a 10 sk.: 4 dl. 1 mk. 8 sk. - 38
skålpund kronetin (d.v.s. finere tinlegering) a 1 mk.: 2 dl. 2 mk.

Messing:

1 par messinglysestager 3 dl. 1 mk. - 1 morter med støder 1 dl. -
2 »be« (?) 1 dl. - 1 dørslag 2 mk. - 1 gl. stage 3 mk. - 1 fyr-
bækken 1 dl. 1 mk. - 1 bækken ditto 3 mk. - 1 kedel 3 mk. - 1 gl.
kedel 1 mk.

Kobber:

1 kedel vog (d.v.s. vejer) 24 pund - 1 kedel vog 7 pd. - 1 kedel vog 3 pd. - 1 kedel vog 3¹/₂ pd. - 1 stegepande 8 pd., 1 fad vog 3 pd., 1 ditto vog 3 pd. [tilsammen] a pd. 14 sk.: 11 dl. 1 mk. 1 sk. - 1 kedel vog 18 pd. a 14 sk.: 3 dl. 3 mk. 12 sk. - 1 kedel 4 dl. - 1 bryggerkedel står i leret (d.v.s. lerklinet grue) 30 dl. - 1 brændevinspande med tilhørende hat (d.v.s. med låg og tud til destillation) 18 dl.

Sengeklæder:

1 læderdyne 5 dl. 2 mk. - 1 sengedyne 6 dl. - 1 sengedyne 6 dl. 2 mk. - 1 gl. dundyne 1 dl. - 1 dundyne 2 dl. - 1 olmerdugs dyne 6 dl. - 1 ditto 6 dl. - 1 blå digtens (d.v.s. tæt vævet) hoveddyne 2 dl. - 1 ditto 2 dl. 1 mk. - 1 blå digtens hoveddyne 3 mk. - 1 ditto 1 mk. 8 sk. - 1 pude ditto 2 mk. - 1 blå digtens pude 2 mk. - 1 blå digtens pude 1 mk. 8 sk. - 1 ditto 1 mk. 4 sk. - 1 omhæng med kappe (til himmelseng) 1 dl. - 1 grøn bænkydyne 3 mk. 8 sk. - 1 grøn bænkydyne 1 dl. 3 mk. - 1 gul bænkydyne 1 mk. 4 sk. - Alle sengeklæderne i de nye senge 6 dl. - 1 hynde 1 mk. 12 sk. - 1 hynde 1 mk. 12 sk. - 1 flamsk (d.v.s. flamskvævet) hynde 2 mk. - Nok 1 læderhynde 2 mk. - 1 anden blå hynde 1 mk. 12 sk. - 1 broget tæppe 2 dl. - Nok 1 gl. ditto 6 sk. - 1 blå digtens sengedyne 7 dl. - 1 sengedyne 6 dl. - 1 dundyne 3 dl. - 1 blå digtens sengedyne 6 dl. - 1 gl. edderduns dyne 4 dl. - 1 blå digtens dyne 7 dl. - 1 olmerdugs dyne 4 dl. - 1 ditto 2 dl. - 1 sengedyne 2 mk. 8 sk. - 1 ditto 2 mk. - 1 olmerdugs pude 2 mk. - 1 gl. blå digtens hoveddyne 1 mk. - 1 blå digtens pude 2 mk. - 1 ditto 1 mk. 8 sk. - 1 omhæng med kappe og tæppe 2 dl. - 1 grønt bordklæde 3 mk. - 1 gl. flamsk bænkydyne 1 dl. - 1 gl. flamsk bænkydyne 2 dl. 1 mk. - 1 lang flamsk bænkydyne 3 dl. 2 mk. - 1 anden hynde 1 mk. 12 sk. - 1 gl. hynde 1 mk. 8 sk. - 1 blå hynde 1 mk. 12 sk. - 1 sengetæppe 2 mk. - 1 broget omhæng med kappe 2 dl.

Linklæder (linned) vurderet af Anne hr. Vallentiins (Anna

Hvad Lyngby sognefolk ejede

Hansdatter gift med sognepræsten i Lyngby Valentin Hansen Merkel) og Else Jenns Mogensens (herredsfogedens kone) i Liungbye:

1 gl. blålgarns drejelsdug 1 mk. 8 sk. - 1 gl. damaskesdug 1 dl. - 1 gl. drejelsdug 2 mk. - 1 gl. ditto 2 mk. - 1 gl. drejelsdug 2 mk. - 1 par pudevår 1 dl. - 3 blålgarns lagen 3 mk. - 1 gl. drejelsdug 3 mk. - 1 gl. damaskesdug 3 mk. - 1 gl. drejelsdug 1 mk. 8 sk. - 1 gl. damaskesdug 3 mk. - 1 par lærredslagen 1 dl. 2 mk. - 1 par gl. hørlærreds lagen 3 mk. - 1 par lærreds lagen, dragen om sengen i stuen, 2 dl. - 2 hængeklæder og 1 dug, som er klædt over bordet udi i den daglige stue, 1 dl. 2 mk. - 1 drejelsdug, som er klædt om skabet i den daglige stue, 2 mk. - 1 par hørlærreds lagen, som er klædt om sengen i korsstuen, 3 mk. (Om såkaldt dragning af stuerne i anledning af sorg, se indledningen) - 1 gl. drejelsdug 2 mk. - 1 gl. blålgarns dug 10 sk. - 1 gl. blålgarns dug 1 mk.

Jernfang [og] adskilligt i jernkammeret:

1 skruestik 4 dl. - 6 navere (d.v.s. bor) 3 dl. - Adskilligt småt jerntøj 4 dl. - 5 »vogenser« (d.v.s. jernbeslag til spidsen af en krog eller en plov uden muldfjæl) a 24 sk.: 1 dl. 3 mk. 8 sk. - 2 plovskær a 24 sk.: 3 mk. - 6 jernvægge 1 dl. - 1 par hesteseler og hovedlag til 1 tømme 4 dl. - 1 tømme streng 4 sk. - 4 høleer 2 mk. - 1¹/₂ oksehud 3 dl. - 1 hammer 1 mk. - 1 stykke stål (d.v.s. jern) 12 sk. - 3 økser 6 mk. - 1 stor slibesten med 1 aksel 2 dl. - 1 jernstang 1 dl. 1 mk. - 1 stor taskelås (d.v.s. hængelås) 3 dl. - 1 jernkølle 3 mk. - 2 »riis«knive (risknive, tjørneknive?) 2 mk. - 2 langjern til ploven 6 mk. - 2 plovstjerter (d.v.s. træplovens bagtil skråt opadrettede del, hvormed ploven styres) 3 mk. - 1 sadel med »stiler« (d.v.s. rem til stigbøjle) og bøjle 2 dl. 2 mk. - Høstreb 2 mk. - Noget krudt i 1 liden tønde 2 mk. - 1 flaskefoder (d.v.s. lågkasse med rum til flasker) uden flasker 1¹/₂ mk. - 1 kobberklokke (rimelig-

Kai Uldall

vis koklokke til løsgående kreaturer) 12 sk. - 1 vimmel (d.v.s. bor) 6 sk. - 3 slibestene med jernaksel 6 mk. - 1 skovsav 6 mk .

På loftet:

1 hjulrok 1 dl. - 1 rok ditto 1 mk. - 1 rok ditto 2 mk. - 3 hasper (d.v.s. til afhaspning af garn) 1 mk. - 1 barnestol 1 mk. - 1 måleskæppe 1 mk. 4 sk. - 1 sold 2 sk. - 1 garnvindel 8 sk. - 1 fuglebur 4 sk. - 1 gangstol 4 sk. - 1 gl. kærne 4 sk. - 3 gl. »fier«tønder (d.v.s. fjerdingstore?) 1 dl. 1 mk. - 1 fårehud 1 dl. - 1 malkebøtte 10 sk. - 1 »svenstob« (d.v.s. svendestob, drikkekar for tjenestekarlene) 1 mk. - 1 skuffe (d.v.s. skovl) og en »saa« (d.v.s. tønde med to bøjlehanke for oven) 8 sk. - 3 gl. vinduer 2 mk. - 1 skættefod (til hørbehandling) og 1 håndrok (d.v.s. i modsætning til hjulrok) 4 sk. - 14 lammeskind 2 mk. (!) - 10 siebøtter (d.v.s. flade fade til at skumme fløde af) 1 mk. 4 sk. - 2 træflasker.

Havehuset:

1 melbing (d.v.s. stor beholder til mel) 5 mk. - 1 dejtrug 2 mk. - 6 sække 2 dl. - 5 tønder 3 skæpper mel 8 dl. 1 mk. - 1 selde (d.v.s. lav kurv eller kasse til at sigte mel ned i) 2 sk. - 8 bistader a 6 mk.: 12 dl.

Korn, malt og rug på lofterne:

Gl. rug på loftet 26 tønder a 6 mk.: 39 dl. - Ny rug på samme loft 41 tønder a 6 mk.: 61 dl. 2 mk. - Malt på loftet 134 tønder a 6 mk.: 201 dl. - Byg på loftet 7 tønder a 6 mk.: 10 dl. 2 mk.

Sæden i marken:

6 pund rugsæd, eragtet det ringeste imod det bedste (d.v.s. i gennemsnit), hver skæppe $3\frac{1}{2}$ mk.: 105 dl. - $7\frac{1}{2}$ pund bygsæd a skp. $3\frac{1}{2}$ mk.: 157 dl. 2 mk. - 20 tønder havresæd a 7 mk.: 35 dl. - 4 skæpper boghvedesæd a $3\frac{1}{2}$ mk.: 9 dl. 2 mk.

Gårdens bygning, som adskillige steder findes mangel på taget, såvel som lofterne somme steder er ringe og svage, af sådanne årsage kunne den ikke højere takseres end 240 dl.

Den salig mands gangklæder:

1 firskaftes (d.v.s. kippervævet) trøje og 1 par bukser 4 dl. - 1 gl. brun rejsekjol 2 dl. 2 mk. - 1 grå foret kjol og 1 par bukser 13 dl. - 1 gl. rejsekjol med sølvgaloner 3 dl. 2 mk. - 1 sort kjol med »kattfoer« (næppe: »kalve-«) under og 1 par bukser af sort klæde 8 dl. - 1 par bukser med knapper uden[på] opad lårene 1 dl. 2 mk. - 1 par gl. sorte bukser 1 dl. - 1 par uldne grå vanter 1 mk. - 1 gl. sort fløjels pikkelhue (d.v.s. en slags lav hue) 1 mk. - 1 fløjelshue med sobel omkring 4 dl. - 1 foret hue 6 mk. - 1 ditto 1 dl. - 1 sort klædes kasiak (d.v.s. kort vid kjol) 3 mk. - 1 par gl. firskaftes bukser 2 mk. 8 sk. - 1 par skindbukser og trøje 6 mk. - 1 brun vadmels kjol 5 mk. - 1 gl. brun underforet kjol 5 mk. - 1 par brune gl. vadmels bukser 20 sk. - 1 par gl. hvide underbukser 8 sk. - 1 gl. lærreds livstykke 4 sk. - 1 gl. firskaftes trøje 8 sk. - 1 olmerdugs brystdug 1 mk. - [Tilsammen] 46 dl. 3 mk.

Den salig kvindes gangklæder:

1 gl. klædekåbe 7 dl. - 1 »...meszie« (d.v.s. bommesi?) forklæde, som berettes at høre datteren Maren til (ikke takseret) - 1 sort »pullemettis« (polamit, et stof af uld og silke) kvindekjol 2 dl. 8 sk. - 1 gl. »groff grøms« (d.v.s. ubehjælpssom stavemåde for gros grain, et svært silkestof) kåbe 2 dl. 2 mk. - 1 sort muffe af polamit 12 sk. - 1 gl. sort silkeskørt med blå dræt (d.v.s. for) underdraget 3 dl. 3 mk. - 1 gl. silke kvindetrøje 6 mk. - 1 gl. sort klædesskørt 3 mk. - 1 forklæde af »ridtzet« (d.v.s. rillet, stribet?) kaf (d.v.s. kaffa, silke el. uldent stof) berettes at tilhøre Waldborg (ikke takseret) - 1 gl. gros grain trøje 2 dl. - 1 gl. sort uldent »thubuns« (d.v.s. tobiask?, svært silke) skørt 1 dl. 3 mk. - 1 rødt flos snøreliv med guldgaloner 3 dl. 2 mk. - 1 nyt sort klædeskørt og sort klæde til en kvindetrøje tilsammen 6¹/₂ alen a 3 dl.: 19 dl. 2 mk. - [Konnens gangklæder tilsammen] 44 dl. 2 mk.

8 alen syet bænkydnevår 3 dl. 2 mk. - 3 stk. »pralsatte« (d.v.s.

prolsagt, et blomstret stof af silke og uld) omhæng til 1 seng med tilbehørig tæppe og kappe 11 dl. - 20 alen hvidt vadmel a 14 sk.: 4 dl. 1 mk. 8 sk. - 46 alen blårlærred a 8 sk.: 5 dl. 3 mk. - Uldent og linned garn $4\frac{1}{2}$ pund: 1 dl. 3 mk. 8 sk.

1 jernkakkellovn i den daglige stue, som er brækket på to steder med »boder« (d.v.s. lapper) på og nagler igennemslagen, derfor ikke kunne agtes til højere end 12 dl. - 1 spejl hængende på væggen i stuen 2 mk. - 1 »kaa . . ck« (d.v.s. kasiak?) kjol, berettes at tilhøre Jens Trudsen i Stocherop og er i pant for 6 dl. - 1 slagbænk i stegerset (d.v.s. køkken eller bryggers), som pigen ligger udi, hvorudi findes nogle gamle udygtige klæder (d.v.s. medtaget sengetøj), som ikke vidstes til [at] vurdere, bænken og alt 1 dl. 1 mk. - 80 alen ubleget hørlærred, som deltes iblandt alle børnene, hvorfor . . . børnene samtlig væveren sin (d.v.s. hans) løn betaler, og ikke anderledes bliver indeført til nogen vurdering.

Sølv:

29 sølvskeer vog 96 lod a 44 sk. er 66 dl. - 2 sølv kommenter (d.v.s. lille skål) vog 14 lod mindre 1 kvintin a lod 44 sk.: samtlige (d.v.s. begge) . . . forærede bort (altså ikke vurderet). - 1 smal høj stob (d.v.s. bæger), 1 anden stob med en ring omkring, 1 ottekantet stob, 2 »robede« (rubbede, med ujævn overflade?) stobe, 1 sølv »rem-miche« (d.v.s. lille rem, bælte eller kæde), 1 forgyldt »remmiche« vog tilsammen $76\frac{1}{2}$ lod a 44 sk.: 52 dl. 2 mk. 6 sk. - 1 sølv kousken (d.v.s. drikkekar) med låg vog $56\frac{1}{2}$ lod a 44 sk.: 38 dl. 3 mk. 6 sk. - 1 stor sølvkande vog 112 lod a 44 sk.: 77 dl. - 1 sølvkande med en vildmand og daler oven i (d.v.s. en sølvdaler i låget) vog $56\frac{1}{2}$ lod a 44 sk.: 38 dl. 3 mk. 6 sk. - 1 sølvkande med 1 skuepenge oven i låget vog $79\frac{1}{2}$ lod a 44 sk.: 54 dl. 2 mk. 10 sk. - 1 sølvkande vog 90 lod, som er udlånt 70 dl. på, a 44 sk.: 61 dl. 3 mk. 8 sk. - 1 liden sølvkande vog 61 lod a 44 sk.: 41 dl. 3 mk. 12 sk. - 39 sølvknapper vog 5 lod 1 kvintin a lod 44 sk.: 3 dl.

Hvad Lyngby sognefolk ejede

2 mk. 7 sk. - 21 $\frac{1}{2}$ par sølvmaller, vog 9 lod og 1 kvintin a lod
44 sk.: 6 dl. 1 mk. 7 sk. - 1 snustobaksdåse af sølv vog 3 $\frac{1}{2}$ lod a
44 sk.: 2 dl. 1 mk. 10 sk.

Guld og penge:

10 gl. rosenobler (d.v.s. engelsk guldmønt) a 6 dl.: 60 dl. - 16 stk.
guld a 18 mk.: 72 dl. - 1 jacobus (d.v.s. skotsk guldmønt) 6 dl. -
 $\frac{1}{2}$ dukat (d.v.s. guldmønt) 1 dl. 2 mk. - 10 dobbelte kroner (d.v.s.
de i 1618 udmøntede kroner; kaldtes senere, efter halvkronens ud-
møntning, dobbeltkroner) 20 dl. - Hele rigsdaler 627 dl. - Hele og
halve kroner 46 dl. - 2 skuepenge eragtet så god som 8 dl, som be-
rettet den salig mand havde foræret det mindste barn navnlig
Hans Sylvesterszen (ikke vurderet).

Ejendom:

1 bryggergård i Kiøbenhaffn i Compagniestræde , som Niels
Andersenn nu ibor og udi salig Sylvesters levende live havde købt
af den salig mand for 2500 dl., hvoraf 2000 dl. skulle stå på rente
udi gården, og de 500 skulle betales resten til Michaelis (Mikkels-
dag) førstkommende, og da skulle skøde påfølge; af hvilke 500 dl.
endnu resterer 245 dl. 1 mk., hvorfor gården nu bliver i værdi
2245 dl. 1 mk. - 1 våning på kirkens grund (i Lyngby), som deg-
nen nu ibor, 14 væggerum (d.v.s. fag) hus 40 dl. - På den øde
gårds plads oppe i byen befindes to stykker hus og et smediehus,
som er tilsammen 21 væggerum hus, som er meget ringe af værdi
formedelst gammel bygning 25 dl. - 1 lidet stykke hus, er 3 vægge-
rum hus, er bygget oppe i byen, som er af megen ringe værd 4 dl.

Tilstående gæld (d.v.s. debitorer): Da disse beløb er refereret i
Lyngby-Bogen 1949, s. 203, overspringes de her.

Summarium over boets formue (d.v.s. aktiver) 7927 dl. 1 mk.
13 sk.

Derefter anføres 163 dl. 8 sk. i usikre gælds krav. Af disse debi-
torer skal her kun anføres Sivart Sivartsen i Diurhuset, Lauritz

Olszen i Stocherop, Samuel Papirmager, drejer Jacob Petz, tidligere boende i Lyngby, med en gældspost fra 1648, samt velbårne frue Dorette Lyckis (d.v.s. Lykke, altså en adelsdame), der havde pantsat 1 armbånd.

Derefter anføres boets gæld, hvorom ligeledes henvises til Lyngby-Bogen 1949 s. 204. Dog skal enkelte gældsposter af speciel interesse anføres her: Lorentz Spillemand for 2 års løn a 1 tønne rug om året: 3 dl. Dette kan næppe forstås anderledes, end at den afdøde sognefoged på sognets vegne betalte årsløn til en spillemand i Lyngby. Endvidere krævedes ifølge dom 3 dl. som andel i såkaldt salvegarde »i forleden ufred«, (d.v.s. militær beskytter under svenskekrigen). Niels Lauridtzen Bryde i Lyngby fordrede for lam og høns 1 dl., mulig anvendt ved begravelsesgildet. Cristen Dauidszen i Liungbye for væveløn 2 dl. 3 mk. 8 sk. - Af interesse er sognefogedens store folkehold, idet boet betalte løn til 6 karle, 1 tærsker, 5 piger samt desuden 1 mand og kone samt Peder Larsen, »opvarter« i gården. - Ligeledes måtte boet betale for 9 fag hus, som ikke var opbyggt på den øde gårds plads a 2 dl. faget: 18 dl. Dette må utvivlsomt forstås således, at sognefogeden, der ligesom de andre bønder i Lyngby boede som fæster på kongens jord, var forpligtet til at holde grunden bebygget.

Boets gæld, hvoraf de største poster var børnenes mødrearv, beløb sig til ialt 3887 dl. 5 sk. Boets overskud blev derfor 4040 dl. 1 mk. 8 sk.

21. marts 1671 og følgende dage. Bertell Vigant, kobbersmedemester på Brede Møllers kobbeværk, og ligeledes afdøde hustru Maren Ibsdaatter. Arvinger de efterladte børn a) Reinholt Bertelsen, 11 år (formynder kobbersmed i Kiøbenhaffn Hans Moegener) b) Giertrud Bertelsdaatter, 9 år (formynder Kgl. Majs. kobbersmed i Kiøbenhaffn Hendrich Emb (d.v.s. Ehm), hvis hustru,

Maren Reinholtzdaatter, var tilstede i hans lovlige forfald). - Skifteretten repræsenteredes af herredsfoged i Sochelund herred Jens Mogensen i Liungbye og skifteskriver Povell Nielsen sammesteds. - Vurderingsmænd Madtis Nielszen i Virumb og Niels Larsen Bryder i Liungby.

Kobber og adskilligt:

1 ny . . kedel, vog 18 skålpund a 28 sk.: 7 dl. 3 mk. 8 sk. - 1 liden ditto 6 skålpund a 28 sk.: 2 dl. 2 mk. 8 sk. - 1 anden ditto 4 skålpund nyt kobber a 28 sk.: 1 dl. 3 mk. - 1 liden gl. kedel 4 pund a 1 mk.: 1 dl. - 1 liden ditto med messingbund 4 pund a 1 mk.: 1 dl. - 1 trind messingkedel med ring vog 6 pd. a 1 mk.: 1 dl. 2 mk. - 1 lidet messing »beche« (d.v.s. bækken?) 1 pd. 1 mk. - 1 kobberfad 1 mk. - 1 lidet kobber fyrbækken (d.v.s. til gløder) 1 dl. - 1 kobberdørslag 1 mk. 8 sk. - 1 kobberfyrfad 1 dl. - 1 liden kobberflaske 2 mk. - 1 stor bryggerkedel vog 3 lispund 5½ skålpund a 1 mk.: 13 dl. 1 mk. 8 sk. - 1 messingstrygejern 3 mk. - 2 messing »schumb-sche . .« (d.v.s. skummeskeer?) 14 sk. - 1 liden messingkedel 8 sk. - 1 kobberpotte 2 mk. - 1 messingmorter med støder 3 mk. 12 sk. - 2 messinglysestager vog 9 pd. a 12 sk.: 1 dl. - 1 kobberbørstekedel (d.v.s. aflang kedel til skinke eller lign.) 12 pd. 3 dl. - 1 lidet kobberfyrfad 2 mk. 8 sk. - 1 kobbergryde med jern »gred och føde« (d.v.s. med greb og fødder af jern?) 8 pd. a 1 mk.: 2 dl. - 1 kobberkedelske 1½ pd. 1 mk. 8 sk. - 1 liden kobberpotte 8 sk. - 1 liden kobberpotte 1 mk. - 1 stor kobberpotte 5 pund a 1 mk.: 1 dl. 1 mk. - 1 kobberivejern 1 mk. - 1 lidet messingbæger ½ pd. 6 sk.

Tin [m.m.]:

9 store og små fade og 2 små tallerkener manggot tin vog 12 skålpund a 14 sk.: 5 dl. 1 mk. - 8 tintallerkener manggot tin vog 7 pd. a 14 sk.: 1 dl. 2 mk. 2 sk. - 5 tallerkener kronetin vog 5 pund a 1 mk.: 1 dl. 1 mk. - 1 lidet brunt stenkrus (d.v.s. sten- eller lertøj) 1 mk. - 1 liden brun krus 1 mk. - 1 andet lidet brunt krus 1 mk. - 1 lidet tinsaltkar 4 sk.

Sølv:

10 sølvskeer vog $32\frac{1}{2}$ lod a 44 sk.: 22 dl. 2 mk. - 1 lidet sølvbæger 4 lod a 44 sk.: 2 dl. 3 mk. - 1 lidet sølvcontrafej med kongen og dronningen på 2 mk. - Rede penge i småmønt samt 2 hele rigsdaler 2 kroner: 21 dl. 1 mk. - Noget småt sølv $2\frac{1}{2}$ kvintin 2 mk. 1 sk.

Sengeklæder:

1 underdyne 5 rigsdaler - 1 hvid underdyne 1 dl. - 1 broget overdyne 3 mk. - 1 pude 2 mk. - 1 underdyne 1 dl. 2 mk. - 1 halvdyn 3 mk. - 2 børnepuder 1 mk. - 1 bænkydyne 2 dl. 2 mk. - 1 broget hynde 1 mk. - 1 underdyne 1 dl. 2 mk. - 1 underdyne 1 dl. - 1 gl. hoveddyne 1 mk. - 2 skinddækkener 2 mk. - 1 blåstribet hoveddyne 1 dl. - 2 hoveddyner 1 dl. - 1 gl. dyne 1 mk. 4 sk. - 1 underdyne 3 dl. - 1 pude 1 mk. - 1 hoveddyne 1 dl. - 1 pude uden vår 1 mk. - 1 pudehynde 1 dl. - 1 hoveddyne 2 mk. - 1 hoveddyne 8 sk. - 1 underdyne 2 mk. - 1 gl. dyne 1 mk. 4 sk.

Adskillige linklæder, af Anne hr. Vallentins (d.v.s. præstekonen) og Margrette Lyders i Thrøerød vurderet:

1 par blårgarns lagen 3 mk. - 1 par ditto 1 dl. - 1 par lagen 1 dl. - 1 par ditto 1 dl. - 1 par ditto 1 dl. - 1 par ditto 3 mk. - 1 par ditto 3 mk. - 1 par ditto 2 mk. - 1 par ditto 1 mk. 4 sk. - 1 par blårgarns lagen 3 mk. - 1 gl. ditto 8 sk. - 1 par gl. skidne blårgarns lagen 3 mk. (ved »skidne« forstås næppe snavsede, men at blårgarnet indeholdt særlig mange skæver fra skætningen, altså var særlig groft) - 1 par skidne blårgarns lagen 12 sk. - 1 gl. drejelsdug 1 dl. - 1 lang drejelsdug 2 dl. - 1 blårgarns drejelsdug 2 dl. - 2 blårgarns sribede duge 6 mk. - 1 sribet dug 2 mk. - 1 gl. drejelsdug 12 sk. - 1 drejelsdug 2 sk. - 2 hørlærreds lagen 4 dl. - 1 par hørlærreds lagen 3 dl. 2 mk. - 1 par ditto 3 dl. 2 mk. - 1 lagen 1 dl. 2 mk. - 13 blårgarns hængeklæder $6\frac{1}{2}$ mk. - 1 blårgarns drejelsdug 1 dl. - 1 par pudevår 1 dl. - 1 par ditto 1 dl. - 2 pudevår 1 dl. - 1 par hvidsøms vår 2 dl. - 1 gl. pudevår 6 sk.

Den salig mands gangklæder:

1 sort pullemettes klædning 10 dl. - 1 brun vadmels klædning 6 dl. - 1 par læderbukser 6 mk. - 1 skindpels 2 mk. - 1 ræveskindshue 2 dl. 2 mk. - 1 rød skarlagens ulden skjorte 3 dl. - 1 rød pikkels-hue (d.v.s. flad lav hue) med sølvsnore på 3 mk. - 1 grå klædning 8 dl. - 1 par vadmels benfoder (d.v.s. strømper eller benklæder) 2 mk. - 1 rød vadmels ulden skjorte 3 mk. - 2 gl. sorte klædesvanter 8 sk. - 1 gl. sort hat 28 sk. - 1 par sorte strømper 3¹/₂ mk. - 1 par støvler 1 dl. 2 mk. - 1 par »reyszeschoe« (d.v.s. rejsesko?) 1 mk. - 1 lærreds brun »fare foe« (?) 1 mk. - 1 par handsker 8 sk. - 1 par sko 3 mk. - 1 gl. grå rejsekappe 2 dl. - 1 kårde 3 mk.

Den salig kvindes gangklæder:

1 gl. camelottes (d.v.s. fastvævet sribet stof af kamel- eller gedehår med uld eller silke) kvindekjole 3 dl. - 1 sort silke »grass grøns« (d.v.s. gros grain) forklæde 3 mk. - 1 sort barattes trøje (d.v.s. af simpel silke eller uld) 3 mk. - 1 grå trøje 2 mk. - 1 gråt »stoffis« (d.v.s. tykt silkeholdigt stof med mønster) skørt 1 dl. 2 mk. - 1 sort muffe 1 mk. - 1 gul lærredstrøje 2 mk. - 1 gl. gros grain skørt 1 dl. - 1 rød »flossis« (d.v.s. strikket stof) natttrøje 2 dl. - 1 grå »sasis« (d.v.s. af sars, et uldent stof) kjol 3 mk. - 1 gult »raaned« (d.v.s. randet, sribet) skørt 3 mk. - 1 sort kyse 1 mk. - 1 sort »palemett« (d.v.s. polamit) kvindekjole 1 dl. 2 mk. - 8 alen gult vadmel a 28 sk.: 3 dl. 2 mk. - 1 hyndevår 2 mk. - 17 alen gult og blåt dynevår til 1 seng, 3 stykker spærlagen, tæppe og kappe med silkefrynser 6 dl. - » thill« (?) 28 sk.: 7 dl. 1 mk. 12 sk.³⁾ - 13 alen fint hørlærred a 20 sk.: 4 dl. 4 sk. - 12 skålpund hørgarn a 20 sk.: 3 dl. 3 mk. - Rødt taft til 1 par puder 1 dl. - 1 agedynevår 1 dl. - 1 lidet bænkynevår 1 dl. - 1 læderdyne og »lodbench« (d.v.s. løjbænk) 1 dl. - 1 anden syet hynde 1 mk. - 7 pund blår a 7 sk.: 1 mk. 12 sk.

³⁾ Her synes at være skrevet fejl, og de sidste linier løber delvis ind i hinanden.

Kai Uldall

- 17 alen gl. lærred a 14 sk.: 3 dl. 2 mk. - 2¹/₂ skålpund blålgarn a 10 sk.: 2 mk. 10 sk. - 1 bænkedynevår, sort og gult 2 dl. - 1 gl. læderbænkedyne 1 dl. - Spærlagen, kappe, tæppe til 1 seng 2 dl. - 1 kalveskindshynde 1 mk. 4 sk. - 3¹/₂ pund blålgarn a 10 sk.: 2 mk. 3 sk.

Trævarer i den daglige stue:

1 fyrreskive med åben fod (d.v.s. uden fodkasse) 3 mk. - 1 stor beslagen egekiste 3 dl. - 1 liden slagbænk 1 mk. - 3 lærreds gardiner 8 sk. - 1 beslagen egekiste 5 dl. - 1 hvidt fyrreskab 1 dl. - Nok 1 hvidt skab 1 mk. - 1 sengested 2 mk. - 1 kiste uden lås 2 mk. - 1 spejl 8 sk. - 1 spinderok 1 dl. 2 mk. - 2 hasper 12 sk. - 16 mælkesiebøtter a 2 sk.: 2 mk. - 1 drøftetrug 3 sk. - 1 »kledkueffue« (d.v.s. klædekurv?) 3 mk.

I kammeret ved stuen:

1 sort beslagen halvkiste (d.v.s. kort kiste) 1 dl. 2 mk. - 1 andet hvidt skab 2 mk. - 3 gl. kar »aff«tønder (d.v.s. overskårne tønd(er)?) 1 dl. - 1 spinderok 3 mk. - 5 t[ønder?] a 3 mk.: 1 dl. 1 mk. - 1 øltragt med kobberpibe 1 mk. - 1 sold 10 sk. - 1 træsaltkar 4 sk.

Brændeved på stedet 7 dl. - 12 tønder trækul a 14 sk.: 2 dl. 2 mk. 8 sk. - 36 tønder [træ]kul a 14 sk.: 7 dl. 3 mk. 8 sk. (Trækullet må have været brugt i kobberværket).

1 rød bænk 1 mk. 4 sk. - 1 lyseform 1 mk. - 1 bryggerkar med 3 jerngjorde 20 sk. - 1 måleskæppe 1 mk. - 1 messingkedel med kobberbund 1 pund 1 mk. - 1 dejtrug 1 mk. - 1 gl. lyseskrin (til opbevaring af lys) 1 mk. - 1 hegle 8 sk. - 1 langt fyrrebord på loftet 2 mk. - 1 »laug« (d.v.s. lav, uden ryg?) stol 12 sk. - 1 le og meje-rede 8 sk. - 12¹/₂ skæppe byg a 1 mk.: 3 dl. 8 sk. - 1 bismær 2 mk. - 2 øre-standtønder 1 mk. - 1 kærne 12 sk. - 2 siebøtter 4 sk. - 1 bismær 2 mk. - 5 lispund 15 skålpund flæsk a 3 sk.: 4 dl. 1 mk. 13 sk. - 2 lispund fisk 1 dl. 1 mk. - 3 pund kød 6 sk. - 1 fjerding sild i »kaabekammer« 1 dl. 2 mk. - 1¹/₂ tønde lammekød 4 dl. - 3 »thor«

Hvad Lyngby sognefolk ejede

(?) i en balje 1 mk. 8 sk. - Smør 2 mk. - 9 pund fårekød 1 mk. 2 sk. - 12 pund flæsk 2 mk. 4 sk. - Mel 6 skæpper a 12 sk.: 1 dl. 3 mk. 8 sk. - 1½ skæppe byggryn a 3 mk.: 1 dl. 3 mk. 8 sk. - En del oksekød 3 dl. - 8 pund støbt »thun« (?) a 6 sk.: 3 mk. - 1 »kratz vascher sigt« (vistnok såkaldt sikkertrug til at skylle urent småmalm i) af kobber vog 7 pund a 14 sk.: 6 mk. 2 sk. - 1 kobberfad 2½ pund a 14 sk.: 2 mk. 3 sk. - 1 lang fyrbøsse 2 dl.

Adskilligt jerntøj:

1 »leg«ambolt (d.v.s. med horn), 1 saks, 1 »roer stoch« (rørstok?, d.v.s. et stykke rør), 1 liden ambolt, vog tilsammen 10 lispund a skålpund 3 sk.: 7 dl. 2 mk. - 3 gl. jernvægger og 2 jerntrefodder 1 dl. 1 mk. - 1 sav, 3 økser, 1 ildklemme 1 dl. - 1 hugøkse 2 mk. - 1 lang ildske (til at bære gløder i eller til håndværket) 1 mk.

Kvæg:

1 sorthjelmet ko 10 dl. - 1 sortgrimet ko 7 dl. - 1 rød ko 8 dl. - 1 rødstjernet [ko] 7 dl. 2 mk. - 10 gl. får a 4 mk.: 15 dl. - 2 grå heste og 1 beslagen arbejdsvogn tilsammen 34 dl.

Tilstående gæld:

Anders Gramb i Høsterkiøb er skyldig 4 dl. - Steffenn Schouffløbers bo i Virumb er skyldig 1 dl. 4 sk. - Hans Jørgenssen i Thrørød er skyldig 1 dl. 1 mk. 8 sk.

Summarium over boets formue 431 dl. 3 mk. 2 sk.

Dernæst anføres boets gæld, hvoraf her kun skal medtages nedenstående poster: Hendrich Emb (d.v.s. Ehm), kobbersmed, for 1 lispund og 6 skålpund gl. kobber a 1 mk. pundet: 5 dl. 2 mk. - Niels Lauridszen Bryder i Liungbye for 1 ko at føde (d.v.s. fodre) og for 1 trave havre og 2 traver havrekipper (d.v.s. neg af, rime­ligvis aftærsket, havre) 4 dl. 3 mk. - Hans Scholemester i Liungbye for de salig folks børns undervisning [samt] breve og testamenter at skrive 5 dl. 3 mk. 8 sk. - Dorette Christensdaatter, tje-

Kai Uldall

nestepige, løn for dette halve år 5 dl. - Kusken Lars Jensen et halvt års løn 8 dl.

Boets samlede gæld 57 dl. 2 mk. 13 sk. - Overskud 374 dl. 5 mk.

18. juni 1671. Hans Nelausen i Liungby valkemølle. Arvinger a) enken Boell Aagisdaatter (i hendes fæstemand Jacob Pedersens nærværelse) og børn i ægteskabet, b) Mari Hansdaatter, 10 år (formynder Lars Ibsen i Liungbye), c) Gedsche Hansdaatter, 7 år (formynder Clemed Andersen i Liungbye), d) Anne Hansdaatter, 2 år (formynder Hans Jørgen Krands, »sitzhaftig« på Fullevads Mølle). - På skifterettens vegne herredsfoged Jens Mogensen og skifteskriver Povell Nielsenn. - Vurderingsmænd Niels Larsen Bryde og Niels Dreyer i Liungbye.

9 stk. gl. får a 6 mk.: 13½ dl. - 4 lam a 1 dl.: 4 dl.

1 trind kobberkedel vog 1 lispund a 20 sk.: 5 dl. - 1 lang børstekedel vog 11 pund a 20 sk.: 3 dl. 1 mk. 12 sk. - 1 ny kobbergryde vog 5½ pund a 12 (!) sk.: 1 dl. 14 sk. - 3 små messingkedler vog 8 pund a 1 mk.: 2 dl. - 1 par messingstager 1 dl. 1 mk. - 1 liden ditto 1 mk. 4 sk. - 1 liden messingstage 1½ mk. - 1 jernkakkelovn 12 dl.

Trævarer:

1 liden fyrreskive 3 mk. - 1 egekiste med lås 2 dl. - 1 egeskrin med lås 2 dl. - 1 slagbænk 1 dl. 2 mk. - 1 egekiste med dobbelt lås 3 dl. 2 mk. - 1 fyrrekiste med lås 2 dl. - 1 liden kistebænk 2 mk. - 2 små stole 12 sk. - 1 lidet skrin 2 mk. - 1 sengested 2 dl. 2 mk. - 4 øltønder 1 dl. - 1 fyrreskab 2 dl. 2 mk. - 1 sengested i kammeret 2 mk. - 1 spand 4 sk.

Jernfang:

1 bred tømmermandsøkse 2 dl. - 1 syldøkse (spidsbladet økse til at hugge taphuller og noter med) 2 mk. - 3 navere 3 mk. - 1 liden

Hvad Lyngby sognefolk ejede

buesav 1 mk. 4 sk. - 1 skarøkse (med tværstillet blad) 2 mk. - 1 »winchell« 2 mk. - 1 buesav 2 mk. - 1 plovhøvl (d.v.s. fugehøvl) 3 mk. - 1 stor høvl 1 mk. - 1 trefod 2 mk. 8 sk. - 1 hugøkse 2 mk. - 1 anden plovhøvl 1 mk. 4 sk. - 1 gl. tængsel (en slags økse) 8 sk. - 1 pandejern (d.v.s. jernpande) 2 mk. - 1 rist 1 mk. 8 sk. - 1 lygte 1 mk. 4 sk. - 1 jernlysestage 1 mk.

2 gæs med 13 gæslinger 3 dl.

Sengeklæder:

1 overdyne af skind 2 dl. - 1 flamsk bænkedyne 2 dl. - 1 underdyne i kvindens seng med »render« (d.v.s. striber) 5 dl. - 1 hvid vadmel-sdyne 3 dl. 2 mk. - 1 blå »raniedt« (eller »rainedt« d.v.s. stribet) overdyne 5 dl. 2 mk. - 1 blå digtens hoveddyne 1 dl. 2 mk. - 1 hvid vadmels hoveddyne 1 mk. 8 sk. - 1 trykt gl. sengetæppe 1 dl. 1 mk. - 1 underdyne med stor »rende« 5 dl. - 1 par blårlærreds lagen 6 mk. - 1 gl. hvid hoveddyne 2 mk. - Spærlagen og tæppe af hvidt vadmel, blåt farvet 3 dl.

Linklæder [m.m.]:

1 drejelsdug 3 dl. 2 mk. - 1 par blårgarns lagen 1 dl. 2 mk. - 1 gl. pudevår 1 mk. 8 sk. - 6 par hørlærreds lagen a 4 dl.: 24 dl. - 1 par pudevår 1 dl. - 1 hængeklæde med blå »rende« 3 mk. - 1 sølvske i pant sat 3 dl. - 1 brun kjole af »vantmager«bai (d.v.s. klædevævers nuprede klæde) 5 dl.

1 »veuff« (d.v.s. væv) 8 dl.

12 skæpper malt på loftet med tilhørende redskab a skæppe 20 sk.: 3 dl. 3 mk.

Summarium over boets formue 159 dl. 12 sk. - (Der forefandtes ingen gæld).

30. juni 1671. Karen Laurisdaatter. Arvinger a) den efterladte mand Jens Bendtzenn i Liungbye samt hendes børn af et tidligere

ægteskab b) Lars Andersenn boende i Liungbye, ældste søn, c) Iisach Andersen boende i Virumb, d) Niels Andersenn boende i Gladsaxe, e) Karen Andersdaatter, gift med Anders Nielsenn i Øffuerød, f) Kirsten Andersdaatter, gift med Jenns Oelsen i Gladsaxe, g) Maren Andersdaatter, gift med Lars Pedersen, ligeledes i Gladsaxe, og h) Birgette Andersdaatter tjenende i Kiøbenhaffn (formynder hendes ældste broder Lars Andersen). - På skifterettens vegne Kgl. Majs. ridefoged Thommis Holck ved hans fuldmægtig Christen Nielsenn samt skifteskriver Povell Nielsenn i Liungbye. - Vurderingsmænd på mandens side: Niels Larsenn Bryde og Peder Jensen i Liungbye. På arvingernes (d.v.s. stedbørnenes): Jens Pedersen i Gladsaxe og Olle Andersen i Liungbye.

Vurderingen af gårdens besætning skal her forkortes til: 3 køer fra 5 dl. 2 mk. til 6 dl. 2 mk. stk. - 8 heste og hopper fra 6 dl. 1 mk. til 11 dl. stk. - 1 fjorføl 4 dl. - 6 gl. får a 5 mk. - 3 lam a 3 mk. - 7 sosvin a 5 mk. - 7 ungsvin a 1 dl.

1 trævogn med behør 4 dl. 2 mk. - 1 gl. vogn ditto 4 dl. - Plovredskab, krog og harve 3 mk. - 17 hjulbænke (d.v.s. udvalgte træstykker at tildanne til hjulaksler) a 6 sk.: 1 dl. 2 mk. 6 sk. - 5 tylvter (d.v.s. a 12 stk.) lægter a 1 mk.: 1 dl. 1 mk. - 9 nye egestolper a 12 sk.: 1 dl. 8 sk. - 5 gl. stolper a 4 sk.: 1 mk. 4 sk. - 1 slibesten 1 mk. - 4 små ditto a 8 sk.: 2 mk. - 3 »griser« (?) a 1 mk.: 3 mk.⁴⁾ - 1 skærekiste og kniv 2 mk. - Brændeved 1 læst (d.v.s. 5200 pund a 496 gram) 1 mk. - 1 gl. knubslæde (d.v.s. stærk slæde til transport af træ eller sten) 1 mk. - Nok 1 gl. slæde 8 sk. - 1 tylvt deller (d.v.s. brædder) 1 dl. - Halm på stænget 1 dl.

⁴⁾ Muligt skal foranstående post »4 små ditto« stå efter »3 griser«, da posterne her er skrevet i to kolonner og det ikke klart ses, hvad der skal læses først. »Griser« kan næppe være grise, der takseredes højere andetsteds.

Rugsæden i marken⁵⁾:

Thorstalis agre 10 skæpper sæd a 4¹/₂ mk.: 11 dl. 1 mk. - Garspiell 5 skæpper sæd: 5 dl. 2 mk. 8 sk. - Ørsteen 20 skæpper sæd a 4¹/₂ mk.: 22 dl. 2 mk. - Thoffte Høy 6 skæpper sæd: 6 dl. 3 mk. - Steenrød 3 skæpper sæd: 3 dl. 1 mk. 8 sk. - Ledager 3 skæpper sæd 3 dl. 1 mk. 8 sk.

Bygsæd:

Thofftee 8 skæpper sæd a 4¹/₂ mk.: 9 dl. - Ubeland 10 skæpper sæd 11 dl. 1 mk. - Mellaagre 12 skæpper sæd 13 dl. 2 mk. - Seilager 9 skæpper sæd 10 dl. 1 mk. - Bundehøystøchet 6 skæpper sæd 6 dl. 3 mk.

⁵⁾ Lyngbys jorder var ligesom andre landsbyer med trevangsbrug før udskiftningen delt i tre marker eller vange og disse igen i mindre agerskifter eller åse, som atter var delt i lange smalle agre, hvis bredde oprindelig var bestemt af, hvor langt man ved såningen med hånden kunne kaste kornet til siderne. Af hensyn til afledning af overfladevand var agrene pløjet, så de var højest på midten, og mellem dem lå forsænkninger, de såkaldte rener. Agrenes og renernes længderetninger måtte placeres således i terrænet, at de gav en passende afledning af overfladevand, da dræning dengang var ukendt. Hver gård havde alt efter sin størrelse et vist antal af de smalle agre at dyrke, men for at fordele god og dårlig jord og risiko, lå de enkelte gårdes agre spredt i agerskifterne og markerne. Der kendes eksempler på, at danske gårde kunne have over hundrede spredte agre at dyrke, hvad naturligvis var meget ubekvemt. Men desuden havde hver gård ved siden af sig et mindre stykke jord, den såkaldte toft, som kunne bruges til have og mark, og endvidere græsningsret på de uopdyrkede fælles overdrev udenom markerne. Gårdene og husene lå tæt samlet inde i landsbyen. Disse forhold ændredes som bekendt først ved de store landboreformer. – Af ovenstående ses, at Jens Bendsen i Lyngby havde sine agre fordelt på 23 forskellige steder. De opgivne navne på disse agerskifter, åse eller »stykker« er stavet på mærkværdig måde, men de fleste kan dog genkendes på det i Lyngby-Bogen 1959 ved s. 206 gengivne kort fra 1778 og i J. A. C. Rastrups artikel sammesteds: Kongens Lyngby Bondejord indtil år 1766. – Om disse forhold se A. C. Tandrup og J. Lemches artikler i Lyngby-Bogen 1937 med tilhørende kort. – Dér gøres også rede for, at Fogedgaardens og Brydegaardens jorder tidligere tilhørte en storgård og lå adskilt fra de øvrige gårdes, men i fællesskab indbyrdes.

Aresæd (d.v.s. havresæd):

Bøgis . . ff (?) Støchet 4 skæpper sæd a 20 sk.: 1 dl. 1 mk. - Borestøchet 1 tønde sæd 1 dl. 3 mk. 8 sk. - Thuingsspield støchet 2 skæpper sæd 2¹/₂ mk. med Diurhaffparten 1 skæppe sæd 20 sk. - Lille Kildagger 2 skæpper sæd 2¹/₂ mk. - Store Kildager 1 tønde sæd 1 dl. 3 mk. 8 sk. - Leeager 4 skæpper sæd a 20 sk.: 1 dl. 1 mk. - Kneberg Støchet 2 skæpper sæd 2 mk. 8 sk. - Leeagger 3 skæpper 3 mk. 12 sk. - Gad ager 1 tønde sæd 1 dl. 3 mk. 8 sk. - Kollebecstøchet (el. Kalle-) 1 tønde sæd 4 dl. 3 mk. 8 sk. - Møllehoff Støchet 5 skæpper sæd 1 dl. 2 mk. 4 sk. - Dieurhaug Støchet 5 skæpper sæd 1 dl. 2 mk. 4 sk.

2 pund malt på loftet 13 dl. - 5 tønner rug a skæppe 18 sk.: 8 dl. 1 mk. 12 sk. - 1¹/₂ pund byg a skæppe 1 mk.: 9 dl. - 2 skæpper boghvede 2 mk.

1 bærebør 4 sk. - 6 gl. river 8 sk. - 1 måleskæppe 2 mk. - 2 gl. høstreb 8 sk. - 1 høvævl (d.v.s. reb at binde om hølæs) 1 mk.

1 ølkar i stegerset 1 mk. 8 sk. - 1 andet bryggerkar 1 mk. 8 sk. - 4 øltønner a 20 sk. 5 mk. - 2 standtønner 1 mk. - 1 ørebalje 10 sk. - 1 dejtrug 2 mk. 8 sk. - 1 spand 2 sk. - 1 haspe (d.v.s. til afhaspning af garn fra rokkens ten) 8 sk. - 1 flaske, 1 kurv, 1 trugstol (d.v.s. til at stille et trug på, men den kaldes ved den senere fordeling af boet: træstol) 6 sk. - 1 par »høesuler« (d.v.s. høesuler?, høtyve af trættege), 1 tømme og halskobbel 2 mk. 8 sk. - 3 par gl. »bæst seiler« (d.v.s. hesteseler?) uden skagler, dertil tømme og halskobbel 12 sk. - 1 sædeløb (d.v.s. bønneformet halmkurv til at så af) 8 sk. - 4 gl. bikuber 8 sk. - 1 tragt 6 sk. - 1 gl. brændevinsbim-pel 4 sk.

4 gæs og 1 gase med 15 unger, de gl. 6 mk., de unge 1 dl. 3 mk. 8 sk.

5 gl. hjulskinner (d.v.s. jernbeslag til hjul) 1 mk.

Hvad Lyngby sognefolk ejede

1 kobberkedel 16 pund a 14 sk.: 3¹/₂ dl. - 1 »bøt« (d.v.s. bødet, repareret) kobbergryde 8 pund a 6 sk.: 3 mk.

1 plovskær, 1 langjern, 1 »vognse« (d.v.s. jernbeslag til spidsen af en krog-plov) tilsammen 1 dl. - 3 navere 2 mk. - 1 pandejern 1 mk. - 1 skæppe byggryn 2 mk. 8 sk. - 1 buesav 1 mk. - 2 gl. hånd-økser 24 sk. - 2 høtyve 12 sk. - 2 gl. trefødder 1 mk. - Adskilligt småt jerntøj, ligger i skabet 12 sk. - 2 jernvægger 2 mk. - 1 gl. tin-fad 8 sk.

34 alen hørlærred a 14 sk.: 7 dl. 1 mk. 12 sk. - 20 alen blårlærred a 8 sk.: 2 dl. 2 mk.

Sengeklæder i mandens seng:

2 underdyner, 1 overdyne, 2 hoveddyner, 2 gl. blågarns lagen, 1 gl. tæppe, 1 pude med vår tilsammen med sengestedet 5 dl.

1 sengested i stuen med 2 gl. dyner med blå »render«, 1 par blågarns lagen, 1 gl. sengeklæde 4 dl.

2 gl. sække og 2 gl. poser 2 mk. - 1 gl. messingkedel 1 dl. - 1 rødt skab med 3 rum 3 mk. - 1 andet lidet skab 12 sk. - 1 gl. skrin 10 sk. - 1 gl. ditto 8 sk. - 1 gl. fyrreskive 3 mk. 8 sk. - 1 gl. fyrrekiste 1 mk. - 1 anden gl. ditto 2 mk. - 1 gl. kiste for bordenden 3 mk. 8 sk. - 1 blågarns lagen 2 mk. - 1 gl. blågarns drejelsdug 3 mk. 8 sk. - 1 blågarnsdug 1 mk. 4 sk. - 1 pudevår 2 mk. - 1 gl. strygejern 3 mk.

1 »leid styche till it huus« (d.v.s. ledde, tagrem, det lange stykke tømmer, som ligger ovenpå muren under tagskægget på et hus) 2 mk. - 1 spædekalv 1 dl. - 2 gl. leer 4 sk. - 5¹/₂ skæpper boghvedesæd a 4¹/₂ mk.: 6 dl. 8 sk.

Gårdens bygning 36 dl.

Summarium over boets formue (d.v.s. aktiver) 373 dl. 12 sk. - Boets samlede gæld 252 dl. 3 sk.

Af gældsposterne skal her kun medtages:

Den salig kvindes begravelse med kiste og beslag, såvel [som]

5 tønder øl (til gravøllet) og præsten for hans umage og grav at grave, tilsammen 37 dl. 3¹/₂ mk. - Jens Smed i Liungbye væveløn 1 dl. 1 mk. 5 sk. - Årets landgilde anslået til 10 dl. - Jens Madsen i Liungbye tjenesteløn 17 dl. 8 sk. - Morten Pedersen tjenesteløn 1 dl. - Birgete tjenesteløn 2 mk.

Overskydende formue 252 dl. 3 sk.

8. juli 1671. Olle Hendrichsen i Liungbye. Arving søstersønnen Peder Olsen, »tilholdende« i Herløff ved Frederichsborg. - På skifterettens vegne kgl. ridefoged Thomas Holck repræsenteret ved Niels Larsenn Bryder i Liungbye samt skifteskriver Povell Nielsenn sammesteds. - Vurderingsmænd: Olluff Pedersen og Lauris Ibsenn i Liungbye.

1 hvid hoppe 6 dl. - 1 gråblisset hoppe 7 dl. - 1 sort ko 7 dl. - 2 får 3 dl.

5 gl. hjulnav 1 dl. 1 mk. - 2 gl. fjælle til en vogn 1 mk. - 1 gl. øltønde 8 sk. - 1 gl. skærekiste med kniv 1 mk. 8 sk.

1 hørlærredsdug 1 dl. 1 mk. - 1 hængeklæde 1 mk. - 2 blågarns lagen 2 dl. - 1 blågarns lagen 1 mk. - 3 stykker gl. omhæng om en seng med kappe 2 mk. - 1 gl. sengeklæde 8 sk. - 1 gl. hoveddyne med blå »rede« 2 mk. - 1 hoveddyne 3 mk. - 1 gl. broget vadmelsdyne 2 dl.

1 gl. egesengested 1 mk. 8 sk. - 1 gl. egekiste 1 dl. - 1 gl. vråskab 1 dl. 2 mk. - 1 liden fyrreskive 1 mk. - 1 gl. slagbænk 1 mk. 8 sk. - 1 gl. kistebænk 8 sk. - 1 liden gl. jernkakkelovn, af hvilken sidestykkerne er brækket og den ene »list« (d.v.s. hjørneskinne?) 6 dl. - 1 liden messingkedel 1 mk. - 1 gl. fyrrekiste i kammeret 2 mk. - 1 sæk 1 mk. 8 sk. - 1 anden sæk 12 sk. - Nok 1 gl. sæk 4 sk. - 1 gl. sengedyne 2 dl. - 1 hoveddyne 2 mk.

1 gl. »stryghamell« (d.v.s. den faste hammel på en vogn) 2 mk. - 1 jerntrefod 1 mk.

Hvad Lyngby sognefolk ejede

3 skæpper bygsæd a 1 dl.: 3 dl. - 3 skæpper havresæd 6 mk. -
3 skæpper rugsæd 3 dl. - 2 skæpper rugsæd 2 dl.

1 gl. hynde 1 mk.

Summarium over boets formue 56 dl. 3 mk. 8 sk. - Bortskyldig
gæld 56 dl. 3 mk. 4 sk. - Boets overskud 4 sk.

22. november 1672. Fisker Bent Olsen Skomager i Torbeck. Arvinger: a) enken Birget Gundersdaatter (til stede hendes fæstemand Peder Pedersen) og ægteparrets fælles børn b) Olluff Bendsen, 9 år (formynder farbroderer i Helszingborg, hvis navn ikke er anført), c) Anne B[en]d[sdaatter], 22 år, hjemme hos moderen, d) Ingeborg Bendtzdaatter, 17 år, hos moderen, e) Kirsten Bendsdaatter, 11 år, værende hos sin farbroder Mogens Olsen, ladefoged på Billesholmb i Schaane. - På skifterettens vegne kgl. ridefoged Tomis Holck repræsenteret ved sognefoged Peder Ibsen i Gieffntoffte samt skifteskriver Povell Nielsen i Liungbye. - Vurderingsmænd: Niels Christoffersen og Svend Svendsenn i Thorbeck.

4 flyndergarn a 5 mk.: 5 dl. - 2 flyndergarn a 1 dl.: 2 dl. - 5 sildegarn 5 dl. - Part af ankertov 1 dl. - Part i et anker 1 dl. - 1 flyndergarn ikke slet færdig 1 dl. 2 mk. - Andel udi to gl. »boeder« (d.v.s. fiskerboder til opbevaring af sejl m.m.) med gl. sejl dertil 3 dl.

1 liden trind kobberkedel 2 mk. 4 sk. - 1 anden kedel, lidt større 1 dl. - 1 messingkedel med greb 3 mk. - 1 lidet egeskrin 1 dl. - 1 gl. halvtønde, 1 fjerding, 2 gl. baljer 2 mk. - 1 liden gl. skive (d.v.s. bord) 1 mk. 4 sk.

I kvindens seng: 1 gl. dynevår, 2 gl. blålgarns lagen, 1 gl. sengeklæde, 1 gl. hoveddyne, tilsammen 1 dl. 2 mk. - 1 par grove blålgarns lagen og 1 gl. sengeklæde 3 mk.

1 jernklo (d.v.s. brækjern) 1 mk. 4 sk. - 1 lille trefod 1 mk. - 1 gl. hjulrøk 1 mk. 8 sk.

Kai Uldall

400 fiskekroge 2 mk.

Husets bygning 10 dl.

Summarium over formuen 36 dl. 1 mk. 8 sk. - Gæld 13 dl. 2 mk.

17. marts 1673. Krudtmester Joenn Andersenn på Krudtmøllen (d.v.s. Ørholm) i Liungbye sogn. Arvinger: efterladte hustru a) Sidtze Pedersdaatter og hendes nuhavende mand Jacob Pedersenn, og hendes og den afdøde mands fælles barn b) Karen Joensdaatter, på andet år gammel, (formynder morbroderen Anders Pedersen i Luntoffte) - Skifteretten repræsenteret ved »patronen« (d.v.s. ejeren), Magdalene salig Albrett Heintz's (enke), for hvem hendes fuldmægtig Corfidtz Thurman mødte. Desuden skifteskriver Povell Niels[en]i Liungbye. - Vurderingsmænd: Simmen Olsenn og Jacob Jensen Smed i Luntoffte.

1 rødhjælmet ko 8 dl. - 1 sorthjælmet ko 8 dl.

2 øltønder og 2 gl. kar 2 dl. - 1 kobberkedel på 3 fjerdingers stor, er i pant sat for 10 dl. - 1 kobberkedel vog 8 pund a 1 mk.: 2 dl. - 1 jerngryde 2 mk. - 1 jerntrefod 1 mk. 8 sk. - 1 jernrist 4 sk. - 1 naver og 1 håndsav 2 mk.

1 beslagen fyrre halvkiste 2 dl. - 1 gl. fyrreskrin 1 mk. 8 sk. - 1 liden fyrreskive 2 mk. - 2 hjulrøkke 1 dl. - 1 garnvindel 4 sk. - 2 tudekander og 1 træpotte (d.v.s. pottemål af træ) 4 sk. - 1 gl. bismær 8 sk. - 10 siebøtter 20 sk. - 1 fyrresengested 2 dl.

Sengeklæder i kvindens seng:

2 »blaaeraaned« (d.v.s. blårandet, blåstribet) underdyner 12 dl. - 1 anden underdyne 2 dl. - 1 gl. overdyne 2 dl. - 2 hoveddyner 2 dl. - 1 tæppe, trykt på lagen 1 dl. - 1 vuggetæppe 1 mk. - 1 par hørlærreds lagen 3 dl. - 1 par blårlærreds lagen 1 dl. 2 mk. - 3 pudevær 1 dl. 2 mk.

40 alen hørlærred hos væveren a 10 sk.: 6 dl. 1 mk. - 40 alen blårlærred i lige måde hos væveren a 6 sk.: 3 dl. 3 mk.

Hvad Lyngby sognefolk ejede

1 stor jerngryde 1 dl. 2 mk. - 1 gl. messingkedel 2 mk. - 1 beslagen egekiste 6 dl. - 4 tinfade 1 dl. 2 mk.

Den salig mands gangklæder:

1 gl. sort klædning 6 dl. - 1 par »leer«bukser (d.v.s. læderbukser) og »1 leer vlenschort« (d.v.s. af læder. Uldenskjorte betegner skjortens form, ikke stoffet) 7¹/₂ dl. - 1 foret hue 2 dl. 1 mk. - 1 gl. sort hat 2 mk. - 1 grå klædning 8 dl. - 1 foret hue med opslag 1 dl.

1 sadel, 1 lang bøsse, 1 »calbiner« (d.v.s. karabin?), 1 pistol og 1 par »leirbuxer« (d.v.s. læderbukser), som er i pant sat af Vulmer Krudtmester for 8 dl. - 1 kåbe, pantsat af Christen Kroemand i Søllerød for 6 dl.

Tilstående gæld:

Peder Kudsch i Holte skyldig 10 dl. - Clemed Pedersen i Virum 120 dl.

Summarium over boets formue 280 dl. 8 sk. - Bortskyldig gæld 23 dl. 1 mk. 8 sk. - Boets overskud 250 dl. 3 mk.

2. maj 1673 men fortsat fra 3. august 1671. Steffenn Andersen i Virumb. Enkens navn nævnes ikke. Enkens værge Hanns Frandsen i Virumb. Arvinger: børnene: a) Anne Steffensdaatter, i ottende år, og b) Jørgenn Steffensenn, udi fjerde år. - Formyndere ikke nævnt. - Rettens betjente ridefoged Thommas Holck repræsenteret af fuldmægtigen Christen Nielsenn samt Mads Mogensen og Jens Frandsen ibidem.

1 grå gilding (d.v.s. vallak) 9 dl. - 1 brun ditto 5 dl.

1 trævogn med hammel og leder 5 dl. - 1 slæde 1 dl. 1 mk. - 2 høstleder 2 mk.

2 små bryggerkar 2 dl. 1 mk. - Nogle siebøtter 2 mk. - 1 gl. kiste og 2 pander 1 mk. - 1 kobberkedel 8 dl. - 1 kedel ditto 1 dl.

1 jernkakkelovn 12 dl. - 1 fyrreskive 1 dl. - 1 fyrrekiste 2 dl.

Kai Uldall

2 mk. - 1 bagstol (d.v.s. stol med ryg) 1 mk. - 1 hørgarnslagen 3 mk. - 2 hængeklæder 1 mk. 8 sk. - 1 tæppe 1 mk. 8 sk. - 1 skovsav 3 dl. - 2 gl. dyner 2 dl. - 1 par blågarns lagen 1 dl. 3 mk. - 1 sengetæppe 1 mk. 8 sk. - 2 puder 1 dl. - 1 sengested 1 dl. 2 mk.

2 standtønder, 2 halvtønder, 1 fjerding, 2 bøtter 8 mk. - 2 små kar 1 dl. 1 mk. - 1 øltønde 1 mk. 8 sk.

Noget gl. »senge . . .« børnene ligger på 1 mk. - 1 vråskab 2 mk. - 2 økser 1 dl.

1 sortdraget ko 6 dl. - 1 blakhjelmet ko 8 dl. - 8 får 10 dl. - 2 lam 1 dl. 1 mk. - 3 ungsvin 2 dl. 1 mk. - 6 grise 1 dl. 2 mk.

Husets bygning 30 dl.

6 skæpper bygsæd 8 dl. - 6 skæpper rugsæd 6 dl. - 1 skæppe »h . . .« (d.v.s. hør?) 1 dl.

Boets aktiver 137 dl. 2 mk. - Gæld 5 dl. - Børnenes andel i boet 62 dl. 3 mk.

10. februar 1674. Ambore Bendsdaatter i Luntoffte. Arvinger: a) den efterladte mand Niels Pedersenn, b) mandens søn af et tidligere ægteskab med Sidtze Nielsdaatter ifølge skifte af 9. maj 1670, c) Boell Nielsdaatter, ligeledes af første ægteskab, d) Hans Nielsen, 18 år (formynder morbroderen Peder Bendsenn i Luntoffte), e) Karen Nielsdaatter, 12 år (formynder morbroderen Anders Bendsenn ibidem). - På skifterettens vegne Malene salig Albrett Heins efterleverske repræsenteret ved hendes fuldmægtig Corfitz Thurmann samt skifteskriver Povell Nielsen i Liungbye. - Vurderingsmænd: Anders Pedersenn og Søren Ollsenn i Luntoffte.

Levende kvæg:

2 brune gildinge 28 dl. - 1 brun gilding 14 dl. - 1 gl. hvid hest 6 dl. - 1 blakket og 1 sortskjoldet stud 22 dl. - 1 rødhjelmet og 1 rød [stud] 20 dl. - 1 rødhjelmet og 1 rødstjernet studling 13 dl.

Hvad Lyngby sognefolk ejede

- 2 røde køer 16 dl. - 2 andre røde køer 14 dl. - 2 små kvier 10 dl. - 1 studling og 1 kvie 7 dl. - 3 fjorkalve 5 dl. 2 mk. - 1 spædekalv 2 mk. - 14 gl. får a 6 mk.: 21 dl. - 6 fjorlam 2 dl. 2 mk. - 4 gl. gæs og 1 gase 2 dl. 2 mk. - 17 svin unge og gamle 17 dl.

Korn og foder, tærsket og utærsket:

Rug i strået med hvis (d.v.s. hvad) der findes aftærsket tilsammen 2 pund a skæpper 24 sk.: 15 dl. - 2 vægge (d.v.s. fag i laden) byg utærsket 6 pund a 5½ dl.: 33 dl. - Havre, tærsket og utærsket, 8 tønder a 1 dl.: 8 dl. - 12 skæpper boghvede a 24 sk.: 4 dl. 2 mk. - Høet som findes på stedet 9 dl.

Adskillige trævarer [m.m.]:

1 trævogn 7 dl. - 1 gl. trævogn 3 dl. - 2 gl. slæder 1 dl. 2 mk. - 2 harver 1 dl. 2 mk. - Plovredskab med kroge og dets tilhørende jern 3 dl. - Jernfang som fandtes på stedet: skovsav, vægger, navere, økser med hvis videre på stedet fandtes tilsammen 10 dl. - 1 slibesten 1 mk.

1 håndkværn 1 dl. 2 sk. - 2 nye bryggerkar 3 dl. - 1 dejtrug 3 mk. - Alt andet småt trævarer, tønder, bøtter, baljer, kærne, siebøtter 4 dl.

1 egeskive i stuen med lukt (d.v.s. flad kasseformet) fod 6 dl. - 1 vråskab 2 dl. - 1 fyrrekiste med lås 4 dl. - 1 anden fyrrekiste 1 dl. 2 mk. - 1 liden slagbænk inden (d.v.s. indenfor) stuedør 3 mk. - 1 anden slagbænk 1 dl. 2 mk. - 4 små stole 1 dl. - 1 sengested i kammeret 1 dl. - 1 madskab 1 dl. - 3 hjulrokke 2 dl. - 2 hasper 8 sk. - 1 måleskæppe 1 mk. - 1 jernkakkelovn 16 dl.

Kobber, messing og tin:

1 bryggerkedel i leret 10 dl. - 1 trind kobberkedel vog 14 pund a 20 sk.: 4 dl. 1½ mk. - 1 gl. kobberkedel vog 4 pund a 14 sk.: 2 mk. 8 sk. - 3 små messing »kieder« (d.v.s. kedler?) 2 dl. 1 mk. -

Kai Uldall

1 jerntrefod 1 mk. - 1 jerngryde 3 mk. - 2 små messinglysestager
2 mk. - 4 tinfade 1 dl. 2 mk.

4 sølvskeer 8 dl.

Sengeklæder:

I mandens seng i stuen: 2 blå digtens underdyner, 1 blåstribet overdyne, 2 hoveddyner, 2 gl. blågarns lagen, 1 gl. trykt tæppe og kappe, 2 puder med vår, 1 fyrresengested med 2 sorte drejede stolper 24 dl. - Sengeklæder i en seng oppe i kammeret 6 dl. - Sengeklæder i slagbænk i stuen 3 dl. - Sengeklæder i drengesengen (d.v.s. karlesengen) 2 dl. - 1 agedyne 1 dl. - 1 hynde 1 dl. - 4 gl. hynder 1 dl. 2 mk. - 2 gl. bænkyner 1 dl. 1 mk. - 1 grønt vadmel's bordklæde 1 dl. - 2 nye blå digtens dynevår uden fyld 9 dl. 3 mk. - 1 spærlagen, tæppe og kappe til en seng trykt på groft lærred 2 dl. 2 mk. - 1 bænkyne 1 dl. 1 mk. - 40 alen hørlærred a 4 sk.: 8 dl. 3 mk. - 30 alen bleget blårlærred a 10 sk.: 4 dl. 2 mk. 12 sk. - 30 alen bleget blårlærred a 8 sk.: 3 dl. 3 mk. - 2 par hørlærreds lagen a 2 dl.: 4 dl. - 3 par blårlærreds lagen 2 dl. 1 mk. - 4 gl. drejelsduge 2 dl.

Den salig kvindes gangklæder:

1 gl. »gross grøn« (d.v.s. gros grain) kåbe, 1 sort firskafte trøje, 1 sort vadmel's trøje, 1 grønt vadmel's skørt, 1 gl. rødt skørt og 1 brunt »caffis« (d.v.s. kaffa, et fløjlsagtigt stof) snøreliv med 8 par sølvmaller udi, tilsammen 10 dl.

2 pund og 1 tønde rugsæd i marken, hver skæppe sæd $3\frac{1}{2}$ mk.: 40 dl. 1 mk.

Gårdens bygning 41 væggerum hus, er vedligeholdet med tag og ler (d.v.s. lerklinede bindingsværksvægge), a 1 dl.: 41 dl. - 1 hus står på gårdens grund 7 bindinger (d.v.s. fag) 7 dl.

2 »bikar« (d.v.s. til udvidelse af bistader) a 6 mk.: 3 dl.

Tilstående gæld (d.v.s. tilgodehavende) tilsammen 27 dl. -

Hvad Lyngby sognefolk ejede

Boets formue 588 dl. 3 mk. 4 sk. - Desuden var der et usikkert tilgodehavende fra forrige krudtmager Johan Vulmer på 18 dl.

Bortskyldig gæld:

Peder Lerche, brygger i Kiøbenhaffn, for »begraffuelseøl« (d.v.s. gravøl) 10 dl. 2 mk. - Marquors Michelsenn, brygger sammesteds for 1 tønde øl 3 dl. - Jens Veffr (d.v.s. Væver) i Luntofft for arbejde 1 dl. 3 mk. - Peder Nielsen, tækkemand, for arbejde 2 mk. 8 sk. - Børnene af første ægteskab Peder Nielsen og Sidtze Nielsdaatter 60 dl.

Gæld tilsammen 72 dl. 1 mk. 8 sk. - Boets overskud 516 dl. 1 mk. 12 sk.

11. september 1674. Karen Ibsdaatter i Luntoffte. Arvinger: a) efterladte mand Simen Olluffsen. Fælles børn b) Hans Simenszen, 17 år (formynder Svend Pedersenn i Luntoffte) samt c) Margrette Simenszdaatter, 12 år (formynder Olluff Larsenn i Øffuerød). - På skifterettens vegne salig Albret Heins efterlever-ske Malene, repræsenteret ved hendes fuldmægtig Corfitz Thurmand, samt herreds- og skifteskriver Povell Nielsen. - Vurderingsmænd: Niels Pedersenn og Anders Pedersenn i Luntoffte.

Levende kvæg:

1 brunhjelmet stud 13 dl. - 1 rødstjernet stud 9 dl. - 1 rødgrimet stud 6 dl. 2 mk. - 1 sorthjelmet ko 7 dl. 2 mk. - 1 sorthjelmet ko 7 dl. - Nok 1 sorthjelmet ko 6 dl. - 1 liden sort kvie 4 dl. - 1 sorthjelmet kvie 3 dl. - 2 små kalve 3 dl. 2 mk.

Heste:

1 hvidgrå gilding 14 dl. - 1 anden grå gilding 6 dl. - 1 grå hoppe 8 dl. - 1 gl. sortblisset gilding 2 mk.

Får:

8 får a 5 mk.: 10 dl. - 3 a 3¹/₂ mk.: 2 dl. 2 ¹/₂ mk. - 4 lam a 3 mk.: 3 dl. 3 mk.

Svin:

3 galtesvin a 6 mk.: 4 dl. 2 mk. - 2 sosvin a 7 mk.: 3 dl. 2 mk. - 4 andre sosvin a 5 mk.: 5 dl. - 3 grise a 2¹/₂ mk.: 1 dl. 3¹/₂ mk. - 6 andre grise a 24 sk.: 2 dl. 1 mk.

Gæs [og bistader]:

2 gl. gæs og 1 gase 1 dl. - 3 bistader a 6 mk.: 4 dl. 2 mk.

Trævarer [og] adskilligt:

1 trævogn med hammel og dens tilbehør 6 dl. - 1 anden trævogn 4 dl. - Plov og dens behør 3 dl. - Krog og jern (d.v.s. 1 plovkrog med dens jernspids, såkaldt vogense) 2 mk. - 1 harve 1 mk. 4 sk. - 2 gl. slæder 1 dl. - 1 anden slæde 3 mk.

1 fyrrekiste 3 dl. - 1 anden fyrrekiste 1 dl. 2 mk. - 1 lidet bord i kammeret 1¹/₂ mk.

Adskilligt småt i stegerset 1 dl. 4 sk. - 1 håndkværn 1 dl. - 1 gl. skærekiste 1 mk. 4 sk.

1 skive i stuen 2 dl. - 1 gl. vråskab 2 mk. - Stole og bænke 2 mk. - 1 hjulrok 1 dl. - 1 gl. hjulrok 2 mk.

Jernfanget tilsammen 3 dl.

Kobber, messing og tin:

1 kobberkedel i leret (d.v.s. gruekedel i lerklining) 6 dl. - 1 anden kobberkedel 2 dl. 2 mk. - 1 kobbergryde 1 dl. 2 mk. - 1 anden kobbergryde 2 mk. - 1 kobberpande 2 mk. - 1 gl. messingkedel 2 mk. - 2 gl. trefødder, 1 ildtang og 1 rist 1 dl. 1 mk. - 2 gl. små messingstager 1 mk. - 5 små gl. tinfade 1 dl. 1 mk. - 5 små tallerkener 3 mk.

Sengeklæder i mandens seng:

2 blå digtens underdyner 9 dl. - 1 overdyne 3 dl. - 2 hoveddy-

Hvad Lyngby sognefolk ejede

ner 2 dl. 2 mk. - 1 anden hoveddyne 1 dl. - 4 puder med vår 3 dl. - 1 hørlærreds lagen om sengen 2 dl. 2 mk. - 1 par hørlærreds lagen 2 dl. - 1 par blårlærreds lagen 2 mk. - 1 tæppe på sengen 2 mk. - 1 gl. sengested 2 dl. - 1 par blårlærreds lagen 2 dl. 2 mk. - 1 dug 1 mk. - 3 gl. hørlærreds hængeklæder 3 mk.

Klæder i drengesengen (d.v.s. i karlesengen) 7 dl.

4 gl. hynder 2 mk. - 1 broget sengeklæde 1 dl. - Nok 2 sengeklæder 2 mk.

Rug på stedet foruden landgilde (d.v.s. det rug der skulle afgives i landgildeafgift) 4 pund a 8 dl.: 32 dl. 2 mk. - Byg $4\frac{1}{2}$ pund a 6 dl.: 27 dl. - Havre 3 tønder a 1 dl.: 3 dl. - Boghvede 2 dl. 2 mk. - Hør 7 dl.

Gårdens bygning er 24 vægge (d.v.s. fag) 24 dl.

Den salig kvindes gangklæder:

1 rødt baiskørt og 1 vadmeststrøje 2 dl. - 1 halvt »slet« rødt vadmestskørt 1 dl. - 1 gl. sort firskaftes skørt 1 dl. - 2 snøreliv 1 dl. - 1 sort vadmestskørt 3 mk. - 1 sort vadmels kåbe 1 dl. - 1 gl. klædeskåbe 1 dl. 2 mk. - 1 sort »kaffis« (d.v.s. af kaffa) hue 2 mk.

6 pund hør 1 dl. - 3 pund hamp 2 mk. - 8 pund groft hampegarn 3 mk. - 2 gl. sække 1 dl.

Tilstående gæld 12 dl. - Boets formue 330 dl. 2 mk.

Bortskyldig gæld tilsammen 102 dl. 14 sk. Af gældsposterne skal her blot nævnes: brygger Christian Bereelin i Kiøbenhaffn 40 dl. - Oluf Larsenn i Øffuerød resterende folkeløn 4 dl.

Boets overskud 228 dl. 1 mk. 2 sk.

13. april 1675. Fisker Niels Christoffersen i Torbeck. Arvingerne: a) enken Inger Pedersdaatter (værge Svend Sventzen sammesteds). Den afdøde mands søskendebørn b) Niels Hansen af Schoffshoffed og c) Jens Rasmussen i Huusumb på sin hustru

Kai Uldall

Boel Pedersdaatters vegne. - På skifterettens vegne ridefoged Thomas Holck og skifteskriver Povell Nielss[en]. - Vurderingsmænd: Peder Pedersen og Peder Svendsenn i Torbeck.

2 flyndergarn i stuen 6 mk. - 2 andre flyndergarn i gård (d.v.s. udenfor huset) 1 dl. - 1 stykke nyt »op kaste garn« (d.v.s. forarbejdet til et fiskegarn, hvorpå garnets binding fortsættes) 1 mk. 8 sk.

Sengeklæder i kvindens seng:

1 gl. blårandet hampedyne 10 mk. - 1 grå vadmelsdyne 3 mk. - 4 gl. hovedpuder, ubrugelige, 1 mk. - 2 gl. blågarns lagen 1 mk. 8 sk. - 1 sengeklæde 3 mk. - 1 gl. sengested 1 mk. 8 sk.

1 lidet fyrrebord 2 mk. - 1 gl. bæk for skiveenden (d.v.s. bordenden) 4 mk. - 1 gl. trind kobberkedel 7 pund a 1 mk.: 7 mk. - 1 gl. messingkedel 1 mk. 8 sk.

$\frac{1}{3}$ part i en båd 2 mk.

Husets bygning 4 væggerum 10 dl.

Summarium over gods i penge 21 dl. 4 sk.

Bortskyldig gæld 23 dl. 2 mk. Heraf skal kun anføres: Svend Svendsen i Torbeck for øl og anden forstrækning til den salig mands begravelse 2 dl. 3 mk. - Præst og degn for umage 2 dl. - Landgilde eller »hold« af huset 2 mk. 8 sk. - »Hoffpenge« (d.v.s. afløsning for hoveri) 3 mk.

Boets underskud 2 dl. 1 mk. 12 sk. - Kvindens lavværge, Svend Svendsen, lovede at betale kreditorerne, hvilket de tiltrådte.

14. april 1675. Peder Pedersen i Luntoffte. Arvinger: a) enken Inger Bendzdaatter (lavværge hendes broder Peder Bendsen) og ægteparrets fælles børn b) Andrees Pedersen, over 20 år gammel, c) Anne Pedersdaatter, 18 år (værge hendes trolovede fæstemand Peder Nielsen i Ordrup), d) Giertrud Pedersdaatter, 16 år (formynder morbroderen Anders Bendsenn i Luntoffte) og e) Else

Hvad Lyngby sognefolk ejede

Pedersdaatter, 14 år (formynder morbroderen Peder Bendsen i Luntoffte). - På skifterettens vegne dette steds øvrighed Malene salig Albrett Heyns efterleverske ved hendes fuldmægtig Corfidtз Tuhrman, samt skifteskriver Povell Nielsenn i Liungbye. - Vurderingsmænd: Niels Pedersen og Andres Pedersen i Luntoffte.

Levende kvæg:

Skal her forkortes til: Heste og hopper 10 og 1 føl - Stude og ungstude 9 - Køer 5 og 2 kalve. Endvidere: 14 får med deres lam a 2 dl.: 28 dl. - 2 får 2 dl. - 3 galtesvin a 6 mk.: 4 dl. 2 mk. - 4 sosvin a 6 mk.: 6 dl. - 4 andre sosvin a 1 dl.: 4 dl. - 3 gl. grise a 3 mk.: 2 dl. 1 mk. - 2 bistader i Trørød 3 dl.

Adskillige trævarer:

1 trævogn med leder 5 dl. - 1 anden trævogn 4 dl. - 1 slæde 1 dl. - Plov og plovjern 2 dl. 2 mk. - 2 gl. harver 2 mk. - Brændevad og hjulved (d.v.s. træ til hjulmagerarbejde) 1 dl. 2 mk.

Alt jernfanget 3¹/₂ dl. - 1 skærekniv og kiste 2 mk.

3 gl. ølkar i stegerset 2 dl. 1 mk. - 3 øltønder a 1 mk.: 3 mk. - 1 dejtrug 1 mk. - 1 måleskæppe og 1 fjerding 1 mk. - 1 håndkværn og sennepskværn 1 dl. 3 mk. - Sold, selle, trug, baljer og andet skramleri 2 mk.

1 gl. sengested oppe i kammeret 3 mk. - 2 gl. hjulrokke 1 dl. 2 mk. - 1 gl. kiste 1 mk. - 1 fyrreskive med lukt fod 2 dl. - 1 slagbænk 2 dl. - 1 kistebænk for bordenden 2 mk. - 1 bænk under vinduerne 1 mk. - 1 gl. slagbænk 1 mk. - 1 egekiste uden beslag 3 dl. - 1 sengested 3 dl. - 1 jernkakkellovn, er brækket i den ene side, 14 dl.

Kobber, messing, tin:

1 bryggerkedel i leret 7 dl. - 20 pund gl. kobber (d.v.s. forskellige ting af kobber) a 14 sk.: 4 dl. 1 mk. 8 sk. - 1 liden messingkedel og 1 bækken 1 dl. - 1 kobbergryde 1 dl. 2 mk. - 1 jern-

Kai Uldall

gryde 2 dl. - 11 pund manggot tin a 10 sk.: 1 dl. 2 mk. 8 sk.
2 sølvskeer 3 dl.

Sengeklæder:

I kvindens seng: 2 sortrandede (d.v.s. -sribede) underdyner, 2 hoveddyner, 1 overdyne, 2 blårlærreds lagen 10 dl. - I slagbænken: 1 gl. hampedyne, 1 hoveddyne, 2 gl. lagen 1 dl. 2 sk. - 2 blå digtens sengedyner 16 dl. - 2 hoveddyner 2 dl. 2 mk. - 2 små puder 7 mk. - 1 anden blå digtens dyne 6 dl. - 1 gl. dynevår 1 dl. - Drengesengen (d.v.s. karlesengen) med klæderne 5 dl. - 1 hoveddyne 3 mk. - 1 broget bænkeklæde 1 dl. - 1 sengetæppe, gult og blå 3 dl. - 1 flamsk agedyne 2 dl. - 2 hynder af samme slags 3 dl. - 1 hynde uden fyld 1 dl. 1 mk. - 1 hyndevår 3 mk. 8 sk. - 1 hynde med skind under 1 dl. 1 mk. - 1 blå hynde 3 mk. - 1 skindhynde 1 mk. 8 sk. - 2 gl. brogede sengeklæder 2 mk. - 55 alen bleget hampelærred a 10 sk.: 8 dl. 2 mk. 6 sk. - 1 par hørlærreds lagen omkring sengen (d.v.s. »dragning« i anledning af dødsfaldet, se indledningen) 10 mk. - 2 par nye hørlærreds lagen 8 dl. - 1 hørlærreds lagen 2 dl. - 3 alen hørlærred a 1 mk.: 7 dl. 2 mk. - 1 drejelsdug 3 dl. - 1 dug over bordet (d.v.s. atter »dragning«) 2 dl. - 1 par pudevår med knipling 2 dl. - 1 hængeklæde 1 mk. 4 sk. - 3 blårlærreds lagen 2 dl. 1 mk.

Tærsket og utærsket rug og korn:

Rug eragtes for 3 tønder, pr. skæppe 2 mk.: 9 dl. - Byg 13 tønder a 8 mk.: 26 dl. - 7 tønder havre a tønden 6 mk.: 10 dl. 2 mk. - 6 tønder malt a 9 mk.: 13 dl. 2 mk. - 29 skæpper boghvede a 20 sk.: 6 dl. 1 mk. - 50 skæpper rugsæd i marken 50 dl.

Gårdens bygning, som nogenledes er vedligeholdt, 45 dl.

4 kornsække 2 dl.

Boets aktiver 549 dl. 2 mk. - Bortskyldig gæld 356 dl. 3 mk. 1½ sk. - Af gældsposterne skal her kun anføres: Olluff Andersen, tjenesteløn for forleden år 7 dl.

Hvad Lyngby sognefolk ejede

30. april 1675. Birgete Nielsdaatter i Liungbye. Arvinger: a) den efterladte mand Lauritz Ibsen og deres fælles børn b) Maren Larsdaatter, 17 år, c) Karen Larsdaatter, 13 år, d) Ingeborg Larsdaatter, 11 år (formynder for disse tre børn var Niels Pedersen i Liungbye), e) Anne Larsdaatter, 7 år, f) Niels Larsen, 5 år, og g) Birgete Larsdaatter (formynder for disse var Gudmand Nielsen i Liungbye. - På skifterettens vegne: ridefoged Thomas Holch, repræsenteret ved hans tjener (d.v.s. medhjælper) Jørgen Heeningszen, samt skifteskriver Povell Nielsenn i Liungbye. - Vurderingsmænd: Olluff Pedersen og Olle Andersenn i Liungbye.

Levende kvæg:

Skal her forkortes til: 1 vallak og 1 hoppe med føl - Stude og ungstude 5 - Køer 2 - Får med lam 2 - Får uden lam 2 - Galtesvin 2 - Grise 4 - Sosvin 1 - Gase 1 og gæs 2 med deres »grøde« (d.v.s. gæslinger).

Trævarer:

1 gl. trævogn med hammel og fjælle 4 dl. - Andet gl. vognredskab 2 dl. - 1 gl. slæde 1 mk. 8 sk. - 1 plov med jern og behør 1 dl. 2 mk. - 1 gl. harve 1 mk.

1 gl. bord i kammeret 1 mk. - 1 dejtrug 1 mk. - 1 lidet kar 8 sk. - 1 halvtønde 6 sk. - 1 gl. egekiste 3 dl. 2 mk. - 1 jernvægge 8 sk. - 1 naver og 1 gl. tengsel (d.v.s. en slags økse) 1 mk.

I den daglige stue:

1 gl. fyrreskive 2 mk. - 1 egekiste for bordenden 3 dl. - 1 gl. gåsebænk 3 mk. - 1 madskab 2 mk. - 1 grønt egesengested 1 dl. 2 mk. - 1 jernkakkellovn 18 dl.

Sengeklæder:

I mandens seng: 1 gl. blårandet underdyne 1 dl. 2 mk. - 1 overdyne 4 dl. - 1 hoveddyne 2 mk. - 2 gl. puder 1 mk. 8 sk. - Sen-

Kai Uldall

geklæder i drengens (drengenes?) seng 1 dl. 2 mk. - Sengeklæder i pigernes seng 1 mk. 8 sk.

2 gl. hynder 2 mk. - 1 liden agedyne 3 mk. 8 sk.

Kobber [m. m.]:

1 kobberkedel vog 11 pund a 14 sk.: 2 dl. 1 mk. 10 sk. - 1 anden trind kobberkedel 6 pund a 14 sk.: 1 dl. 1 mk. 4 sk. - 1 gl. messingkedel 8 sk. - 1 liden messingstage 2 mk. - 2 gl. tinfade, 3 tallerkener, 1 smørbrik vog tilsammen 9 pund a 10 sk.: 1 dl. 1 mk. 1 sk.

1 gl. håndkværn i stegerset 3 mk.

8 skæpper byg på loftet a 20 sk.: 10 mk. - 2 skæpper boghvede 3 mk. - Rugsæd i marken 28 skæpper a 1 dl.: 28 dl.

Gårdens bygning, som dog en del deraf er meget brystfældig, 32 dl.

Den salig kvindes gangklæder:

1 sort klædeskåbe 12 dl. - 1 sort »gross grøns« (d.v.s. gros grain) skørt 9 dl. - 1 sort firskaftes trøje 2 dl.

Boets aktiver 228 dl. 3 mk. 14 sk. - Bortskyldig gæld 200 dl. 1 mk.

Den største gældspost var 50 dl. til Sidsze Larsdaatter, der under henvisning til et skiftebrev af 22. juni 1657 krævede en mødrearv og en arv fra en moster i Husum, hvilken arv inde stod ubetalt i boet. Hun synes således at være et barn af et tidligere ægteskab, men er ikke nævnt foran imellem arvingerne.

Boets overskud 28 dl. 2 mk. 14 sk.

Var det mig, der myrdede Lyngby Station?

AF ERIK KJERSGAARD

Historikeren, museumsinspektør, mag. art. Erik Kjersgaard har gjort en sentimental rejse til Kongens Lyngby for at dvæle ved den minderige jernbanestation; men han vender ikke atter tilbage, for mordere bør – af hensyn til deres egen sjælefred – ikke færdes på åstedet.

Når Helsingør melder sig med forstadskvarterer og villahaver, og når kystbanepassagererne med store armsving trækker i frakkerne og rykker kufferter og tasker ned fra nettet, klapper waggon-hjulene hen over et sted, hvor i sin tid det middelalderlige Flynderborg stod. Der er lige akkurat sten på sten tilbage, men ikke stort mere. Ej heller vides der meget om den. En historiker har udkastet den teori, at slottet bar navn efter en vindfløj – en flynder, og man må vel antage, at borgen ikke forblev helt uberørt, da nordmændene i 1289 afbrændte Helsingør. Intet af det lader sig imidlertid bevise, så bortset fra, at Flynderborg er solidt fæstnet i tid og sted, eksisterer den alene som et sagn. En dag brød jernbanen endda ind over udenværkerne og plantede et vandtårn på banken.

I den samme periode, da det sejrige jernbanefolk drog ud fra København for at underlægge sig Nordsjælland, opstod til gengæld Lyngby Station. Her bliver det atter nødvendigt at indkredse lokaliteten. Det skete nemlig omtrent der, hvor omfartsvejen passerer den monumentale bagside af Lyngby Rådhus. Bilisten noterer sig en svag hævning i terrænet og en skorsten, der umotiveret stikker op over jordoverfladen. I øvrigt må han koncentrere sig om afviserskiltene, der sekunder senere frister med Sorgenfri og Frilandsmuseet.

Erik Kjersgaard

Nu vil en og anden indvende, at Lyngby Station minsandten er der endnu – at det er en af de mest moderne i landet, og at den bare har forklædt sig som underlag for en motorvej. Lad dem snakke! Hvem i alverden bekymrer sig om det, der ligger under vejen, når speedometernålen vibrerer omkring de hundrede? Under vejen er der makadamisering – skærver og grus. Lyngby Station forsvandt under udviklingens skridsikre automobildek, og vi – motorfolket – blæser vore hornfanfarer over dens grav: jeg overhaler ... *overhaler* ... *OVERHALER!*

Imidlertid – motorfolkets mest fremtrædende karakteregenskab næst efter kynisme er sentimentalitet. Ved vejs ende venter man at finde uberørt natur, historiske ruiner og anden afslapning. Enten skal speedometernålen vise hundrede eller nul; derfor listede jeg mig ned gennem Lyngby og trak håndbremsen an dér, hvor i for-dums tid stationen stod.

Det var en rigtig jernbanestation opført af gule mursten og med lavt, sort skifertag. Stilen søgte formentlig sin oprindelse i den italienske middelalder; men – med al respekt for Toscana og Lombardiet – sin *endelige* udformning fik den først, da jernbanefolket tog den til sig. Overalt garnerede man banelegemet med skifer-tækkede gulstensbygninger – bittesmå og næsten prunkløse ved overskæringer, noget større for at markere trinbrætter og så de trekvartstore som Lyngby Station. Med ødsel hånd ophængte man ydermere et halvtag over perronen – støttet af spinkle støbejerns-søjler og kantet med udtungede flæser af gedigent blik. Ventesalen prangede med røde plysmøbler grupperet omkring en formidabel kakkelovn. Således som jeg husker Lyngby Station havde den for længst erhvervet den fine patina af sod og fortættet lokomotiv-damp, der gav jernbanen aroma dengang.

Givetvis har Lyngby Station – som mange andre forstadsstationer – øvet en mærkbar indflydelse på nationens liv derved, at

Lyngby station ca. 1930. (Foto udlånt af Lyngby-Taarbæk Kommunes Billedarkiv.)

Lyngby station. (Foto udlånt af Øregaard Museum.)

Var det mig, der myrdede Lyngby Station?

den frembragte nogle tusinde villaby-børn. Deres baggrund og mentalitet lader sig dog næppe vurdere i sammenhæng endnu, for memoire-litteraturen beherskes stadig af forfattere, der enten be-
kender sig som landboer eller byboer. Mellemslagsen har ikke rigtig meldt sig; men den er på vej. Om nogle år vil villaby-generationen for alvor vælte sig ind på bogmarkedet med hidtil uregistrerede barndomsoplevelser. Vi kom ikke fra ploven og ikke fra stenbroen. Vi kom fra de asfalterede sideveje, fra rækkehuse og bungalows – det var før, det hed etplanshuse – fra velplejede villahaver, hvor græsslåmaskiner klippede søndagene i småstykker, hvor landbrug og gartnerier var på tilbagetog og efterlod klatter af græsland med buskadser og forvildede frugttræer, som sendte byger af ukrudtsfrø ind over de studsede og lugede plæner.

Vore fædre forbandede de »ubebyggede grunde« med den uregerlige flora; men vi – villaby-børnene – elskede dem. På disse græsklædte sletter, i disse skove – tre hyldebuske – udfoldede Robin Hood og Prins Valiant deres robuste tapperhed uden smålige hensyn til staudebed og ligusterhække.

Det skyldtes alt sammen Lyngby Station. Da den blev opført, lå den selvsagt væk fra alting ude på en mark; men det var stationen, der – assisteret af offervillige gårdejere – udviklede et gammelt bondesamfund til en provinsby og lod byen forplante sig ud over marken, indtil Buddinge Mølle var i sigte. Den mundtlige overlevering vil vide, at man i de tidlige morgener ved 1930 så hærskarer af kontor- og mappemænd myldre ned mod stationen fra de splinternye rækkehuskvarterer. Blæsende på al tradition, der bød dem at lægge vejen om ad viadukten, og som ville have sinket operationen med et par uundværlige morgenminutter, forcerede de mark, stakit og jernbanespor, medens en ulykkelig portør råbte: »Mine herrer, mine herrer! Det går ikke. Jeg har sagt det . . .« Han kunne lige så godt have forsøgt at standse Niagarafaldet med en

skovl. Stormfloden fra villakvartererne brød igennem og endte med at slide sig ned i et fast leje – en højst nødvendig fodgænger-tunnel under sporene.

Hvor gammel var så Lyngby Station? Ifølge den mundtlige overlevering, som jeg stadig støtter mig til, stammede den fra gamle dage. Det var, hvad jeg fik ud af skolens undervisning i hjemstavnslære – en lempelig indføring i faget historie. Hjemstavnslæren var imidlertid – i behagelig modsætning til historien – ikke belemret med årstal, så i gamle dage blev der altså lavet en jernbane til Lyngby. Man kørte kun med en enkelt hestetrasket vogn, der blev koblet til det rigtige tog i Gentofte. Jernbanen var anlagt af Christian IV. Dette sagde lærerinden ganske vist ikke lige ud; men min medfødte kombinationsevne trådte i funktion, og de gamle dage var dengang, da Christian IV regerede. Ville man endelig have afkrævet mig årstal, var det blevet 1864. Da sloges Christian IV nemlig med tyskerne.

I grunden var det skammeligt, som man for frem mod dette fortidsminde allerede i 1930'erne; men – og her er det min skyldfølelse begynder at røre på sig – tog jeg ikke selv livligt del i vandalismen? Jeg holdt egentlig meget af Lyngby Station, men ikke på grund af det, den var – mest på grund af det, den kunne blive. Få skridt fra stationspladsen lå »frøken Karens børnehave«, hvor vi i fireårsalderen sled gulvet med eksprestog af træ og styrtede rundt om huset med et bliklåg i hænderne. Jeg førte Nærumbanen mod fjerne destinationer i svimlende fart og hylede advarende, når jeg passerede hovedtrappen, hvor fodgængere kunne forventes at fjolle rundt. Det *skulle* være Nærumbanen, for *den* kørte med motorvogn og var meget mere moderne end Nordbanen, der bare kørte med damplokomotiver. Så Lyngby Station imødekom et dybtfølt krav, da ledningsmaster begyndte at skyde op og varsle om, at selve *S-toget* snart ville fortrænge damptoget fra gamle dage. En eftermiddag holdt der virkelig et S-tog ved perronen,

Var det mig, der myrdede Lyngby Station?

da jeg gik hjem fra børnehave. »Se mor, nu er S-toget kommet.«

S-toget kom og lavede stor ravage. Hele indmaden – både plysmøbler og kakkelovn – blev hevet ud af stationen. I stedet fik vi en kæmpemæssig ankomst-, afgang- og ventesal med billetluger, lakerede naturtræsbænke og muntre plakater, der lokkede folk ud at se med DSB. Rummet var i øvrigt så farveløst, som det skulle være i slutningen af trediverne, da farvefabrikkerne tilsyneladende ikke fremstillede andet end fortyndet hollandaisesauce, hvormed man i håb om evigt solskin indsmurte jernbanestationer og private hjem. Det var mægtig smart.

Det var også mægtig smart, at man raserede stationspladsen for blomsterbede, cementerede og brolagde det hele og lavede busholdeplads. Smarte lyseblå busser med eddersmarte sølvstriber under ruderne lagde elegant til og fra ved rendestenen.

Stationen blev et led i min skolevej. Dens fodgængertunnel var en af de få forbindelser mellem citykvarteret ved hovedgaden og villabyen, så jeg har gået, slentret, løbet, pjattet og leget mig gennem bygningen nogle tusinde gange. Det fik sin betydning. Når skoleklokken sang et befriende »Wach auf!« og spredte os alle ud over Lyngby som en flimmerregn af konfetti, medens udsigten til en lang ubrugt eftermiddag fyldte os med lyst til at prøve kræfter på hvad som helst, netop da var vi særlig oplagte til også at udvikle intellektuelle færdigheder ved at læse plakater og skilte. Stationen var et Mekka for skiltelæsere.

Lige overfor lå et magasin, der reklamerede med »Moderne Herreklæder«. Udtalt med tryk på første stavelse og blødt »d« blev *moderne* et næsten uforklarligt begreb, der måske havde en uklar tilknytning til *mødre*, men da slet ikke til herreklæder. Der gik lang tid, før en forsigtig forespørgsel hos de voksne afslørede den skjulte mening i skiltets tvetullede sammenblanding af feminum og maskulinum.

Og når man så var dykket ned i fodgængertunnelen og havde tilbagelagt denne strækning, hvor man ved kraftig stampen var i stand til at frembringe et ekko, der vakte en dundrende hundrede-mands spøgelsesbrigade til live i den skumle kasemat, dukkede man atter op i lyset og havde den røde ejendom med de gådefulde ord FJERDE SØ – FYLLA lige foran sig.

Man har siden beundret den skarpsindige *Michael Ventris*, der tydede de mykeniske linear-B indskrifter; men da han først havde fattet meningen med skrifttegnene, forstod han dog betydningen af ordene. Mit problem må snarere jævnføres med etruskologernes endnu uløste vanskeligheder; de kan læse bogstaverne, men ikke forstå ordene. Hvad var den »fjerde sø« for en sø? Hvad var der blevet af de tre første søer? Og så dette mystiske »FYLLA« – var det navnet på den fjerde sø, og – i givet fald – hvor lå den?

Tilværelsen var fuld af gåder, og alligevel var den ikke mere så spændende, som den havde været. Det skete, at jeg lod mine tanker tage ferie fra skiltelæsningen og slappe af i minder fra en fjern barndom hinsides skolepligt og -pensum – en barndom, hvor primitive instinkter fik en primitiv udløsning. Som den søndag formiddag, da jeg rev mig løs fra den faste borg af vagtsomme forældre, der ventede på toget mod København, lynhurtigt entrede ned fra perronen og benede tværs over sporene. Meningen med denne happening stod ikke de voksne klart. De havde aldrig læst Hemingway, og modernismens profeter var endnu børn på alder med mig selv; men hvem ved? – måske gjorde også *de* oprør mod sikkerhedstyraniet og mødte sandhedens øjeblik i de to-tre svimle sekunder, det kunne vare at udfordre et ventet iltog og narre det for et offer – ene mand til fods mod flere hundrede tons rullende materiel.

Spilkogende af fryd løb jeg ned i tunnelen. Her blev jeg indfanget af vores unge pige og som arrestant bragt tilbage til forældreborgen, der lod skæld-ud og irettesættelser hagle ned over mit

Var det mig, der myrdede Lyngby Station?

skyldige hoved. Ganske ublufærdigt nød jeg de omkringståendes opmærksomhed – folk, der venter på toget, har ikke så mange fornøjelser – og har siden følt en slags forståelse for, at delinkventer, der førhen stod til offentlig henrettelse, kunne gå op i deres makabre stjernerolle med et vist humør og gøre alt for at give tilskuerne en vellykket dag.

I en tilgroet have – rester af et landbrug – lige ved stationen lå en gammel bondegård. Gammel og gammel er måske så meget sagt. Den var opført af tegl, og staldvinduerne var de sædvanlige halvrunde med støbejernssprosser. De færreste forbandt noget særligt med den, og den er siden veget for et højhus på stylder; men jeg vidste engang, at *der* blev *Jesus* født i stalden. Inde bag støbejernsvinduerne sad jomfru Maria, ude i haven kom engelen til hyrderne, og de hellige tre konger red ned ad Engelsborgvej på kameler med guldrøgelse og myrraskær.

Der var også dette mærkelige med månen. Når man om aftenen steg ind i toget på Frederiksberg Station, var månen lige akkurat dér. Når toget kørte, fulgte månen med. Den rutschede af sted over hustage og trætoppe, standsede ved alle stationer og blev stående over Lyngby Station, når man var hjemme. Hvordan kunne månen vide, at den skulle gøre det? Og hvad sagde folk på Frederiksberg, når de så månen løbe til Lyngby? Kom månen aldrig ud til Holte?

Men alt det var længe siden. Man var blevet en stor dreng med hæmninger og løb ikke længere over sporene. I stedet spejdede man efter oplevelser ved at bogstavere sig gennem plakaterne til *Kino* og *Bio*, der meget snedigt var ophængt lige over for tunnelen, så man simpelt hen måtte halse lige hjem, smække døren op med et brag og begynde en timelang belejring: »Årh mor! Nu spiller de »Korsfarerne«. Må jeg ikke nok . . .«

»Jamen du var jo i biografen i lørdags!«

Hen ad syv travede jeg gennem tunnelen én gang til med en krone i lommen. Hen ad ni vendte jeg tilbage – sejrstolt efter stormen på Acre og alligevel behersket af den milde sindsstemning, som også greb Richard Løvehjerte, da filmen og massemyrderierne var til ende. Jeg havde ikke engang lyst til at løbe over sporene mere. Tanken var ligefrem latterlig. Der var masser af ubebyggede grunde, hvor vantro saracener krøb sammen bag hyldebuske og holdt udkik med smalle øjne.

Ligegyldig og fraværende vandrede jeg forbi gården, hvor Jesus ifølge en barnlig opfattelse skulle være født. Skolens galleri af farverige papplader med illustrationer til bibelhistorien omstyrede teorien. Det stod nu klart, at Jesus var født i et fjerntliggende land, hvor mænd gik i langt tøj og lignede damer, bortset fra at de havde skæg.

Ej heller undrede det mig længere, at månen, der stod højt over torvet, når man blev lukket ud fra syv-forestillingen, tilbagelagde hele Ulrikkenborg Allé i jævn fart og faldt til ro over Blomstervænget, når man selv var hjemme. Det var kun et synsbedrag.

En dag opdagede jeg tilmed, at *Fjerde Sø* er et forsikringsselskab, og et opslag i telefonbogen har nylig bestyrket en gammel mistanke om, at det samme gælder *Fylla*.

Således polstrede jeg min tilværelse med skudsikre og kedelige forklaringer på alle mysterier. Sagnene om Lyngby Station blegnede under nye erkendelser, ligesom helhesten og natravnen forsvandt, da folk fik elektrisk lys. Måske mærkede stationen en anelse sløvhed i den måde, hvorpå jeg daskede ind ad den ene ende og ud ad den anden. Den havde fortalt mig historier om Jesus og månen, og dem gav jeg ikke en pind for mere. Den havde stillet mig gåder i form af skilte og jeg havde gættet dem alle sammen. Den havde endog konfronteret mig med den forhåndenværende virkelighed i to-tre sekunder midt på sporene; men jeg foretrak riddere og saracener opfundet af amerikanske filminstruktører.

Var det mig, der myrdede Lyngby Station?

Stationen gjorde en kraftanstrengelse. Sidst den fornyede sig, strålede den af lyse vægge og lys feriestemning – ud at se med DSB – som det hørte sig til i 1930'erne, da man levede i nuet af frygt for nutiden. I 40'erne kom der mørklægning og krig – ikke stormen på Acre, men forhåndenværende, virkelig krig. Stationen hyllede sig i mørke og afventede luftalarmer og nateskadriller.

Fodgængertunnelen blev omdannet til beskyttelsesrum, og vor interesse for den voksede på ny. Når man i fuld fart løb ned ad de lave, skrå trin, måtte man med dristige og sikre kast fra side til side sno krop og tornyster gennem en smal sluse af loftshøje kasser fyldt med sand, og inde bagved var rummet mørkere og mere løfterigt end nogen sinde. Om aftenen henlå perronerne i et dødt skær af blå lamper, og de få busser, der stadig aflagde visit ude ved fortovet, var forsynet med en sølvbronzeret kakkelovn i stedet for benzintank. Kakkelovnen lavede »gengas«, og chaufføren kom ud og smækkede toppen op og rodede rundt i indholdet med en jernstang. Imens stod vi og stirrede betaget på et lille hidsigt klaprende spjæld, der lod ane en ildstorm i beholderens indre. Edder-møg-smart!

Kort sagt – Lyngby Station blev ved at forny sig i takt med de forventninger, vi stillede. Den afskaffede damptog og indførte S-tog, den aflagde sin klunkedragt og blev smart, den fandt på intelligensprøver, knipsede juleevangeliet fra sig og satte *Korsfarerne* på plakaten i stedet, den blev en kilde for lyssyn og godt humør, da *det* var aktuelt, og den trak i hærlæderne og blev mørk, da alvoren fik *sin* tid. Og til sidst – da vi besteg Volvo'er og Folkevogne og end ikke nedlod os til at bruge den som station mere – ydmygede den sig fuldstændigt og krøb ind under vores nye motorvej.

For alt det, den har gjort for mig, burde jeg jo elske Lyngby Station, og nu vil jeg ikke engang kendes ved den. Jeg vil heller ikke kendes ved den parkeringsplads, de har lagt der, hvor frøken Ka-

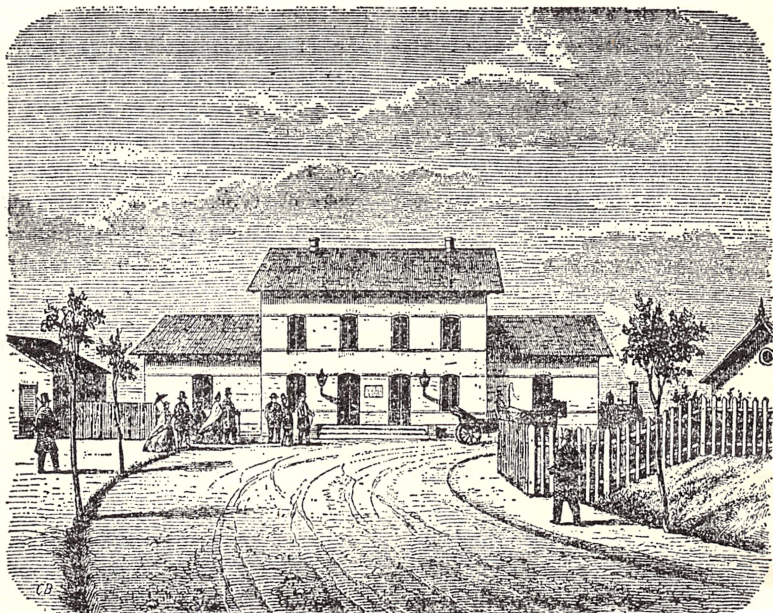
Erik Kjersgaard

rens børnehave lå, skønt vi allerede dengang forsøgte at planere hus og have under et selvskabt trafikkaos.

Nej – jeg vil ikke kendes ved noget af det. Måske er jeg en slags medskyldig i det, der er sket; men der må vel også være andre. Måske vil nogen påstå, at jeg selv kvalte min elskede. Nå, hvad så? – man kan blive dømt for den slags; men man kan ikke blive dømt til at se hende igen. Jeg burde ikke have ladet mig lokke væk fra motorvejen. Man siger, at forbrydere vender tilbage til åstedet. Det er meget tåbeligt af dem; det kan blive farligt for deres sjælefred.

Næste gang lader jeg bare som ingenting og kører videre til Hørsholm. Der er så smukt i parken, og det var i hvert fald ikke mig, der rev slottet ned.

(»Politiken«s kronik 7.2.1966)

Banegården ved Lyngby »i gamle dage«. – Tegning i Illustreret Tidende.

Beretning om selskabets virksomhed

Onsdag den 23. marts 1966 kl. 20 blev der afholdt medlemsmøde i kommunalbestyrelsens mødesal på Lyngby rådhus. Magister Iørn Piø, arkivar ved Dansk Folkemindesamling, fortalte om folke-minder og traditionsstof fra Lyngby sogn: »Lyngby er den store stad – Lundtoft ligger i en hule« havde han kaldt sit foredrag. Samtidig fortalte magister Piø lidt om, hvordan man arbejder indenfor den moderne folkemindeforskning. I tilslutning til foredraget vistes farvefilmen »Kaptajn Voms Teater«, der er produceret af Dansk Folkemindesamling og Dansk Kulturfilm, og optaget i Brede i april 1964. Filmen er et forsøg på at genskabe en marionetteaterforestilling, der i 1880erne af Rasmus Hansen vistes på Dyrehavsbakken.

Lyngby-Bogen 1965 blev trykt i 1100 eksemplarer. Hermed afsluttedes bind 6 og der er nu udarbejdet et register til dette bind. I forbindelse med Lyngby-Bogen udsendtes en 12 sider stor litteraturliste: »Fra Sorgenfri til Frederiksdal« sammen med et tilbud til selskabets medlemmer, om fremtidig gratis adgang til Lyngby Kunstforenings udstillinger. Adgangen gælder dog ikke lørdage, helligdage og ej heller åbningsdage.

I anledning af Gyrithe Lemches 100-års dag arrangerede Historisk-topografisk selskab i samarbejde med biblioteksvæsenet en udstilling på Musikbiblioteket med billeder, bøger og manuskripter, der skulle give et indtryk af Gyrithe Lemches meget betydningsfulde virke. På selve 100-års dagen, den 17. april 1966, blev der nedlagt en krans ved mindestenen i Sorgenfri Slotspark.

Sommerudflugten gik i 1966 til Dansk Folkemuseum i Brede. Selskabets medlemmer samledes onsdag den 1. juni på Lyngby

Beretning om selskabets virksomhed

Lokalstation for at køre med »Grisen« til Brede, hvor overinspektør Holger Rasmussen talte om Bredes historie, om udflytningen af Dansk Folkemuseums samlinger og om konserveringen af Skuldelev-skibene m. v.. Da der viste sig en overraskende tilslutning til udflugten – der var mødt op imod 300 deltagere – måtte de mange gæster deles i 2 hold, og medens det ene hold blev vist rundt af arkivbestyrer David Yde-Andersen og civilingeniør Ole Crumlin-Pedersen, holdt overinspektør Holger Rasmussen foredrag i den gamle klædefabriks store have.

Selskabets generalforsamling afholdtes derefter på Ny Lyngbygård, hvor der var arrangeret en udstilling af gamle billeder fra Lyngby-Nærumbanen, samlet og affotograferet af filmfotograf Poul Dupont. Efter generalforsamlingen vistest farvefilmen »En dag med Lyngby-Nærum Jernbane«.

Selskabet havde pr. 31. marts 1966 649 medlemmer.

*Historisk-Topografisk Selskab for
Lyngby-Taarbæk Kommune*

Bestyrelsen 1966

Stadsbibliotekar Aage Børresen
formand

Borgmester Paul Fenneberg

Pastor Poul Gamrath

Befragter H. V. Holsøe, sekretær

Kalkulator Svend Aage Larsen

Forfatteren Palle Lauring

Direktør P. Lauritsen

kasserer

Direktør H. J. Lemche

Stadsarkitekt E. Lunøe-Nielsen

næstformand

Ekspeditionssekretær, cand. polit.

Vagn Otterstrøm

Overinspektør Kai Uldall

*Selskabets adresse og
Lyngby-Bogens redaktion*

Hovedbiblioteket, Rustenborg-
vej 1, Kgs. Lyngby

